

Album vzpomínek na Volyň

VOLYŇSTÍ ČEŠI

EMIGRACE

A

NÁVRAT DO VLASTI

Josef Foitík, ing. Jaroslav Kozák, Karel Pulpytel,
ing. Václav Petříček, Vladislav Hybler

Ze zapůjčených materiálů zkopíroval Antonín Holec
Uničov 2011

VOLYŇŠTÍ ČEŠI EMIGRACE A NÁVRAT DO VLASTI

OBSAH

	strana
1. Úvod	4
2. Česká Sklíň	7
3. Sklíň Dvůr	20
4. Vilhelmovka	25
5. Horochov	41
6. České Novosilky	42
7. Račín	64
8. Hubinská Niva	70
9. Hubinské Budky	82
10. Hájenka	88
11. Ostrov	93
12. Hubin	97
13. Černý Les	104
14. Selísko	108
15. Michna Sergijevka	112
16. Senkevičovka	119
17. České rodiny na samotách	123
18. Doslov	125
19. Přílohy	130

JAN POSPÍŠIL VESNIČKO MOJE NA VOLYNI

Vesničko moje na Volyni,
tak tichá, skromná ve své kráse,
když sady tvoje stříbří jíní,
i máj když z květů usmívá se.

Vzpomínka útěchou mně byla,
když sám jsem zůstal v cizí zemi,
na tebe, vesničko má milá,
nejhezčí vísko mezi všemi.

I pak, když domov svůj jsem našel
po letech bouří, trmácení,
na Volyň vracely se zase
tak často vzpomínky mé v snění.

Zda ještě bílé domky svítí
skrz zeleň zahrad? Nad potokem
zda rozkvétá na lukách kvítí
s příchodem jara s každým rokem?

Zda zlatý lán pšeničných polí
objímá jako kdysi tebe?
Zda stejně krásné nad topoly
se klene ukrajinské nebe?

Tvůj obraz tolik blízký, známý,
mi zmizel v nedozírné dálno —
a často, věř mi, připadá mi,
že tomu je už dávno, dávno,
kdy naposledy tiché sbohem
jsem šeptal chvějícíma rtoma
a sám šel se svým bolem,
své štěstí nechal s tebou doma ...

Domovem naším zveme nyní
vlast našich předků, českou zemi —
vesničko moje na Volyni,
po tobě stejně stýská se mi.

ÚVODEM

Bývalá volyňská gubernie měřila 72 348 čtverečních kilometrů. Její severní část je rovinná, ale na jihu jsou patrné výběžky Karpat. Podle pověsti její jméno vzniklo podle zaniklého hradu, který stál kdysi nad ústím řeky Gučvy do Bugu. Oblastí Volyně protékají řeky: Horyň, Připjat, Sluč, Styr, Bug a Těretěv.

Dle archeologického průzkumu byla tato oblast osídlena již v době neolitu (4 tisíce let před naším letopočtem). Vykopávky v okolí Lucka dokazují, že zde žil slovanský kmen Lučanů již ve třetím století n. l. Úrodná a rovinná oblast Volyně byla od nepaměti sužována nájezdy nepřátel, a proto v ohbí řeky Styru vzniklo hradisko, chráněné z jihu a západu řekou a z protější strany neprůchodnými bažinami. Jméno tohoto hradiska bylo Luck a existují dvě verze o jeho vzniku: Jedna tvrdí, že je odvozeno od jména kmene Lučanů a druhá, že vzniklo od ohbí řeky, která v těchto místech tvoří oblouk čili „luk“.

Prvá písemná zmínka o Lucku je v Ipatijevském letopise roku 1085. Tehdy jej opanoval Vladimír Monomach, syn kyjevského knížete Vsevoloda Jaroslava. Lucké knížectví se tím stalo součástí Kyjevské Rusi. Již tehdy bylo důležitým střediskem na obchodní cestě ze západní Evropy a Balkánu na východ. Po rozpadnutí Kyjevské Rusi patřil Luck do knížectví Vladimírvolyňského a od roku 1199 do knížectví haličského. V té době předstihl svým významem i Vladimír Volyňský.

Ve století dvanáctém Luck zpevnil dřevěné opevnění kamennými zdmi, které v krátké době potom jej ochránily před zkázou. V padesátých letech 13. století vpadly na Volyň divoké tatarské hordy a roku 1255 oblehly Luck. Díky pevným hradbám a výhodnému terénu hradisko odolalo přesile nepřátel a tiho odtáhli s nepořízenou.

Za vlády Mstislava Haličana ve druhé polovině 13. století se Luck jmenoval Lučesk Velký a byl významným střediskem jeho knížectví. Za vlády tohoto knížete bylo započato se stavbou katedrály Jana Bohoslova.

Roku 1340 opanovali Volyni litevští feudálové a sňatkem Lubarta Gedyminoviče s luckou kněžnou stal se Luck sídelním městem.

Lubart Gedyminovič vystavěl hrad, který jeho jméno připomíná podnes.

Za panování knížete Vitolda roku 1429 konal se v Lucku sjezd evropských vladařů a byla uzavřena dohoda o společné obraně proti nájezdům Turků.

V roce 1531 vtrhlo na Volyň polské vojsko, opanovalo celou Volyň a oblehlo lucký hrad, jenž hájilo čtyři tisíce Lučanů s velitelem Juršou. Město bylo tehdy vypáleno, ale hrad se Polákům nepodařilo opanovat. Dne 26. srpna podepsali Lučané s polským vladařem Jagejlem příměří a Volyň zůstala pod vládou litevských knížat.

Ke konci 15. a začátkem 16. století byla Volyň znovu sužována nájezdy Turků a trpěla hrozným strádáním.

Uníí Lublínskou mezi Polskem a Litvou stala se Volyň od roku 1569 součástí Polska. V tomto období docházelo k polonizování domorodých obyvatel, Ukrajinců, kteří se znovu a znovu bouří. V roce 1595 vypuklo povstání vedené Severinem Nalivajkou a Volyň je doslova zaplavena krví a dýmem požárů... V letech 1648-1654 vzplanulo další povstání pod vedením Bohdana Chmelnického a střediskem povstalců byl Luck. Do dějin Lučanů vešla bitva u Berestečka 18. až 30. června 1651, v níž kozácké vojsko prokázalo bezpříkladné hrdinství. Příměřím r. 1667 zůstává Volyň na dobu 200 let pod vládou Polska.

Sedmnácté a počátek osmnáctého století je dobou stálých nepokojů a Luck se stal bezvýznamným provinčním městem. Tato situace se nezměnila ani po rozpadnutí polského království a připojení Volyně k Rusku roku 1795. Volyňská gubernie byla rozdělena na oblasti: Žitomírskou, Křemeneckou, Rovenskou, Vladimírskou a Luckou a toto rozdělení platilo i v době, kdy se sem stěhovali Češi.

Emigrace Čechů do ciziny z druhé poloviny minulého století byla na rozdíl od náboženské emigrace doby pobělohorské rázu hospodářského. Za neutěšených poměrů v rakousko-uherské říši po válce rakousko-pruské r. 1866 odcházelo tisíce rodin Čechů a Slováků hledat snadnější existenci v cizině. Odcházeli do Jugoslávie, Rumunska, Francie - ale hlavně do Ameriky, o jejímž bohatství se vedly neuvěřitelné řeči. Vývoj takových událostí nesli těžce čeští

vlastenci - buditelé, kteří předvídali, že tato část národa jednou v cizině zanikne.

Významnou událostí roku 1867 byl všeslovanský sjezd v Moskvě, jehož se zúčastnili také Češi s Lad. Riegrem a Frant. Palackým v čele. Česká delegace byla nadšena mohutností slovanského rodu a velikostí ruské říše. Tam, po zrušení nevolnictví r. 1861 a polském povstání r. 1861—1863, byla možnost nabytí půdy, a to především na Volyni za výhodných podmínek. Na možnost emigrace do Ruska upozornil sám ruský car Alexandr II. při návštěvě Rakouska, když poznal vyšší hospodářskou i kulturní úroveň lidu v Čechách. Myšlenky emigrace se ujal příbramský rodák František Příbyl, který spolu s Oličem z Rakovníka zajel na Volyň a zakoupil tam statky v okolí Dubna. V roce 1868 byly na Volyni založeny obce: Kvasilov, Mirohošť, Hulč, Jezírko a další - takže r. 1880 bylo na Volyni již 41 českých vesnic a vznikaly stále další...

Začátky přistěhovalců na Volyň byly velmi těžké. Stěhovali se převážně lidé velmi chudí a přišli do pustých lesů, kde museli zápasit s divokou přírodou, zvěří i nedůvěrou domorodých obyvatel, kteří se na ně dívali jako na vetřelce. Češi se však pustili chutě do práce, káceli staleté stromy, vzdělávali pozemky a budovali svoje vesničky, které se podobaly jejich rodišti v dalekých Čechách. Když domorodci poznali, že se od nových sousedů mohou leccemu přiučit, zmizela po čase i jejich nedůvěra a sousedské vztahy se zlepšily.

Přistěhovalci kupovali půdu převážně od polských šlechticů a platili ji zálohou ve výši 5-10 procent. Ostatní obnos pak spláceli Chreštíanské (zemědělské) bance po dobu několik desítek let. Chlapci, kteří se narodili na Volyni do roku 1870 včetně, byli zproštěni vojenské povinnosti. Vláda carského Ruska sledovala povznesení zaostalého hospodářství a udělila Čechům svobodu náboženství i jiné výhody. Na základě toho byly zřízeny české samosprávy v Hlinsku, Hulči, Buderáži a v Kupičově; v Mirohošti, Hlinsku a Hulči české farnosti a ve všech obcích české školy, na kterých vyučovali učitelé z řad přistěhovalců, nebo učitelé, kteří přijeli na Volyň z Čech.

Tyto výsady, především svoboda náboženského vyznání vyvolávala u místních obyvatel a pravoslavných duchovních nesouhlas. Po smrti cara Alexandra byly všechny výsady udělené

volyňským Čechům zrušeny a tito nuceni přestoupit na pravoslaví. Zrušeny byly i české samosprávy a zakázány všechny české školy. V té době se ne jeden krajan zadíval v tu stranu, kde za hory a lesy byla jejich stará vlast...

Po válce rusko-japonské r. 1905 a malé revoluci Gaponově zavály Ruskem nové směry a za nich se uvolnilo i volyňským Čechům. Byla obnovena svoboda náboženství, povoleno zřizovat české školy, ale české samosprávy již nikdy zřízeny nebyly.

Starší české vesnice byly během dvou desetiletí značně přelidněny, půda několikanásobně dražší a bylo těžké, ne-li nemožné v těchto vesnicích se novým rodinám uchytit. A tak došlo k stěhování a zakládání nových vesnic v odlehlejších částech Volyně. Takto byla v rajónu Lucka založena Česká Sklín a Sklín Dvůr, v rajónu Horochov Vilhelmovka a Račín, v rajónu Torčina Selisko. Spolu s dalšími českými vesnicemi tvořily tyto obce v západní části lucké oblasti nesouvislou enklávu, v jejímž středu je osada Senkevičovka, kde od roku 1946 působila smíšená reemigrační komise. Odtud byly v roce 1947 vypravovány do Československa transporty reemigrantů, tady dávali volynští Češi svému rodišti poslední sbohem a nelze se divit, že v mnohých očích se tehdy zaleskly slzy...

Pamětníci života české menšiny na Volyni odcházejí tam, odkud není návratu. Zachytit jejich vzpomínky bylo cílem tohoto pojednání.

ČESKÁ SKLÍN

Jako u mnoha českých osad, tak také v České Sklíně nezachovaly se žádné písemné záznamy o vzniku a životě obce. Že však byla založena mnohem později než první české volyňské obce, žijí ještě, ač ne četní pamětníci prvních let života této obce, a proto bylo možno sestavit tento více méně přesný popis.

Úřední pojmenování dle polské a ruské výslovnosti znělo „Šklyň“, Češi si však toto jméno učinili výslovnějším a jmenovali obec „Sklín“ a na rozdíl od sousední obce ukrajinské téhož jména dostala česká obec přídavné jméno — „Česká“.

O vzniku pojmenování kolují tyto pověsti: V dávných dobách na některém z okolních kopců se prý vyrábělo sklo a tento kopec dostal jméno „Šklana hora“, od něhož obec, která zde vznikla, dostala jméno

Šklyň. Česká obec, jež zde byla přistěhovalými Čechy založena, byla nejdříve jmenována Sklinskou kolonií, až teprve o něco později vzniklo její konečné pojmenování.

První čeští osadníci přišli do Sklíně v roce 1881. Již před nimi zde existovala část osady, kde byl nyní severní konec vesnice, osídlená německými kolonisty, kteří zde pracovali v lese. Od jejich usedlostí na jih rozbíhaly se do daleka široka panenské lesy, netknuté ještě dřevorubcovou sekerou.

Z původních zakladatelů České Sklíně jsou známa tato jména: František Holas - původem z Jičínska, Janko Josef - Vítějeves, Polička, Fadrhonz Václav Matouš Jan - Ohařovice, Jičín Švejkar, Veselý Jan - Písek Strnad Josef, Anděl Antonín, Řeřicha Josef - původem z Jičina, Žáček Jan - Písek, Bryksa Josef - Lhota Rytířová, Mnichovo Hradiště. Havelka Josef - Jičínsko, Vašuta Jiří - Podkrkonoší, Votava, Malý František.

Mezi nimi na vůdčí místa jako hlavní pracovníci při zakládání obce se brzy dostali František Malý, František Havelka a Jan Žáček. Jak poznáme z dalšího vyprávění, měli dosti často pernou práci, než poměry v obci byly urovnány tak, aby s nimi osadníci mohli být spokojeni. Původ některých rodin v Čechách se nepodařilo zjistit. Všichni se přistěhovali do Sklíně od Dubna, kam původně přijeli. V okolí Dubna však již byla většina pozemků rozprodaných a ty, které ještě k prodeji byly, měly již značně vysokou cenu. Proto těmto rodinám nezbývalo nic jiného, než se pustit dále na západ, kde bylo ještě velké množství velkostatků a hlavně lesů, jež se daly dosti lacino koupit.

Zakladatelé po svém příchodu zakoupili asi 120 morgů lesa. Tento les patřil německému šlechtici Rauovi, který v těchto končinách Volyně měl četné a rozsáhlé majetky. Sám bydlel se svou rodině v Kyjevě a jeho majetky spravovali správcové. Sám Rau, který byl nějak spřízněn s carskou rodinou Romanovců, se zde vůbec neobjevoval, a tak správcové a jejich šafáři a různí poradci byli zde neomezenými pány. Správcem majetku Sklín byl Polák Lipský, avšak skutečným vedoucím, bez jehož vědomí se zde nic nestalo, byl Žid, známý pouze pod jménem Herško, nájemce dvorského mlýna ve Sklíně.

Bylo samozřejmé, že při koupi pozemků českými osadníky musel Herško dělat nejméně prostředníka a dohazovače. Ve skutečnosti celou koupi tak zamotal ve svůj prospěch, že záloha, kterou Češi na majetek zaplatili, musela být placena ještě jednou. S tím samozřejmě bylo hodně nespokojenosti a věci došly tak daleko, že František Malý se vypravil na cestu do Kyjeva k majiteli pozemků. Toho se ovšem Herško zalekl a ve svých kejklech ustal, takže ze zamýšlené cesty do Kyjeva sešlo. Herško se potom dlouhý čas Čechů obával, aby se mu nepomstili. Nic se mu však nestalo a po letech se na celou aféru zapomnělo.

Stavby zde byly pouze dřevěné, poněvadž zde byl nadbytek krásného stavebního materiálu.

Při zakoupení Sklíně byla smluvena cena jednoho morgu (0,60 ha) lesa na 15 rublů zlatem, přičemž tři ruble byly zaplacený hotově a 12 rublů mělo být spláceno „Christiánské“ (rolnické) bance během čtyřiceti let.

O několik let později přikoupili zde Češi další pozemky od uvedených již na začátku Němců. Před první světovou válkou bylo zde již v držení Čechů 600 morgů půdy a před druhou světovou válkou české půdy bylo celkem 950 morgů. Přiměřeně stoupala samozřejmě cena. Před první světovou válkou se platilo za jeden morg asi 120 zlatých rublů. Obec čítala 45 českých rodin, všech hospodářství zde bylo 50.

Jak bylo už uvedeno, zakoupili zakladatelé les, který bylo třeba nejdříve vymýtit. Poněvadž zde nebylo naprosto kde bydlet, přijeli sem nejdříve sami muži a své rodiny ponechali zatím u známých nebo příbuzných v okolí Dubna. Sami se zde stěsnali v narychlo zhotovené zemljance a dali se do práce. Získávali se malé kousky pozemků, na nichž se postupně při vzájemné pomoci stavěly další zemljanky. Potíž byla s vodou, neboť zde nebyl žádný potok a tato se musela v prvé době brát z nedaleké louže. Proto také brzy bylo započato s kopáním studny, v níž se objevila voda teprve v hloubce 36 metrů.

Velká starost byla s dřívím, které bylo získáno mýcením lesa a jež nebylo doslova kam podít. Do nejbližšího města Horochova bylo asi 15 km. Kromě toho Horochov byl tehdy malým, špinavým městem a vzhledem k tomu, že v okolí bylo množství lesů, nebyla v něm o dříví

nouze. Kdo chtěl proto prodat zde fůru dříví, musel si na to hodně přivstat, aby přijel do města hodně brzy. Když dříví prodal, dostal za fůru 20 kopejek. Za to se nakoupilo něco nutného pro domácnost. Za bochník chleba, z něhož čouhala sláma, bylo nutno zaplatit 15 kopejek. Často se však stalo, že dříví bylo ve městě dost, a tak se jednoduše za městem shodilo na hromadu a jelo se domů s prázdným povozem. Většina dříví se musela spálit na hromadách nebo někteří krajané jej spalovali milířích na kovářské uhlí, za něž se dalo stržit o něco více peněz.

V lesích bylo hodně různé zvěře, mezi ní také vlků a divokých vepřů. Obojí tato zvěř působila značné škody; vlci tím, že ohrožovali domácí zvířata a vepři tím, že rozrývali první malá políčka, s námahou osetá. Vlci byli tak smělí, že šli až k samým zemljankám a doráželi na dveře chlévů a chlévků. Také napadli v noci pasoucí se koně. Poněvadž zde po určitou dobu řádila tlupa koňských zlodějů, byli koně na poli poutáni železnými pouty. Stalo se jednou, že kůň v obraně skočil po vlkovi předníma nohama, a to tak šťastně, že jej dostal pod železné pouto. Tak vlka držel až do rána přimáčknutého k zemi, až jej hospodář ráno dorazil.

Krajan František Holas založil ve Sklíni kovářskou a zámečnickou dílnu, která se brzo rozrostla v malou továrnu na hospodářské stroje a slévárnu. Ku konci bylo v ní zaměstnáno až 16 osob. Co však bylo důležité, že v této dílně se vyráběly také myslivecké pušky — a tak se stalo, že brzy takřka celá obec byla vyzbrojena bezvadnou zbraní. To mělo značný význam, poněvadž byla nemilosrdně ničena dravá zvěř a škodná a pak také se sem neodvažovali lupiči, kteří měli před Čechy značný respekt. Továrna ještě před první světovou válkou zanikla. Jako prvotřídní myslivec vynikl Albert Tvrdý, který lovil s takovým úspěchem, že v době, kdy byl ještě nedostatek domácího masa, po dlouhou dobu zásoboval četné rodiny.

Skliň prožila také vzrušující příhodu mladých lidí — Mařenky Holasové a Josefa Tvrdého. Mařenka byla známá jako venkovská kráska a Josef Tvrdý se do ní vášnivě zamiloval. Počítalo se najisto, že se vezmou. Nato se v sousední obci Ostrově konal pohřeb děvčete, které tam zemřelo na neštovice. Mařenka Holasová byla na tomto pohřbu za družičku. Bylo to za chladného počasí a Mařenka byla jen

lehce oblečena. Vrátila se domů a roznemohla se a také zakrátko zemřela. To nemohl snést její Josef, a třebaš byla před ním zbraň schována, vydlužil si pušku a zastřelil se. Byl pohřben v lese, poněvadž obec neměla ještě vlastní hřbitov a své mrtvé pohřbívala v Hubině. Obecní hřbitov byl však později založen docela v jiném místě, a tak hrob Josefa Tvrdého značily jen osamělé keře, svědkové tragédie jedné velké lásky.

Žáci občanské školy v České Sklíně o přestávce

Jednou ze starostí sklíňských občanů byla starost o školu. O její otevření se zasloužili krajané Josef Holas a Josef Janko. V kterém roce se začalo vyučovat, je těžké zjistit: bylo to pravděpodobně v roce 1888, kdy se ujal vyučování krajan Josef Holas. Bylo to vyučování nepravidelné a docházela hlavně již starší mládež, která stěhováním a putováním za novým domovem po Volyni přišla o možnost normálního školního vyučování. Po Josefu Holasovi nastoupil učitelské místo ve Sklíně již ruský učitel Soročinskij, který učil výhradně rusky. Po něm nastoupil učitelské místo Josef Čurda, jeden z prvních učitelů a dobrých vlastenců. Školní budovu obec postavila teprve v roce 1904, do té doby se vyučovalo v soukromých domech.

Učitel Čurda odešel později na školu do Vilhelmovky a na jeho místo přišel r. 1910 Ukrajinec Bulbiniuk Stepán.

Ještě za učitele Čurdy byl ve Sklíně založen divadelní kroužek a v sále u Holasů sehrál r. 1904 první české divadlo. Tento divadelní kroužek existoval s malými přestávkami stále a v každé generaci nacházel vděčné následovníky. Členové kroužku byli ze Sklíně a sousední Vilhelmovky a po Čurdovi byl jeho režisérem vilhelmovský občan Josef Hybler.

Při první mobilizaci, kterou prováděla v r. 1914 carská vláda, nastoupili do ruské armády tyto občané: Josef Žitný, Vladimír Zárybnický, Josef Mlejnek, Josef Trvdý, Vladimír Švejkar, Josef Veselý a Antonín Martinec.

Později narukovali: Vladimír Pirožek, Josef Zárybnický, Mikuláš Zárybnický, Karel Zárybnický, Antonín Holas, Václav Pavelka, Václav Mlejnek, Václav Trvdý, Josef Veselý, Vladimír Krajdl, Václav Holas, Josef Hradec a František Šabaka.

Ze zdravotních důvodů vojenská komise propustila Zárybnického Josefa, Zárybnického Karla, Hradce Josefa a Šabaku Františka.

V československých legiích z výše jmenovaných sloužili: Zárybnický Vladimír, Žitný Josef, Pavelka Václav, Mlejnek Václav, Krajdl Vladimír, Krajdl Václav, Zárybnický Mikuláš, Holas Antonín a Veselý Josef padli.

Bratři Josef a Václav Trvdých se vrátili z Ruska domů až pět roků po válce a oba ženatí.

Při ústupu Rakušanů v roce 1916 byli téměř všichni občané ustupující armádou vyhnáni z domovů. Některé rodiny byly zavlečeny k Vladimíru Volyňskému, jiné až do Polska za řeku Bug. Během války podařilo se vrátit do svých domovů pouze těmto rodinám: Holasově, Mlejnkové, Krajdlově, Pirožkově a Pavelkově. Ostatní se vrátily až po ukončení války.

Obec byla válkou značně poškozena, nezůstala ani jedna stodola a obytná stavení i chlévy byly ve velmi ubohém stavu. Velmi utrpěly také zahrady a hlavně chmelnice, které byly nadobro zničeny. Obec byla za války přeplněna vojskem, které vzhledem k tomu, že fronta byla pouhých 5 - 6 km od obce, ničím zde nešetřilo. Navrátilší se hospodáře čekala úmorná a nákladná práce. Stavební materiál se již

musel dovážet z dosti daleka, poněvadž také lesy zde válkou značně utrpěly a tím také stavební materiál byl nyní již velmi drahý. Přesto však za několik roků byla obec zase obnovena a mnohé stavby byly postaveny ještě lépe než před válkou.

Záhy po válce bylo započato s obnovou chmelnic a výsadbou nových, poněvadž chmel se tu velmi dobře dařil. Rovněž ovocné sady, které byly dobrým zdrojem příjmu, byly s veškerou péčí obnovovány a vysazovány.

Krajan Josef Žitný postavil hospodu s velkým a hezkým sálem, kde se konaly různé zábavy, veselice a hrála divadla. Žitnému však nebylo souzeno, aby se ze svého díla těšil. Zakrátko po dokončení stavby zemřel.

Asi v roce 1926 bylo ve Sklíni založeno Kolo České matice školské, o jehož založení se zasloužil krajan Josef Volejník, který byl také jeho prvním předsedou. Po něm postupně byli předsedy Josef Hradec, Vladimír Zárybnický a Vladimír Krajdl.

Kolo ČMŠ pořídilo záhy knihovnu vybavenou spisy předních spisovatelů - Jiráska, Nerudy, Havlíčka, Staška, Heritese, Němcové, Olbrachta aj. ... O zaplacení knih se zasloužil především divadelní kroužek, který záhy po válce zahájil svoji činnost. Z her, které si pamatuji, uvádím: Zápas o nevěstu, Julinčiny vdavky, Mlynář a jeho dítě, Švejk má dvojčata a jiné. Kroužek si pořídil také vkusné plátěné kulisy.

K společnému a společenskému životu našich krajanů patřila také zábava. Prvou neděli v listopadu bylo ve Sklíni posvícení, na Petra a Pavla v červnu pouť, taneční zábavy a veselice.

V roce 1926 byla ve Sklíni založena Josefem Mlejnkem dechovka, jejíž členové byli ze Sklíně i ze sousední Vilhelmovky. Mlejnek byl odchovancem kapelníka a hudebního skladatele Janovského, který působil na Nivě Hubinské a vychoval celou řadu dobrých hudebníků. Sklíňská kapela účinkovala při různých příležitostech v místě i okolí až do roku 1944, kdy většina hudebníků se přihlásila do čs. armádního sboru i se svými nástroji.

Sklíňská kapela z roku 1927

V roce 1925 byla postavena nová školní budova s prostornou třídou a slušným bytem pro učitele. Škola byla dřevěná a stála kolem 3 000 zlotých. První učitelkou po válce zde byla paní Pichrtová, která zde působila několik let. Dalším učitelem byl Polák Košmider a po něm Čech Josef Smetana. Po Smetanovi vyučovali postupně: Jan Noga, Kremza a místní rodák Václav Zárybnický.

Václav Zárybnický se narodil jako druhorozený syn Josefa Zárybnického roku 1906 v České Sklíně, kde také začal chodit do školy. Za první světové války se nevyučovalo vůbec a Václav se po válce přihlásil do ukrajinského gymnázia v Lucku. Tam se zapojil do hnutí ukrajinské mládeže - Komsomolu a tajně společně studovali marx-leninskou literaturu.

V září 1924 polská policie tuto organizaci odhalila a pozatýkala. Okresní soud v Lucku vyměřil Václavovi 8 roků těžkého žaláře. Odvolací soud v Lublíně, ku kterému se odvolal, snížil mu tento trest na čtyři roky, které odseděl ve vězení v Lucku a ve Varšavě. Po propuštění odešel do Československa, kde ukončil gymnázium s maturitou a přihlásil se na lékařskou fakultu Karlovy univerzity v Praze. Po příjezdu do Československa vstoupil do KSČ a jeho ručiteli byli soudružka Hodinová-Spurná a Vladimír Jansa, jeho někdejší

učitel ve Sklíni. Vedle politické činnosti v KOSTUFŘE (Komunistická organizace studentské frakce) pracoval také mezi ukrajinskými studenty. Organizace přicházela často do konfliktu s ukrajinskými nacionalisty a jednu jejich schůzi rozeznali. Tím byl porušen zákon a byli potrestáni šestidenním vězením. Zárybnický byl vyloučen z fakulty a vypovězen z Československa. V souvislosti s tím jej strana pověřila ilegální prací v Polsku.

V květnu 1933 byl Václav Zárybnický delegován na sjezd Komunistické strany Ukrajiny, který se konal v Charkově. O svém dalším životě vypráví:

„Po sjezdu jsem zůstal v Charkově a začal studovat na Vysoké pedagogicko-žurnalistické škole. Dne 1. prosince 1934 byl zavražděn tajemník leningraského oblastního výboru strany soudruh Sergej Kirov a z rozkazu Stalina byli zatčeni všichni komunisté, kteří do SSSR přišli ze Západní Ukrajiny a mezi nimi i já.. . Soudy konány nebyly, ale zvláštní komise vynášela přímo rozsudky. Dostal jsem pět let a byl odtransportován na řeku Pěčoru do tábora pro výstavbu lodí. Bylo to v KOMI ASSR.

Po pěti letech jsem se vrátil do Charkova, kde však mi byl pobyt zakázán. Odejel jsem do Kupěnska, kde jsem zprvu pracoval manuálně na státním statku a od 1. září 1940 jsem nastoupil do střední školy jako učitel ruské a ukrajinské literatury. Díky nadřízeným úřadům mohl jsem studovat dálkově a ukončil pedagogickou fakultu v Charkově."

Je nutno k tomu dodat, že rozhodnutím oblastního soudu v Charkově ze dne 29. listopadu 1957 byl rozsudek zvláštní komise při NKVD SSSR ze dne 1. dubna 1935 ve věci Vjačeslava Zárybnického zrušen.

Po vypuknutí války byl Václav Zárybnický v září 1941 mobilizován spolu s žáky střední školy a odeslán na opevňovací práce v prostoru Něžina u Kyjeva. Po cestě byl jejich transport bombardován fašistickými letadly a byly značné ztráty. Než dojeli na místo určení, ovládli prostor Němci. Aby nepadli do zajetí, ukryvali se ve vesnicích a kolchozech. Později se Václavovi podařilo dostat na Volyň i se svojí rodinou. Od října 1941 vyučoval na sklíňské škole a tajně vypomáhal

sovětským vojákům, jimž se podařilo uprchnout ze zajateckého tábora v Lucku.

V roce 1919 se přistěhoval do Sklíně z města Oděsy holič František Vondrouš. Po čtyřech letech odejel do svého rodiště v Sezemicích u Pardubic v Čechách.

Ještě před první světovou válkou odstěhovali se ze Sklíně do Ameriky: Vladimír Žitný, Antonín Řeřicha, Václav Veselý a Josef Mlejnek. Tento poslední se ještě před válkou vrátil, ale ostatní zůstali v Americe natrvalo.

Po válce odejel do Kanady Vladimír Mlejnek a do Argentiny Anton Jareš.

V roce 1938 před vypuknutím druhé světové války navštívil svoje rodiště Vladimír Žitný.

Po anexi Rakouska všechno nasvědčovalo tomu, že co nevidět dojde k válce. Za polského štvání proti Československu i volyňští Češi prožili nejednu těžkou chvíli... Vydání našeho pohraničí bez boje Němcům dotklo se těžce i Čechů na Volyni. Bylo velmi trapné a ponižující vyslechnout narážky a pohrdání. Polsko, vedené krátkozrakou politikou ministra Beka, na ni těžce doplatilo.

Při částečné mobilizaci byl povolán do armády Vladimír Vašuta a Antonín Pirožek. Tento byl velmi těžce raněn a po vyléčení zproštěn další vojenské služby.

Ustupující polská fronta se přiblížila již natolik, že bylo slyšet dělostřeleckou palbu. Volyň byla prozatím ještě ušetřena fašistického běsnění, neboť Rudá armáda osvobodila Západní Ukrajinu a Bělorusko. Hranice byla nyní na řece Bug a to bylo ze Sklíně asi 50 km.

Sklíň, podobně jako jiné české vesnice, byla nyní začleněna do většího administrativního celku, a to s Ukrajinci ze sousedního Chutoru.

Ačkoliv Sovětský svaz uzavřel s Německem dohodu o neútočení, budovalo se urychleně opevnění nad pohraniční řekou Bug.

Na tyto práce jezdili také občané České Sklíně.

K prezenční službě v Rudé armádě byl na jaře 1941 povolán Vladimír Baťa a do školy NKHB (Narodnyj komisariát

hosudarstvenoj bezopasnosti) v Moskvě občan Josef Krajdl. Tento byl v bitvě o Moskvu těžce zraněn a vrátil se až ke konci války.

Když v neděli ráno 22. června 1941 hřměla ve vzduchu letadla a vzápětí bylo slyšet dotonace bomb, bylo každému jasné, co to znamená: Německá armáda přepadla zákeřně Sovětský svaz... Přes hrdinný odpor pohraničních jednotek Rudé armády Němci pronikli v několika dnech až k Lucku a dále na východ. Nastala těžká doba fašistické okupace.

Tak jako z jiných vesnic, byly i ze Sklíně židovské rodiny odsunuty do ghetta. Jen málokomu se podařilo uprchnout před genocidou — podařilo se to Bekerovi i Rafalovi. S nasazením života ukrývali je sklíňští Češi, přesto byli nakonec dopadeni a zastřeleni.

Ukrajinská milice se v počátku dala ochotně do služeb Němcům, ale když okupanti nesplnili jejich požadavky a vraždili také Ukrajince, sběhli do lesů a organizovali partyzánské oddíly.

Již z jara roku 1942 docházelo k vraždám polských rodin na samotách. Později vzplanula na Volyni nelítostná, vyhlazovací válka mezi Poláky a ukrajinskými nacionalisty.

Aby si zachránili život, utíkali Poláci do měst nebo zakládali ozbrojené tábory. Odtud pak s pomocí Němců napadali ukrajinské vesnice a jejich obyvatelům spláceli stejnou měrou. Tak byl na jaře 1943 vypálen a vyvražděn Krásný Sad, skutečně krásná ukrajinská vesnice. Na Petra a Pavla 29. června 1943 fašisté vypálili v rajónu Lucka: Hůrku Polonku, Přepárov, Čarukov, Gregoroviče, Viguřice, Horodyšče, Lavrov, Jánovku, Dubovou Krčmu, Uhrinov Necvič a část Hubina. Při tomto nájezdu Němci používali letadel, plamenometů, děla a rychlopalné zbraně. Byla to jedna z pacifikačních akcí, která skončila u ukrajinské Sklíně.

Trináctého července 1943 Němci vypálili a vyvraždili Český Malin a téhož roku na podzim nedalekou Michnu Sergijevku... Často se bojovalo u polské placovky v Andřejovce a přestřelky byly i v samotné obci. Poláci, kteří byli tehdy v převaze, zastřelili tam nějakého Ukrajince. Není snadné vylíčit všechnu tu hrůzu a šílené běsnění... Nedostávalo se také všech životních potřeb, paliva, léků - klid nebyl za dne ani za noci.

Za jasných lednových nocí ozývalo se v dáli temné dunění. Fronta se blížila. Rudá armáda zahájila velkou zimní ofenzívu na pravobřežní Ukrajině. Počátkem února pronikl do kraje silný oddíl sovětských partyzánů a brzo potom jednotky regulární Rudé armády.

Do Sklíně přišel na návštěvu ke svým rodičům Vladimír Baťa, kterého všichni považovali za mrtvého. Byl na frontě od prvního dne války, napřed jako rudoarmějec a od února jako příslušník prvního čs. praporu . . . Brzo potom byl proveden nábor volyňských Čechů.

Z České Slině byli odvedeni:

1. Lovčinský Josef
2. Kelner Jaroslav
3. Kelner Josef
4. Kelner Vladimír
5. Mlejnek Josef (syn Josefa)
6. Jareš Josef
7. Pirožek František
8. Žitný Josef
9. Zárybnický Alexandr
10. Zárybnický Václav (učitel)
11. Zárybnický Václav (syn Vladimíra)
12. Zárybnický Josef
13. Šlégr Vladimír
14. Holas Antonín
15. Moravec Jan
16. Matouš Antonín
17. Holas Vladimír
18. Holas Josef
19. Mlejnek Josef '
20. Mlejnek Václav
21. Mlejnek Václav (starší)
22. Svatuška Josef
23. Vašuta Vladimír
24. Vašuta Václav
25. Burianek Josef
26. Burianek Václav
27. Maryška Josef

28. Veselý Jaroslav
29. Krajdl Vladimír
30. Krajdl Václav
31. Holas Václav
32. Krajdl Antonín
33. Veselý Emil
34. Veselý Mikuláš
35. Veselý Josef
36. Řeřicha Josef
37. Žáček Alexandr
38. Žáček Václav
39. Martinec Antonín
40. Bryksa Josef
41. Martinec Josef
42. Šabaka Jan
43. Šabaka Vladimír
44. Gulč Alexandr
45. Čurda Evžen
46. Prajzler Josef
47. Bryksa Vladimír
48. Skopík Vladimír
49. Veselá Emilie
50. Tvrdý Václav
51. Kačírek Jaroslav

Kromě těchto byl příslušníkem prvního čs. praporu od roku 1942 Vladimír Baťa; dále se přihlásili (ale vojenskou komisí byli propuštěni): Pirožek Antonín, Kočí Josef, Holas Petr, Krajdl Vladimír, Hradec Antonín, Hradec Jaroslav a Mlejnek Václav starší.

Z těch, kteří byli přijati, za bojů padli: 1. Pirožek František, 2. Zárybnický Josef, 3. Zárybnický Václav ml., 4. Gulč Alexandr, 5. Šlégr Vladimír, 6. Krajdl Vladimír, 7. Krajdl Václav.

U Kelnerů nastoupili všichni tři synové. Vladimír Zárybnický, legionář z první světové války, ztratil na Dukle oba své syny.

Hrdinstvím se vyznamenali bratři Krajdlové, z nichž mladší, Vašík, úspěšnými akcemi mstil smrt svého bratra Vladimíra. Nakonec padl v

Zindranowe nedaleko čs. státní hranice. Jejich strýc, Toník, byl velmi těžce raněn a následkem zranění zemřel brzo po válce v kruhu své rodiny, která za ním přijela do Olbramovic u Mor. Krumlova.

Většina občanů České Sklíně se usídlila na Moravě v okrese Mor. Krumlov, a to v Olbramovicích a Kubšicích. Část osídlila také Žatec a jeho okolí.

Hodnosti rotmistra dosáhli: Vladimír Baťa a Josef Kelner.

Důstojnické hodnosti dosáhli: ppor. Josef Mlejnek a por. Václav Zárybnický.

Materiální pomoc čs. armádě - obilí, mouka, dobytek aj. nelze zjistit, neb žádný záznam o tom se nedochoval.

(Dle článku J. Foitíka, Věrná Stráž, rok 1950)

SKLÍŇ DVŮR

V roce 1904 prodal hrabě Rau zbytek svého majetku ve Sklíně ukrajinské Čechům, kteří se tam přistěhovali ze starších českých vesnic v okolí Lucka. Za 200 desjatín půdy s hospodářskými budovami zaplatili jednak na hotovosti a jednak na úvěr u Chrestíánské banky v Poltavě padesát tisíc rublů (1 desjatina — 1,0925 ha).

Zakladatelé této osady byli: Pichrt Everist, Pichrt Václav, Haken Pavel, Král a Břečka.

Rodák ze Sklíně Dvoru národní umělec Eduard Haken

Tito dva poslední později prodali svůj majetek Josefu Novákovi a Aloisů Hakenovi. Všichni pocházeli ze severních Čech.

O několik roků později se sem přistěhoval z České Sklíně František Malý, který byl nájemcem vodního mlýna.

Tato osada neměla nikdy vlastní samosprávu a patřila ke Sklíně ukrajinské. Ukrajinská Sklíně měla na dva tisíce obyvatel a až do zrušení roboty r. 1861 byla rovněž majetkem hraběte Raua. V obci byl pravoslavný kostel a budova školy, kam chodily také děti přistěhovalců z české osady. Česky se ve škole nevyučovalo vůbec. Pojmenování české osady se vžilo „Sklíně Dvůr“.

V rodině Pavla Hakena se v roce 1910 narodil známý pěvec Národního divadla v Praze, národní umělec Eduard Haken. Po ukončení gymnázia odejel za svým starším bratrem Jaroslavem na

studie lékařství v Praze. Jaroslav brzo po promoci zemřel a Eduard šel za hlasem svého srdce - zpěvem a hudbou k divadlu.

Za první světové války byli ze Sklíně Dvoru odvedeni do ruské armády a stali se příslušníky čs. legií tito občané:

1. Pichrt Václav, syn Václava
2. Pichrt Václav, syn Everista
3. Haken Pavel
4. Novák František, který v bitvě u Zborova padl.

Za ústupu ruské armády v červnu 1916 byly všechny rodiny ze Sklíně Dvoru evakuovány na západ do okolí Porycka. Vrátily se do svých domovů až v roce 1918 a čekala je tam velká práce. Četné budovy byly válkou zpuštěny nebo úplně zničeny, takže bylo třeba budovat znovu a od základu.

V neklidných poměrech jen pomalu mizely stopy, které tu zanechala válka. Úrodná černozem je odměnila za neúnavnou péči bohatou úrodou. Obnoveny zaniklé chmelnice, vysázeny poničené ovocné sady. Nové zděné budovy již z dálky připomínaly české vesnice v okolí Loun a Rakovníka v Čechách.

Kulturní a společenské vyžití bylo napojeno na okolní české vesnice.

Po připojení Volyně k Polsku náležela česká osada opět pod správu Sklíně ukrajinské. Tak tomu bylo i ve druhé světové válce a za vlády sovětů.

Odbočka (kolo) České matice školské v obci nebyla, ale sbírky ve prospěch českého školství se pořádaly při všech rodinných oslavách. Oblíbená byla četba českých knih a odebíraly se české noviny Hlas Volyně, Krajanské Listy i různé časopisy z Československa.

Po okupaci Československa Německem našla ve Sklíně Dvoru krátkodobý pobyt desítičlenná skupina uprchlíků ze staré vlasti. Byla též provedena sbírka ve prospěch čs. zahraničního odboje, ale písemný záznam o této akci se nedochoval.

Po vypuknutí druhé světové války byl do polské armády povolán Pichrt Vladimír a Pichrt Václav. Oba se vrátili po rozpadnutí polské armády domů.

Volyň patřila Sovětskému svazu a Sklín Dvůr náležel pod správu Sklíně ukrajinské. V „silské“ radě Češi zastoupení neměli.

Za okupace Češi ukrývali několik židovských uprchlíků, kterým se podařilo uprchnout před vyhlazením ghetta. Časté byly návštěvy „nočních hostů“ - banderovců, kteří brali vše, co se jim hodilo. Někdy se střetli s Poláky z blízké Andřejovky a tehdy docházelo k přestřelkám, za kterých se bylo třeba schovávat ve sklepích nebo v lese. Nebezpečí číhalo na každém kroku ve dne i v noci.

V únoru 1944 ovládli kraj sověšší partyzáni a brzo potom byla obec osvobozena vojsky prvního ukrajinského frontu.

Do československé vojenské jednotky se přihlásili:

1. Pichrt Václav
2. Pichrt Václav mladší
3. Pichrt Vladimír
4. Pichrt Míša
5. Pichrt Emil
6. Pichrt Jaroslav
7. Veselý Vladimír
8. Veselý Josef
9. Haken Alexandr
10. Haken František
11. Haken Pavel
12. Haken Josef
13. Pichrt Mstislav - padl
14. Holc Vladimír (Dnes už nevíme jak psali své jméno Holcovi v
15. Holc Miroslav Čechách, můžeme se domnívat, že Holc je
16. Holc Václav popoštěně JménoHolec)
17. Holcova Antonie

V Rudé armádě sloužil od roku 1940 Haken Vladimír.

Volyňští Češi z 3 pěšího praporu 1.čs. brigády.

Mimo těchto jmenovaných byl sovětským velitelstvím povolán do „Stribků“ (vojenský útvar pro boj proti banderovcům) mladistvý Pichrt Eduard, jehož otec byl příslušníkem prvního armádního sboru.

Václav Pichrt byl po válce v Žatci zvolen předsedou zájmové osídlovací skupiny „Sklíň“ a stal se jejím styčným důstojníkem pro okres Mor. Krumlov. Bylo jeho velkou zásluhou, že se podařilo skupinu volyňských Čechů usídlit na tomto okrese.

V rámci reemigrace české menšiny z Volyně usídlili se Češi ze Sklíně Dvoru v Olbramovicích u Mor. Krumlova, odkud se později mnozí odstěhovali do jiných míst v Čechách a na Moravě.

Na Volyni zůstala Marie Dulkovská, rozená Nováková.

Alexandr Pichrt vypráví:

„Mám v živé paměti, kterak naši občané odcházeli k čs. odvodní komisi... Na voze taženém dvěma páry koní, které darovali Vladimír Veselý a Alexandr Haken, vezli několik vepřů, husí a jiného živobyťi.

Přes všechno dojemné loučení šli všichni s nadšením, na které rád vzpomínám a na které jsem hrdý..."

VILHELMOVKA

Mladší sestrou České Sklíně byla kolonie Vilhelmovka rozkládající se necelé dva kilometry na západ. Prvními osídlenci byli i zde němečtí dřevorubci, kteří zpracovávali dřevo v lesích německého šlechtice hraběte Raua. Obec dostala jméno po jedné ze tří jeho dcer, Vilhelmině. Po Sofii byla pojmenována Sofievka - kde žili Němci, a po Jadvidze další kolonie - Jadvinovka, kde byly dvě rodiny české.

Roku 1880 zakoupil ve Vilhelmovce první usedlost Jakub Heler. Jakub býval na panském statku šafářem, a proto mu zůstalo jméno „Humenník“. Sám byl národnosti německé, ale ženu měl Češku Šaldovou. Po Helerovi zakoupili usedlosti další Češi: Jan Žáček, Vladimír Havelka, Alois Matouš, Alois Mlejnek, Josef Strnad, František Cihla a Václav Hradec, který byl za druhé světové války zavražděn banderovci i s celou rodinou.

Obec měla 386 morgů (231 ha) většinou chudé, písčité půdy. Z toho patřilo před druhou světovou válkou Čechům 280, Němcům 73, Polákům 16 a Ukrajincům také 16 morgů (jeden morg 0,6 ha). V té době tu žilo 55 rodin: 43 českých, 3 polské, 6 německých, 2 ukrajinské a 1 židovská.

Původní cena pozemků, které byly lesem, je nezjistitelná, ale v r. 1905 byla zde koupena usedlost i se stavbami za 1180 rublů. Pozemky byly zatíženy dluhem u Chrestíánské banky v Poltavě, který měl být splácen po dobu 40 roků.

Vilhelmovka měla jedinou ulici přesně ze severu na jih, dlouhou dva a půl kilometru. Domy byly od sebe většinou značně vzdáleny a pozemky u hospodářských stavení. Les se tu nezachoval, jen několik osamělých stromů. Občané započali záhy s výsadbou ovocných stromů, kterým se tu dobře dařilo. Již před první světovou válkou započali Češi s pěstováním chmele. Drátěnky byly však za války zničeny a po válce bylo pěstování chmele značně omezeno. Dařilo se všem druhům obilí, ale vzhledem k chudší bonitě půdy převažovalo

žito a oves. Brambory dávaly dobrou úrodu, ale cukrovka se pěstovala omezeně pro ztíženou dopravu do cukrovaru.

Východně od tzv. Horochovské cesty na křemičnatém svahu se kdysi pátilo vápno, a proto se této trati říkalo Vápelna.

Pro nedostatek obživy v místě byli členové některých rodin nuceni přivydělávat si jinde - buď v cihelnách v okolních obcích, nebo na železnici.

Vilhelmovka měla svoji vlastní samosprávu, v jejímž čele byl starosta volený na valné schůzi (hromadě). Starosta zastupoval obec u správních úřadů v Horochově. Školní budova byla postavena až r. 1928 a do té doby docházela školní mládež do sousední České Sklíně. Od roku 1910 vyučoval v pronajmuté místnosti učitel Čurda, který se sem přistěhoval z České Sklíně. Za války se vůbec neučilo a po válce do roku 1928 docházely děti školou povinné opět do Sklíně.

Přes to, že z Vilhelmovky bylo do Sklíně necelé dva kilometry, dělila obě obce hranice katastru a dokonce okresu. To ale nikterak nevadilo společenskému a kulturnímu vyžití ani příbuzenským svazkům. Ve Vilhelmovce byl postaven taneční sál teprve v roce 1928 a do té doby se slavilo společné posvícení i pout', pořádaly se společně zábavy i veselice. Společný byl i divadelní kroužek, jehož zakladatelem byl učitel Josef Čurda. Čurda byl rodákem z Českého Kupučova. Studoval pravoslavný seminář, ale baťuškem se nestal. Až do první světové války byl učitelem. Protože předepsané zkoušky v polštině nesložil, byl nějakou dobu hajným na Dubové Krčmě a později obchodoval s textilním zbožím českých tkalcoven Hájka a Slámy.

Do Ameriky odjeli z Vilhelmovky hledat snadnější živobytí Karel Kyselka, Jakub Heler, Vladimír Hokeš a Karel Hradec. Hokeš se vrátil těsně před válkou, Heler až po ní a Kyselka s Hradcem zůstali ve Spojených státech natrvalo. Do Ameriky se odstěhovaly také dvě německé rodiny a jejich majetky koupil Hybler a Pavelka. Oba se přistěhovali do Vilhelmovky z Ulbárova.

Na rakouskou hranici bylo z Vilhelmovky něco přes 20 kilometrů, a protože zde Rusové neměli žádnou větší armádu, podařilo se Rakušanům za první světové války proniknout do hloubky 30—50 km, obsadit město Horochov a okolní vesnice až po město Luck. Tam

však již narazili na odpor a Rusové zahájili velkou ofenzívu, ovládli Halič i Bukovinu, oblehli pevnost Přemysl a dosáhli Karpat.

Rusko vyhlásilo mobilizaci a z Vilhelmovky byli odvedeni: Konopka Felix, Tvrdý Josef, Hnízda František, Žáček Josef, Tabulka Jan, Svatuška František, Hybler Václav, Tvrdý Václav, Herynek Josef, Foitík Jan a Kačírek Jaroslav. Hokeš a Svatuška byli ze zdravotních důvodů propuštěni později domů.

Zradou německých generálů, kteří sloužili v ruské armádě, a zradou u samotného carského dvora byl postup ruských armád zastaven a nakonec se změnil v ústup. Ustupující ruská armáda evakuovala obyvatelstvo a zanechávala nepříteli spálenou zemi. Dům od domu jezdili kozáci na svých rychlých koních a všechno pálili.

Armáda centrálních mocností postupovala rychle, a tak se stalo, že Vilhelmovka ani Sklín tehdy spálena nebyla. Carská vojska ustoupila až k Dubnu a značnou část gubernie obsadil nepřítel. Němci hospodařili na obsazeném území s německou důkladností: rekvizice stíhala rekvizici. Vyváželi vše, co mělo nějakou cenu - dřevo z volyňských lesů, obilí a dokonce i úrodnou volyňskou zem... Civilní obyvatelstvo, pokud kde jaké bylo, muselo na práci v lesích nebo jinam a zemědělci s koňmi na „firšpoň“ - pro potřeby armády nebo úřadů. Občan Pavelka byl s koňmi v oboze (vozotajství) více než půl roku přes to, že mu zemřela žena a on zanechal doma pět malých dětí. Většina občanů v té době přišla o koně a ještě byli rádi, když se jim podařilo uprchnout.

Čtvrtého června 1916 zahájila ruská armáda mohutnou ofenzívu a rakouská armáda byla nucena ustoupit. Při tomto ústupu evakuovala obyvatelstvo českých vesnic na západ k městu Porycku a až do Polska. Bylo odsunuto téměř všechno obyvatelstvo ze Sklíně a Vilhelmovky. Několika rodinám se podařilo využít zmatku a vrátit se domů, ale ostatní se vrátily až po skončení války v roce 1918 do svých domovů zpustošených válečnými operacemi. Ve Vilhelmovce zůstaly jen dvě rodiny na severním konci vesnice, protože od severu se již blížila ruská armáda. Další tři rodiny se vrátily až později.

Zuřivé a těžké boje se rozhořely u města Horochova a rodiny, které zůstaly ve Vilhelmovce, byly nuceny uprchnout ke svým příbuzným do Ulbárova a Moldavy. Fronta se posléze ustálila 5 až 6 km na západ

od Vilhelmovky a do konce srpna se vrátily domů rodiny Hyblerova, Pavelkova a Svatuškova. Tyto rodiny žily potom spolu s ruskými vojáky - takřka na frontě až do konce války. Těžký život byl i běženců v rakouském zajetí, kde trpěli hladem i epidemickými nemocemi, kterým mnozí podlehli. Byly to většinou ženy s dětmi, neboť mužové byli povoláni do ruské armády již na počátku války.

Již v počátku války byla v Kyjevě zřízena jednotka starodružiniků, přeorganizovaná později na československé legie na Rusi.

V československých legiích sloužili z Vilhelmovky tito občané: Hybler Václav, Tvrdý Václav, Foitík Jan, Herynek Josef, Tvrdý Josef a Kačírek Jaroslav.

Služba v čs. legiích byla dobrovolná, někteří Češi o této vojenské jednotce ani nevěděli a některé neuvolnili ruští velitelé. Výše jmenovaní byli v čs. jednotce od jejího založení a zúčastnili se památné bitvy u Zborova. Nepadl nikdo, v ruské armádě avšak zahynuli: Felix Konopka, Václav Kačírek, Josef Švorc a František Hnízda.

Když později došlo mezi čs. legiemi a Rudou armádou k nedorozumění a dokonce k ozbrojeným střetům, volyňští Češi jako ruští státní příslušníci se vrátili ke svým rodinám na Volyň.

Na Volyňi neskončila však válka roku 1918. Fronta se rozpadla a ruské vojenské jednotky generála Brusilova odcházely na východ. Kraj ovládli vojáci atamana Petljury, které vystřídali znovu Němci. Po nich se sem probjovali polští legionáři, které vystřídala Rudá armáda. Řížskou dohodou byla Volyň rozdělena na dvě části a to tak, že východní část s městem Žitomírem zůstala Sovětskému svazu a západní s městy Rovno, Dubno, Luck a Vladimír Volyňský připadla Polsku. Tím byla rozdělena i česká menšina a to tak, že většina — asi dvě třetiny - žila v Polsku a zbytek v Sovětském svazu.

Na podzim roku 1917 byl ve svém domě ve Vilhelmovce zákeřně zavražděn František Svatuška, který měl skromný obchod se smíšeným zbožím. Zavraždili jej dva neznámí vojáci, kteří k němu přišli na noc s úmyslem loupit. Těžce byla zraněna i jeho manželka, které se podařilo uprchnout a vzbouřit místní vojenskou posádku. Díky obětavé péči ruských lékařů byla zachráněna vdova a matka osmi dětí.

V roce 1918 se vraceli do svých domovů běženci. Domy byly zpustlé, pole rozryta zákopy, nebylo chleba, nebylo léků a nad krajem se vznášela příšera hladu. Situaci ztěžovalo časté střídání a znehodnocení měny. Napřed padly carské ruble, potom krenky, červonce a německé marky. Teprve potom se ustálila hodnota polských zlotých, i když ještě dlouhou dobu platily v Polsku zlaté rubly a americké dolary. Pomalu se vracel klid a pořádek do tohoto těžce zkoušeného kraje a postupně mizely stopy, které tu zanechala válka.

Katastr obce měřil 384 morgy (jeden morg 0,60 ha) a před druhou světovou válkou žilo v obci 57 rodin s 274 osobami. V obci byly dvě kovárny - Tlustý a Lipský, kolář Miler, dva ševci - Václav Hybler a jeho syn Václav, tesař Šimon a krejčí Mazánek. Několik občanů našlo zaměstnání na železnici, někteří v cihelnách nebo panském statku ve Zviniačích či jinde... Chudá, většinou písčítá půda nezajišťovala dostatečnou obživu s více dětmi. Do Argentiny odejel brzo po válce Vladimír Žitný a do USA za svým otcem osiřelé děti Karla Hradce. Několik občanů, především rodina Matoušů, začalo s pěstováním chmele a hojně se vysazovalo ovocné stromoví, které dávalo dobrou úrodu krásného ovoce.

Společný a kulturní život občanů byl v počátku spojen s Českou Sklíní, kde byl taneční sál. V roce 1922-23 bylo zahájeno vyučování v pronajaté místnosti u Žitných a později u Cihly. Učitelem byl Polák Mazurkevič, který výuku žáků zanedbával a z rozhodnutí školního inspektora byla tato škola z nevyhovujících podmínek zrušena. Děti pak docházely do školy do České Sklíně, a to bylo zejména v zimě dosti těžké. A tak se občané rozhodli postavit vlastní školu. Proдали obecní pozemek, ztržený obnos zvýšili dobrovolnou daní z pozemků a většinu prací vykonali sami zdarma. Škola byla uprostřed vesnice a v r. 1928 bylo v ní zahájeno vyučování.

Prvním učitelem byl Polák Dubský, který se roz nemocel na tuberkulózu a zakrátko zemřel. Po něm vyučovali: Wanda Šancerówna, Jan Dyda, Jan Dálka, Michal Golembjowsky - všichni Poláci, teprve potom roku 1936 přišel do Vilhelmovky český učitel Adolf Tuček, který pocházel ze Slezka a byl potomkem českých exulantů.

Otevření obecné školy ve Vilhelmovce – 27. 10. 1928

Za učitele Tučka vznikl ve Vilhelmovce smíšený pěvecký sbor, jehož jsem byl dirigentem a který v krátké době dosáhl slušné úrovně.

V okresní soutěži v Horochově roku 1940 se umístil na druhém místě.

V roce 1928 byl ve Vilhelmovce postaven občanem Zis Fainem taneční sál.

Od té doby se společenský i kulturní život v obci osamostatnil. Na památku otevření školy 21. října 1928 byla založena tradice posvícení, týden před posvícením sklíňským.

Nyní byl ve Vilhelmovce založen i samostatný divadelní kroužek, který uspořádal celou řadu divadelních představení a mimo toho také původní premiéry: Josefa Foitíka „Květ kapradí“ a vánoční hru „České jesličky“. Dále pak hru ze života volyňských Čechů „Na Jírovcově gruntě“ od Vl. Hyblera.

V roce 1933 byl v obci založen hasičský sbor a Sdružení mládeže. Kolo České matice školské v obci nebylo ani spolková knihovna, ale milovníci četby četli knihy ze soukromých knihoven, kterých bylo několik. Češi odebírali časopisy z Československa a

mimo toho noviny, které vycházely na Volyni. Prvním časopisem byly Česko-ruské listy, které vycházely v letech 1905-1907. Po nich vycházel Ruský Čech, který rovněž brzo zanikl. Třetím časopisem byl Čechoslovan, založený roku 1911, jehož redaktorem byl Věnceslav Švihovský, pozdější ředitel Centropresu v Praze. Tento časopis měl za války velký význam při založení České Družiny. Po první světové válce byl v Českém Kvasilově vydáván týdeník Hlas Volyně, jehož

redaktorem byl profesor Antonín Perný. Pokračovatelem Hlasu Volyně byly Krajanské Listy, jejichž redaktorem byl vilhelmovský rodák Josef Foitík.

Josef Foitík se narodil 29. července 1910, a jelikož po válce ve Vilhelmovce škola nebyla, odstěhovali se jeho rodiče ke svým příbuzným Havelkům, kteří měli pekárnu na předměstí Krásném v Lucku.

Redaktor Josef Foitík

Pepa byl nadějným žákem luckého gymnázia, avšak zdravotně byl na tom špatně. Od dětství

trpěl velkými bolestmi hlavy a jeho zdraví se zhoršilo natolik, že na radu lékaře musel zanechat studií. Jeho rodiče se pak s ním vrátili na své hospodářství ve Velhelmovce.

Byla to rána pro nadaného chlapce, který se však se svým osudem nesmířil. Gymnázium ukončil dálkově a využíval každé příležitosti k svému zdokonalení a studiu. Již tehdy byl pravidelným a známým dopisovatelem Hlasu Volyně a aktivně se zapojil do kulturního života v obci.

V roce 1932 se oženil s vilhelmovskou rodačkou Toničkou Švorcovou a stal se otcem dvou dětí - Vládička a Lidušky. V té době napsal vánoční hru „České jesličky“ a jednoaktovou zpěvohru „Květ kapradí“.

Po smrti Antonína Perného Hlas Volyně zanikl a Josef Foitík se odstěhoval s rodinou do Lucka, kde od r. 1937 vydával a redigoval Krajanské Listy, které se po patnáctém březnu daly plně do služeb čs. zahraničního odboje. Tyto noviny byly rozesílány do všech států, kde žili Češi a přes přísný zákaz protektorátní vlády i do Prahy, kde je rozšiřovala vilhelmovská rodačka Marie Valentová. Když později byla gestapem zatčena a vyšetřována, byla dodávka novin na její adresu zastavena.

K osobnosti Josefa Foitíka ještě tuto vzpomínku:

V roce 1939 jsem byl zaměstnán v redakci Krajanských Listů a v době, kdy německá armáda pronikla již hluboko do Polska, byl jsem doma na krátké návštěvě. Když jsem se vrátil do práce, řekl můj šéf, abych se vrátil domů, že naše noviny již nevyjdou. Dále říkal, že v době mé nepřítomnosti byl vyzván, aby se dostavil na letiště, kde bylo připravené letadlo, které jej mělo přepravit do Anglie.

„A ty jsi ještě tady?“ žasnul jsem. „Copak jsi zapomněl, kolik výhružných dopisů jsme dostali od místních Němců?“

„Co by tomu řekli naši lidé? - Ne, Vládě, moje místo je tady, protože tady se rozhodne o konečném výsledku této války ...“

Přežili jsme těžkou dobu okupace, boje u Dukly i na Slovensku. Foitík nezatrpkl - i když to v životě neměl nikterak lehké. . .

Po absolvování teologických studií stal se pravoslavným knězem a působil v celé řadě míst v Čechách i na Moravě. Jeho poslední farností byla Teplá, kde jej r. 1960 postihl infarkt, který se opakoval a kterému podlehl 6. září 1983.

Je pohřben na místním hřbitově ve Staré Roli u Karlových Varů, kam jej na poslední cestě doprovodila hrstka nejvěrnějších přátel.

Z jara roku 1939 přistoupili vilhelmovští občané k akci, která demonstrovala česko-ruské přátelství.

Za první světové války, po Brusilově ofenzívě r. 1916, se fronta ustálila nedaleko za vesnicí, ve které byla „prifrontová“ nemocnice.

Hřbitov ve Vilhelmovce (z roku 1939) Vpředu hroba ruských vojáků padlých v první světové válce

Na místním hřbitově byli pohřbíváni vojáci, kteří padli na okolních bojištích nebo zemřeli v nemocnici.

Vilhelmovští jejich hroby každoročně opravovali a na jaře se tu konala smuteční tryzna. V roce 1939 byl hřbitov nově oplocen, na hroby pořízeny betonové náhrobky a uprostřed nich postaven devítimetrový památník.

Do jeho základu byla vložena listina s tímto textem: „Tato pamětní listina se vkládá do pomníku, který na obecním hřbitově v r. 1939 postavili občané Vilhelmovky, okr. Horochov na Volyni. Pomník je věnován památce ruských vojáků a důstojníků, příslušníků armády generála Brusilova, kteří zde na blízkých bojištích padli smrtí chrabrých při obraně své vlasti a v počtu více než jeden tisíc osob jsou tu pohřbeni. Pomník je věnován dále občanům této obce, kteří v řadách ruské armády na neznámých bojištích obětovali své životy. Byli to: František Hnízda, Václav Kačírek, Felix Konopka a Josef Švorc. Pomník je také věnován zakladatelům této obce a všem občanům, kteří na tomto hřbitově odpočívají.“

Čest jejich památce!

Obec Vilhelmovka byla zakoupena občany české národnosti v roce 1900. V roce 1939, kdy je tento pomník stavěn, má obec celkem 55 rodin. Z toho jsou: 43 české, 3 polské, 6 německých, 2 ukrajinské a 1 židovská. V době, kdy je tento pomník stavěn, stahují se nad světem mračna nové světové války. Přinese mnoho utrpení, vyžádá si mnoho obětí, ale přinese svobodu ujařmeným národům a tedy i Republice československé, naší drahé, staré vlasti."

Pomník byl odhalen dne 28. srpna 1939 za velké účasti lidu z celého okolí, zástupců organizací, českých novin z Lucka i představitelů okresních úřadů z Horochova.

Tento počín byl oceněn i po druhé světové válce. Volyňští Češi, žijící v Olbramovicích na Znojemsku, podali 10. května 1966 prostřednictvím velvyslanectví SSSR v Praze žádost k vládě SSSR, aby jejich hřbitov na Volyni byl zachován jako památka na život Čechů a jako svědectví jejich živého a opravdového přátelství k ruskému lidu. Vláda SSSR této žádosti vyhověla a zařídila, aby hřbitov, který byl za války poškozen, byl uveden do původního stavu a uvolnila na jeho opravu peníze ze státní pokladny.

Na obnově se podíleli prací dnešní ukrajínští občané Vilhelmovky a zejména rodiny Mindiukova a Sidorukova.

V srpnu 1939 provedlo Polsko částečnou mobilizaci a z Vilhelmovky byl povolán Boleslav Lipský, Tadeuš Dudus, Josef Heler a učitel Tuček.

Dne 1. září 1941 ve 4.45 hodin překročila hitlerovská armáda polské hranice a tím začala druhá světová válka. Již za několik dnů uprchla polská vláda do Rumunska a fronta se přiblížila ke Lvovu a Vladimírvolyňsku. Volyň obsadila Rudá armáda a tím byla uchráněna fašistického běsnění.

Podle ujednání se odstěhovali Němci ze sousední Sofievky — i německé rodiny z Vilhelmovky do říše a na jejich místa se nastěhovali Ukrajinci z okolí nebo z pohraničního pásma nad řekou Bugem.

Obecní úřad (silrada) byl nyní na Sofievce a tam patřila i naše Vilhelmovka.

Ačkoliv mezi Německem a SSSR byla podepsána dohoda, budovalo se na hranicích opevnění a na tyto práce jezdili také občané

naší vesnice. Na západě zuřila válka, ale tady u nás byl klid — i když všechno nasvědčovalo tomu, že je to klid jen dočasný.

Na Volyni, v Českém Kvasilově a Kupičově našla útočiště skupina československých letců, jimž byl povolen odjezd na západ. Tak jako v jiných českých vesnicích, byla i ve Vilhelmovce provedena sbírka obuvi, šatstva i peněz pro uprchlíky z Československa, s kterými odejelo i několik chlapců z Volyně.

V květnu 1941 byl povolán na vojenské cvičení krajan Josef Sochor. Později se stal nezvěstným.

Dne 22. června 1941 přepadla hitlerovská armáda Sovětský svaz. Přes hrdinný odpor sovětských jednotek Němci pronikli v několika dnech až k Lucku a Volyň byla okupována fašisty.

Do ghetta v Lucku byl zavlčen náš obchodník Zís Fain. Před vyvražděním ghetta se mu podařilo uprchnout a schovával se potom i se synem u vilhelmovských občanů až do osvobození v r. 1944. Podobně se zachránila i jeho manželka s mladší dcerou — ostatní tři děti a stařenku Němci zastřelili.

V roce 1942 byli gestapem popraveni dva vilhelmovští chlapci, Josef Kyselka a Václav Hybler. Byli dopadeni při plnění úkolů partyzánské spojky a v sebeobraně zastřelili ukrajinského milicionáře. Přes hrozné týrání neprozradili nikoho a tak zachránili celou řadu dalších životů.

V tom samém roce ukrajinští nacionalisté začali s vyvražďováním Poláků. Byla zavražděna i vilhelmovská rodačka Marie Herinkova, provdaná ve Skurči za Poláka Šuberta. Banderovci vyvlekli celou rodinu na dvůr a tam ranou sekery jednoho po druhém sráželi do hluboké studny. Polské rodiny z Vilhelmovky se zachránily včasným útekem do Horochova. Jejich domy banderovci vypálili.

Zkáza Českého Malina a Sergijevky nenechaly nikoho na pochybách, že fašisté ušetří volyňské Čechy. Od samého počátku okupace Němci odváželi na nucenou práci do Německa tisíce lidí.

Z Vilhelmovky byla zavlčena do říše šestičlenná rodina Ladislava Habra, Vláďa Heler a Olga Simonová, která se stala nezvěstnou.

Před Novým rokem se odstěhovaly ze Senkevičovky i z Horochova německé správní orgány a počátkem února 1944 kraj ovládl silný oddíl sovětských partyzánů. Brzo potom byla Vilhelmovka

osvobozena Rudou armádou a fronta se zastavila 5 až 6 km na západ - přibližně v těch místech, kde byla v první světové válce v letech 1916-1918.

Prostřednictvím Vladimíra Bati jsme nabídli čs. brigádě psací stroje, rozmnožovač a nějaké knihy. V březnu si pro tyto věci přijel podporučík Herman s brigádním autem a já s Foitíkem a bratrancem Žitným jsme se jeli přihlásit, i když mobilizace ještě neprobíhala. Štáb brigády byl již v Lucku a tam se u odvodní komise hlásili tito naši občané:

1. Svatuška Josef
2. Svatuška Josef mladší
3. Svatuška Vladimír
4. Hnízda Josef
5. Mendiuk Ilja
6. Hybler Vladislav
7. Hybler František
8. Hybler Josef ml.
9. Foitík Josef
10. Pavelka Václav
11. Herynek Josef
12. Hybler Josef
13. Hybler Jaroslav
14. Tlustý Václav
15. Tlustý Josef
16. Hybler Josef, syn Františka
17. Hybler Josef, syn Václava
18. Žitný Stanislav
19. Žitný Jaroslav
20. Krajdl Josef
21. Kelner Antonín
22. Heler Vladimír
23. Svatuška Josef
24. Kačírek Antonín
25. Heleř Josef
26. Heler Josef mladší
27. Žitný Josef

28. Hokeš Václav
29. Hokeš Antonín
30. Hokeš Václav ml.
31. Svatuška Václav
32. Hokeš Jaroslav
33. Šimon Stanislav
34. Šimon Josef
35. Šimon Václav
36. Matouš Josef
37. Matouš Antonín
38. Matouš Jaroslav
39. Žáček Josef
40. Miler Antonín
41. Konopka Josef
42. Konopka Josef ml.
43. Semenišin Štěpán
44. Sidoruk Jiří
45. Dvořák Václav

Rudá armáda připravovala další ofenzívu a civilní obyvatelstvo z přífrontového pásma do hloubky 20 km bylo odsunuto na východ, převážně do okolí Lucka. Byly to většinou jenom ženy s dětmi a cestovat po rozblácených jarních cestách nebylo pro ně nijak snadné. Těžký byl i jejich život v obcích přeplněných vojskem.

Po provedení náboru na Volyni byla brigáda přeorganizována na první armádní sbor, který prodělával vojenský výcvik v okolí Sniatyna, Černovic a u města Proskurova. Spolu s jinými volyňskými občany byl poslán do důstojnického kursu v Rjazani také vilhelmovský rodák Slávek Žitný.

Dne 19. července 1944 zahájila vojska I. ukrajinského frontu lvovsko-sandomierskou ofenzívu a běženci se mohli vrátit domů. Navrátili se i Vilhelmovští a dalo jim mnoho práce upravit poničené domovy, aby se tu dalo bydlet. Především ale sklízeli úrodu — vlastně jen to, co z ní zůstalo.

Česání chmele u krajana Matouše ve Vilhelmouce

Dne 8. září byly čs. brigády zasazeny do boje a na Volyň začaly docházet zprávy a oznámení o padlých. Z Vilhelmovky to byli:

1. voj. Hokeš Jaroslav
2. ppor. Hokeš Antonín
3. voj. Kačírek Antonín
4. voj. Krajdl Josef
5. voj. Hybler František
6. voj. Tlustý Vladimír
7. voj. Svatuška Josef
8. voj. Dvořák Václav

Mimo těchto stal se nezvěstným rudoarmejec Josef Sochor a jako partyzáni zahynuli nezletilý Václav Hybler a Josef Kyselka.

Volyňští Češi bojovali za svobození své staré vlasti v první i druhé světové válce. Tisíce vdov a sirotek, tisíce raněných - to byla těžká daň krve za svobodu Československa... Připočteme-li k tomu oběti

řádění fašistů a banderovců, nelze se divit, že volyňští Češi se chtěli vrátit do své původní vlasti.

Jednání o reemigraci bylo velmi složitou záležitostí, a tak se rozmáhala nervozita a nedočkavost.

10. července 1946 byla podepsána v Moskvě dohoda, kterou za Československo podepsal velvyslanec dr. Horák a za SSSR náměstek ministra zahraničních věcí Solomon Abramovič Lozovskij.

Téhož roku na podzim zahájily na Volyni svoji činnost smíšené přesídlovací komise.

Vilhelmovka náležela do obvodu přesídlovací komise na Senkevičovce, kde volyňské Čechy zastupoval sklíňský občan Josef Volejník. Středisko přijímalo opční prohlášení, pořizovalo soupisy a ocenění majetků a připravovalo transporty reemigrantů k přepravě do ČSR. Zpravidla se nastupovalo do vagónů, kterými na Volyň přijeli Ukrajinci z východního Slovenska.

Vilhelmovští občané vyjeli ze Senkevičovky 12. března 1947 a za 10 dnů přijeli do Olbramovic u Mor. Krumlova, kde jejich rodinní příslušníci - vojáci - měli pro ně zajištěny usedlosti. Transporty jely přes Čop, Čiernou nad Tisou a Košice do Šumperku, kde bylo shromažďovací středisko. Odtud byli reemigranti odesíláni na místo určení - do Čech nebo na Moravu.

Původně měli být všichni reemigranti z Volyně osídleni na Žatecku, a to pro jejich zkušenosti v pěstování chmele. Protože žatecký okres byl již osídlen, byl původní plán pozměněn a Volyňští mohli osídlovat i v jiných pohraničních okresech v Čechách a na Moravě.

Aby osídlování bylo usnadněno, byly po válce ustaveny tzv. zájmové usídlovací skupiny podle volyňských obcí. V srpnu 1945 byla ustavena skupina Sklíň, do které patřily obce: Česká Sklíň, Sklíň Dvůr, Vilhelmovka, Selísko, Černý Les a Ostrov. Členové této skupiny - Pichrt, Kroupa a Hybler se vydali na okružní cestu po republice a po delším hledání a vyjednávání dostali souhlas k osídlení na jižní Moravě v obcích Olbramovice, Našiměřice, Damnice a městečku Miroslav.

Dne 18. října 1945 přijelo do Olbramovic u Moravského Krumlova 151 příslušníků skupiny Sklíň a koncem roku bylo provedeno

přídělové řízení. Menší část této skupiny zůstala na Žatecku, kde osídlili v obcích Holoděč, Stránky, Veletice a v Žatci. Ty rodiny, pro které usedlosti předem zajištěny nebyly, zůstaly ve střediscích do té doby, než se jim podařilo najít vhodnou usedlost.

V rámci reemigrace české menšiny z Volyně do Československa se odstěhovaly 42 rodiny - a osídlily:

24 rodiny Moravskokrumlovsko,

1 rodina v Podbořanech,

9 rodin v okrese Bruntál,

8 rodin na Žatecku.

V pozdějších letech se volyňští Češi přestěhovali i do jiných míst, takže nyní žijí v nejrůznějších místech v Čechách, na Moravě i na Slovensku. Pamětníci starých časů odcházejí tam, odkud není návratu a mladá generace již splynula s prostředím, ve kterém žije.

Čas vyrovnává rozdíly a hojí rány i neštěstí způsobené válkou a řáděním fašistů.

Původní bydliště rodin vilhelmovských občanů v Čechách:

1. Cihla - Písek
2. Hradec - Kosmonosy, Mladá Boleslav
3. Kačírek - Neumětele, Beroun
4. Krajdl - Třebenice, Tábor
5. Hybler - Jičín
6. Pavelka - Katusice, Mladá Boleslav
7. Tlustý - Sytovec, Havlíčkův Brod
8. Matouš - Obařovice, Jičín
9. Svatuška - Jičín
10. Šimon - Tatobity - Žernov, Tábor
11. Žitný — Bukovno, Mladá Boleslav
12. Foitík - Třemošná, Plzeň
13. Kelner - Pocínovice, Domažlice
14. Hnízda - Jičín
15. Herynek

16. Hokeš - Mělník
17. Žáček
18. Tvrdý
19. Mazánek - Tatobity - Žernov, Tábor
20. Miler
21. Kyselka - Mělník

HOROCHOV

„Istoria mist i sil USSR“ popisuje Horochov jako jedno z nejstarších sídlišť Kyjevské Rusi. Roku 1450 jej daroval polský král Kazimír IV. i s okolními vesnicemi Olizaru Šidlovičovi. Roku 1601 byl jeho majitelem kníže Sanguško a ten jej prodal dvěma židovským kupcům i s právem hrdebním... V roce 1648 se horochovští měšťané připojili k povstání ukrajinského lidu, které vedl Bohdan Chmelnický, a po potlačení tohoto povstání město ztratilo statut magdeburského práva.

V roce 1795 připadl Horochov s celou oblastí Rusku a po zrušení nevolnictví r. 1861 vykupují zemědělci „nádělnou“ půdu.

Za velkého požáru v roce 1872 shořelo z celkového počtu 356 — 226 domů. Město postihla krutě i první světová válka. Řížským ujednáním připadl Horochov Polsku a stal se okresním městem. V září 1939 byla Volyň připojena k Sovětskému svazu a 26. června opanovali město fašisté. Z celkového počtu 900 domů zůstalo po válce jen 320 domů a z celkového počtu 3 750 občanů města zůstalo naživu jen 1 600 občanů.

Hranice dřívějšího okresu nesouhlasí s jeho nynějšími hranicemi: jsou poněkud rozšířeny a tím místa, kde žili Češi, patří nyní do tohoto rajónu. Po odstěhování Čechů do Československa byly české obce připojeny k sousedním ukrajinským vesnicím, u některých změněn název, jiné určeny k likvidaci, jako Vilhelmovka.

Za polské vlády do r. 1939 patřily pod správu Horochova jen České Novosilky, Vilhelmovka a Račín. Město bylo významným obchodním

střediskem a jezdili tam nakupovat - hlavně o jarmarcích - i Češi z jiných, vzdálenějších vesnic.

V Horochově včetně Skobelky žilo jen 11 českých rodin, které se nemohly výjimečně prosadit. Zmíníme se o nich na jiném místě.

ČESKÉ NOVOSILKY

(Dle vyprávění Karla Dolejše a svých zážitků sepsal Karel Pulpytel, učitel v Drnholci na Moravě.)

V roce 1870, než se přistěhovali první čeští přistěhovalci, byly tu pouze tyto obce: Ruské Novosilky, Krásov, Mysliny, Kovbaň, Kolodeže, Holetin a dvorek Kumoviště.

Rozsáhlé polnosti, luka, lesy a pastviny náležely v okolí Poláku Alexandru Slavoševskému, který je obdržel za dobré služby své šlechtě, u níž býval dvorním kuchařem.

Pan Slavoševský měl úhrnem 1 800 ha půdy, z toho 400 ha při dvorku v Kumovlštích. Sám bydlel v dřevěném dvorci na kopečku těsně u Ruských Novosilek. Dvorec měl pevné zděné základy se sklepy, v sadě byla dřevěná kaplička, kde se občas sloužila mše katol. obřadu a sem přicházeli i čeští osadníci. Hned pod dvorem byla říčka, která se dále vlévala do říčky Hnilé Lipy, která se vinula mezi bažinatými lukami od Horochova kolem Krasová, Rus. Novosilek, Kumovišť, Holetina a Lípy, kde se vlévala do Styru. Mezi Rus. Novosilkami a Kumovišti tvořila ostrov asi 8 ha rozlehlý, kde se vesničané koupávali.

Proti Holetinu byly na bažinách staré kozácké tvrze. Nikdo ta místa valně nenavštěvoval a tvrz zarostla býlím. Kdysi tu vedla nasypaná cesta od Holetina ke tvrzi a dále přes Kumov k Labačovce, bývalému důležitému městečku.

Tyto osady v roce 1870 spadaly pod pravomoc volyňské gubernie se sídlem v Žitomíru u Kyjeva a nejbližšímu újezdnímu městu Vladimír Volyňskému, kam bylo 75 km.

Čtrnáct kilometrů k východu bylo městečko Berestečko, významné historickým bojem mezi Poláky a kozáckým vůdcem Bohdanem

Chmelnickým. Asi 5 km za Berestečkem je klášter a pod ním slavné kozácké mohyly.

K severovýchodu, asi 50 km, leží město Luck, slavné sídlo litevského knížete Lubarta, který tam postavil starožitný zámek, jehož zchátralé zdi a věže stojí dosud.

Sem, do prostoru mezi Luckem, Berestečkem a Horochovem, přišli v letech 1870 první čeští přistěhovalci.

Název obce pochází z důvodu rozlišení nové osady od Ruských Novosilek. Zpočátku byla založena první obec, Staročeské Novosilky, a když občanů přibývalo, byla založena druhá osada hned za kopcem - Novočeské Novosilky. Každá obec měla své zřízení, ale společnou školu a hřbitov, a společně se jmenovaly: České Novosilky. První domorodé obyvatelstvo nazývalo „Pšenec“, ježto se tu pěstovalo hodně výborné pšenice a také proso (pšeno).

Doba založení obce spadá do roku 1870-71. Tehdy přijel na Volyň krajan Palička, který zakoupil od Alex. Slavoševského 400 ha půdy při dvorku v Kumovištích. V tomto dvorku se ubytovali první přistěhovalci. Půda se skládala z třetiny orné půdy, z třetiny luk a třetiny lesa, který pak z poloviny vymýtili. Palička zaplatil za půdu průměrem 12 za každý ha a prodával ji po 16 rublů. Kupní smlouva byla sjednána společně v roce 1873.

Mezi prvními zakladateli obce byli:

1. Opočenský Josef ze Zavrace, okr. Čáslav
2. Dolejš Karel z Třemošic, okr. Čáslav
3. Čech Jan z Chvalovic, okr. Čáslav
4. Čmuchaček Jan od Turnova
5. Liška František ze Semil, okr. Turnov
6. Horušický František ze Semil, okr. Turnov
7. Jakubec Jan ze Semil, okr. Turnov
8. Staněk Matěj ze Semil, okr. Turnov
9. Martinek Josef z Mladějovic, okr. Jičín
10. Svoboda František ze Zběchar, okr. Jičín

11. Švorc Tomáš ze Zběchar, okr. Jičín
12. Kněžáček Jan ze Zběchar, okr. Jičín
13. Kněžáček František ze Zběchar, okr. Jičín
14. Kozák Václav ze Železnice, okr. Jičín
15. Kozák Alois ze Železnice, okr. Jičín
16. Vrba Jan z Bartošovic, okr. Jičín
17. Šťastný Josef z Bartošovic, okr. Jičín s
18. Lamač Jan z Bartošovic, okr. Jičín
19. Horáček František z Bartošovic, okr. Jičín
20. Rajbergr Josef z Bartošovic, okr. Jičín
21. Valeš Josef z Bartošovic, okr. Jičín
22. Rudolf Václav z Bartošovic, okr. Jičín
23. Dostál František z Bartošovic, okr. Jičín
24. Novák František z Bartošovic, okr. Jičín
25. Haken Jan z Bartošovic, okr. Jičín
26. Košťák Josef z Bartošovic, okr. Jičín
27. Špůr Václav z Bartošovic, okr. Jičín
28. Urban Jan z Bartošovic, okr. Jičín
29. Janatka Josef z Bartošovic, okr. Jičín
30. Rektor Jan a František z Bartošovic, okr. Jičín

Kromě těchto přistěhovali se postupně jiní, nebo přesídlili z obce do obce:

1. Kostiuk Adam - místní Ukrajinec
2. Berezuk Korněj - místní Ukrajinec
3. Kiška Majer - Žid, krejčí
4. Valter Benjamin - Žid, obchodník
5. Bronštejn Lejba - Žid, obchodník
6. Vavroch Josef, nájemce cihelny u Havelku
7. Bělina Josef (odejel do Argentiny)
8. Graj Feodor, obuvník z Haliče
9. Majbroda Václav z Haliče

10. Šarlovský Karel, Polák
11. Pričinský František, Polák (přiženil se ke Kozákům)
12. Řehák Václav
13. Beneš Václav
14. Leniček Václav (později byl v Argentině a vrátil se)
15. Ječný Adolf
16. Bujnovský Josef, učitel, Polák
17. Pulpytel Karel, učitel (zůstal po I. světové válce]
18. Prajzler František (popraven banderovci r. 1946)

První obec, Staré Novosilky, v rozloze 400 ha brzy nestačila, ježto mladí zakládali nová hospodářství. Proto se dále přikupovalo 700 ha zalesněných polí, zpočátku po 16 rublů, a stále se stupňovanou cenou až 50 rublů, 100 rublů až 200 rublů ruským zlatem. Nejdražší půda byla v r. 1938, a sice 300 rublů zlatem. Všechna půda byla přikupována od téhož Alex. Slavoševského.

Zároveň se stavěly nové usedlosti hned za kopcem, a tak povstala nová osada Nové Novosilky. Staré Novosilky čítaly 33 usedlostí, Nové Novosilky 80 usedlostí, z nichž byly dvě židovské, pět ukrajinských, dvě polské, jeden obecní dům a jedna škola.

Půda starousedlíků v Novosilkách Starých ve tvaru obdélníku, něco v samé obci při silnici zúženého, se mírně skláněla k severu - od holetínského lesa k jihu, až k říčce Hnilé Lípě. Osada ležela asi uprostřed v mírné kotlině svažující se k Horochovu. Nad rybníkem, který se později zanesl hlínou a vyschl docela, se vypínal příkrý vrch asi 100 m nad úrovní rybníka, na němž byla v r. 1930 vystavěna dvojtřídní škola a hned vedle byl zpočátku hřbitov. Vedle hřbitova byl klínek nejstaršího evangelického hřbitova se dvěma památníky - náhrobky s kalichem.

Mezi dvěma obcemi je velký kopec mírně stoupající k osadě staré, avšak příkře spadající k osadě nové a k rybníku.

Druhá třída občanské školy v Staročeských Novosilkách

Kopec od nové osady je na nejprůkřejším svahu porostlý dubovým lesem, mezi nímž je také několik starých sosen.

Na tomto kopci byla vystavěna v roce 1930 nová dvoutřídní škola. Pozemek dala stará obec a půl stavby měla dokončit nová obec. Ježto však obě obce se nemohly dohodnout kvůli stavebnímu místu, stará obec dokončila celou stavbu. Ze školy bylo vidět do dálky až 20 km (k západu a k jihu).

Nová obec stavěla usedlosti při klikaté cestě, jež vedla údolím dědiny. Domy po pravé straně byly přikrčeny pod strání, která se vysoko nad nimi zvedala v celé délce osady a daleko za ní k severu. Jiné domy byly vlevo na mírném návrší. Celá obec dělala dojem, jako by seděla na dně bývalého jezera (vyjma horní cesty) a čím blíže k rybníku se dolina zužovala, jako by tu bývala kdysi protržená hráz. Černozem byla do hloubky jednoho až jednoho a půl metru, pak byla červená, žlutá hlína do 4 až 5 m, dále křída.

Před příchodem přistěhovalců - Čechů - byla zde v osadě Staré Novosilky pouze krčma při cestě z Horochova k Berestečku se zájezdním dvorem na „Židovkách“. Za Novou osadou jeden km směrem k Lucku bylo několik chatrčí pod vysokým kopcem, kde bydlili dřevaři, kteří osekávali v okolním lese pražce na železnici a bednářské dýhy.

Zbytky staré roubené studně jsou dodnes ještě viditelné při cestě. V této části pozemků Nových Novosilek jsou nejdivočejší doliny a strže, do nichž přistěhovalci svalovali kmeny dubů, když mýtili okolní les. Část dřeva také spalovali.

První stavby v obci byly roubené z celých dubových klád, jako nějaké pevnosti. Štítové domy (lomenice) byly ozdobně vyřezávány, na dvoře se tyčily na sloupech ozdobné holubníky.

Později se stavělo již na sloupech, mezi něž se vkládaly tři coulové draženice. Kryt byl slaměný, někdy šindelový.

Když se založily cihelny (Vavrochova u Havelku, Janatkova pod kopcem u školy a Lamačova v Nové osadě), začaly se stavět domy z cihel.

Za Polska v r. 1922 se začaly kryt domy bílým zinkovým plechem. Málokdo měl kryto slámou. Studny byly různě hluboké: dole při cestách 5-7 metrů, výše položené 10-12 m, škola na kopci měla studni 50 metrů hlubokou. Studny byly zpočátku roubené, později z cihel a nejnovější z cementových kruhů. Sklepy byly zděné, dílem pod stavením, dílem na dvoře. Nejlepší sklepy měli Karel Haken a Frant. Dostál - oba ve stráních.

Za stodolami bylo přidělené pole na zeleninu, rané brambory apod. ve výměře asi půl ha (drobní zemědělci měli čtvrt ha). Na dvoře, kolem staveb a za stodolou byly ovocné stromy: jabloně, hrušně, třešně, slívy, višně a ořechy. Tu a tam mezi stromy stály úly, někde velké včelíny. (Čmuchaček Lad. 30 úlů, Vrba Frant. 18 úlů a Horáček 8 úlů.)

Každá obec měla svého starostu. Několik obcí tvořilo gminu - ruský „volost“. Česká gmina byla v obci Kupičově, největší české, avšak 75 km na západ vzdálené obci, kde byl český fojt a české úřadování. (Viděl jsem tyto české úřední knihy v Kupičovské obci roku 1933.) Sem se jezdilo také v soudních rozepřích.

Jinak se jezdilo v úředních nebo zemědělských záležitostech do újezdního města Vladimíru Volyňského, rovněž 70 km k západu.

Ve zvlášť důležitých věcech bylo třeba jet až do gubernského města Žitomíru, 130 km k východu. Někteří občané tuto cestu konali koňmo povozy nebo v zimě na saních.

Běžné nákupy se vyřizovaly v městečku Horochově (19 km), Berestečku (14 kilometrů) nebo v Lucku (50 km).

Do kostela (katol.) se jezdilo do Horochova (19 km), Berestečka (14 km a často do kaple v Ruských Novosilkách (kaple Slavoševského).

Když Češi byli nuceni přijmout pravoslaví (následkem koupě pozemků, řemesel, obchodů, uzavření různých smluv - kolem roku 1885), navštěvovali okolní pravoslavné chrámy.

V Holetíně působil český pravoslavný farář O. Antonín Parížek. Mládež vyučovali v prvních letech staří, lépe vzdělaní osadníci, jako Martínek a Horušický.

Později byla postavena uprostřed obce škola roku 1873. Prvním učitelem byl Polívka z Kupičova, druhým Novák, který přijel z Čech. Třetím učitelem byl Ukrajinec Teodor Andrušenko. Čtvrtým učitelem byl Rus.

V domě u Nováka byla státní prodejna lihovin, později tato prodejna byla v domě Františka Kněžáčka. Domácí i okolní občané chodili sem pro „vodku“, která se prodávala v zapečetěných lahvích („štof, půlštof, kvaterka, krůček“) v místnosti okénkem za zadrátovanou přepážkou. Prodavač "(sidělščik") byl v obci velmi váženou osobou: jako státní zaměstnanec se rovnal učiteli nebo knězi.

Hlavní prací přistěhovalců bylo mýcení lesů a tím zakládání nových polí, také chmelnice se v obci zakládaly a nejvíce vynášely. Vedle toho se zakládaly ovocné sady, každý štěpil a rouboval mladé stromky, zakládal včelíny (dosud byly divoké včely v lesích, jež Ukrajinci vykuřovali při vybírání medu) a hlavně se stavěly stavby. Vypalovaly se cihly ve třech cihelnách: Vavrachově u Havelku, Janatkově pod kopcem a Lamačově v Divoké strži. Cihly se také prodávaly přespolním.

V obci byl pouze hasičský spolek. Vojenské služby se nezúčastnili Češi do roku 1900.

Hasiči z českých Novosilek se stříkačkou

V prvních dnech světové války roku 1914 se přes luka ke mlýnu Andrušenkovu přebrodila maďarská jízda kolem 200 jezdců, kteří se omylem dali na Andrušenkův ostrov. Zde je zaskočila ruská pěchota a vybila je do jednoho. Kořist - sedla, přikrývky, řemení atd. rozebrali okolní občané, mezi nimi také Češi.

Dva roky pak stála fronta v zákopech za obcí Zviniače - 9 km od Nových Novosilek. Když se fronta hnula k východu, občané uprchli a osady byly spáleny až na ty zděné domy a několik dřevěných, které zůstaly v údolí nové obce.

Po návratu občanů (někteří vyjeli jen k Nivě, jiní dále až k Lucku) se začínalo znova stavět na popelištích a v polích se zakopávaly zákopy.

V roce 1919 v okolí řádili petljurovci, kteří přicházeli do vsí verbovat české hochy. Ti však utíkali do lesů a petljurovci za nimi pro postrach stříleli. Fronta proti Polákům se táhla od Horochova k Račínu (česká osada).

Petljurovská fronta se na jaře 1919 rozpadla a Poláci táhli na východ ke Kyjevu. Přes Novosilky České netáhli.

Z jara 1920 Poláci utíkali k západu, hnáni mladou Rudou armádou. Tenkrátě táhli Poláci od Berestečka přes České Staré Novosilky s nakradenými věcmi. Do obce střílela sovětská děla od Labačovky.

Druhého dne večer Poláci zmizeli a ráno jsme očekávali Rudou armádu. Puzen zvědavostí vyšel jsem ji naproti. Potkal jsem první oddíly uprostřed staré osady. Vedl je důstojník na koni, vyložený Mongol.

Ptal se mne: „Gdě tut mašiny?“ Ochetně jsem ukázal na stodolu Martincovu a vedl jsem jej přímo k ní, kde cesta u vrat končila. Důstojník se velice rozzlobil, div na mne šavli nevytrhl. Opakoval otázku a ťukal prstem do cestovní mapy. Zbystřil jsem zrak, sluch a všechny ostatní smysly . . .

Snad tedy Mysliny? Ty jsou tudy po silnici přímo k západu ve třetím kilometru. Tím se omyl vysvětlil, vojáci se vrátili na cestu a byl jsem propuštěn. Další vojenské jednotky zůstaly na odpočinek ve vsi. Občané byli ve strachu — očekávali drancování. Avšak vojáci klepali na okna a žádali o dovolení ke vstupu do stavení. Slušně zdravili, mnozí se křížovali směrem k svatým obrazům (zvyk pravoslavných) a všechno hotově platili.

V lednu 1919 jsem se přistěhoval jako nový učitel do vsi. Vracel jsem se do Čech ze zajetí z Ruska, a protože na Volyni řádili petljurovci, zdržel jsem se tu v obci a pak již tu zůstal docela.

Oženil jsem se s Františkou Kněžáčkovou. Občané mi pomohli vystavět na malé návsi domek a v prvním roce jsem pomáhal také občanům při stavbách. Tenkrátě o stavební materiál nebyla taková nouze. Bylo bezvládí a v lese stromů dost. Kácely se v Holetínském panském lese duby, osekávaly se klády, řezaly se ručně prkna a draženice. Sosnový materiál se přivážel z parní pily v Hrycevoly za Berestečkem - potahů bylo dost.

První školu jsme otevřeli u Václava Martínka. Byla to malá světnička s jedním oknem, podlaha tak třikrát čtyři metry a žáků bylo 25. Tabule trochu větší dlaně, ale chuť k práci z obou stran veliká. Slabikáře psal sám učitel i se skromnými obrázky - jeden na tři žáky -

a brzy se třída rozdělila na dvě oddělení. Žáci byli ve věku 8-15 let a ti starší chvátali, aby zanedbané dohnali.

Dobrovolný plat učitele obnášel dva pudy (jeden pud - 16 kg) pšenice, něco mléka apod. darů. Dalo se při tom slušně žít. Vyučování, ač těžké, bylo bez úředního dozoru velmi zajímavé a dalo dobré výsledky, jak žáci sami tvrdili.

V dalších letech byly třídy u Valšů, u Frant. Kněžáčka, u Šimona.

Koncem dubna 1921 přijel školní inspektor z Horochova. (Hlásili jsme naši školu ještě v zimě 1919 v újezdním insp. ve Vladimíru a dostali jsme dovolení k vyučování. Tam již byly úřady polské, ač tu byli petljurovci.) Škola byla právě u Lišků ve zděném a nesla hrdý štít: „Česká obecná škola“.

Školní inspektor našel vše v nejlepším pořádku, školu i učitele zestátnil a učitel se pak zúčastnil polských kvalifikačních zkoušek, které úspěšně zakončil v roce 1927.

Mezitím v roce 1922 jsme obdrželi od Marie Jirákové z Brna velikou bednu různých školních příruček, divadelních her a celou soupravu loutkového divadla. Nyní bylo vyučování češtiny o mnoho lehčí, každý žák obdržel potřebné knihy. To byla největší radostná událost ve školním i veřejném životě, neboť od téhož dárce došly i knihy pro dospělé. Byla založena knihovna, divadelní kroužek, který sehrál mnoho pěkných divadelních her. Pořádilo se stále jeviště, k němuž učitel namaloval pěkné dekorace. Spoluúčinkoval také dobrovolný hasičský spolek a tímto kulturním životem obec daleko široko proslula.

V roce 1925 začal vycházet volyňský časopis Hlas Volyně a první číslo jako jarní vlaštoky zavítalo do naší obce.

Učitel ihned začal spolupracovat s redaktorem Perným. V tisku vyšly články, povídky, básně i romány. Tak vznikly v Novosilkách oblíbené povídky jako Náš dědeček, Naše babička, Zvoník, V kouzelném plášti, Halucinace, Neuved' nás v pokušení, Na Dušičky, Kubálek a Strnad, Nepokradeš, Vitoušovy námluvy atd. Pak vznikly romány: Na rozcestí života, V poutech lásky a utrpení a divadelní hra téhož názvu. Mnoho básní, např. Jaro, Léto, Podzim, Zima, Chaloupko má, T. G. Masarykovi, Matiče, Vesnický hřbitov a jiné.

Snad to byl rozhled z onoho vrchu nad dědinou v romantickém údolí, kde byl člověk tak blízko myšlenkám, jemuž se v mlhavé dáli jeví silueta vzdálených Hradčan - jisto je, že nikdo nepocítí tak silnou lásku k vlasti, jako právě emigranti.

Lidé byli ve vsi dobří a hlavním jejich rysem byla poctivost a pracovitost. Každý se staral činit bližnímu dobře. Šel-li někdo z města pěšky, byl skoro jist, že se svezí s náhodným povozem spoluobčana. V neděli a svátky se krajané vzájemně navštěvovali a bohatě se hostili. O zábavách bývalo veselo a výtržnosti bývaly velice řídké. Tančili mladí i staří. Jako dnes vidím dědečka Horáčka, 80letého stařečka u zábavy: Dýmčíčku v bezzubých dásních, statně se otáčel v tanci, rejdl a juchal. A bylo takových mnoho ...

Tančilo se v Novosilkách u Hakenů, kde byl velký sál a hostinec, později ve Starých Novosilkách u Ant. Lišky, kde byl také zděný sál.

Nové Novosilky měly svou vlastní školu od roku 1919-1924. Vyučoval tam Josef Bujnovský, Polák, po matce Čech. Mluvil velmi dobře česky. V roce 1924 byly školy spojeny v jednu a řídícím byl Josef Bujnovský. Byl to velmi řádný a poctivý člověk.

Také v Českých Novosilkách se začala v roce 1930 stavět nová škola. Původně to měla být měšťanská sedmitřídní škola, ježto však o tuto školu měla zájem ukrajinská obec Mysliny, stavěla se v Novosilkách pouze dvoutřídní škola.

Zprvu byly kopány základy vedle, pak bylo rozhodnuto ve shodě obou obcí, aby škola stála něco dále na samém temeni hory, aby byla viditelná i druhé obci. Bylo rozhodnuto, že každá obec postaví vlastními náklady polovinu stavby, zůstalo však při jedné polovině, kterou postavili občané Novosilek Starých. Byty pro učitele měly být pod jinou střechou a tuto budovu měli postavit Novosilky Nové, jako obec s větším počtem občanů a školní mládeže. Ke stavbě však nikdy nedošlo. Druhou polovinu školní budovy jsme dokončili až r. 1940.

Žáci občanské školy v Českých Novosilkách v r. 1938

Ze stavebního materiálu, který připravili občané Novosilek Nových na stavbu školy, postavili dole pod kopcem slušný spolkový dům. Spolek dobrovolných hasičů měl tu své skladiště. Pořádaly se zde zábavy, divadelní představení a různé oslavy. V sále byl obloukový strop, pro hudebníky byl zřízen ohrazený výstupek.

Poláci se spojenectvím s Německem brzy vystřízlivěli, ne však docela. V Krakově se zakládaly po jaru 1939 československé legie a v té době také přestalo pronásledování Čechů na Volyni.

Byl jsem v Krakově v Junáckých kasárnách se svým bratrem Janem z Brna štáb. kapitánem. Když mne pak bratr poslal asi 8. srpna na českou Volyň, abych krajany seznámil blíže s vojenskou akcí, byl jsem v Senkevičovce zatčen, dopraven do lucké věznice a nežli se věc vyšetřila, vypukla polsko-německá válka a já byl propuštěn.

Již po týdnů táhli kolem nás polští běženci k východu, za nimi ustupující vojenské části, nad nimiž kroužila německá letadla.

Pak přišla zpráva, že od východu přichází Rudá armáda. Nastal zmatek - běženci nevěděli kudy kam - vojenské oddíly změnilы směr k jihu.

Polská policie v Senkevičovce, která do nedávna byla zamračena proti všemu, co nebylo polské a zvláště rudé, svlékla stejnokroj a šla k sedlákům vybírat brambory.

Brzy bylo slyšet rachot těžkých zbraní od východu a následujícího dne se ukázaly první vojenské jednotky Rudé armády. Pohybovaly se celé dva dny několika proudy; od Berestečka přes Labačovku, od Boremla přes Kolodeže - Kovbaň, od Lucka přes Čarukov; jízdní a pěší oddíly šly také od Nivy přes Senkevičovku.

Ihned byla zřízena lidová milice a v obcích vesnické sověty.

Polské vojsko se rozprchlo, běženci se vraceli domů. Byla dána týdenní lhůta všemu lidu, aby každý šel, kam mu libo. Mnoho nepřátelských živlů odešlo na západ k Němcům.

Žáci občanské školy v Českých Novosilkách. V bílém uprostřed učitel K. Pulpytel

V Novosilkách Starých byl zřízen vesnický sovět pro obce Novosilky České, Novosilky Ruské a Kumoviště. Předsedou sovětu byl Ukrajinec z Novosilek Ruských Konstantin Rosovskij a

tajemníkem Pavel Kostiuk z Kumovišť. Předseda byl prostý, leč rozumný člověk a s Čechy jednal velmi správně a spravedlivě. Byl zřízen klub s čítárnou a knihovnou a správcem byl Josef Valeš mladší. Řídícím učitelem byl opět Karel Pulpytel.

Z čistá jasna udeřili Němci na Sovětský svaz 22. června 1941. Jel jsem právě toho dne do Horochova na schůzi. Již na Skobelce (předměstí Hrochova) nás upozorňovali, že je nebezpečné jet do města. Chvilí jsme okouněli, nechtělo se nám zpět. Až když jsme viděli prchající civilní úředníky, pobídli jsme koně také. Bylo to naše štěstí, neboť Němci byli již ve městě a popravili toho dne asi 150 lidí, kteří se jim namanuli do cesty. Jindy velký transport uhnali kamsi do Haliče, kde se lidé z části rozutekli, z části byli posláni do Německa na práci.

Hnali jsme se domů jako vítr. A hned po hodině projížděli Němci přes Novosilky. Nejdřív motocyklisté, pak auta a ostatní vojenské části. Hnali se o závod celé tři dny směrem k Boremlu. Malé oddíly s vyhrnutými rukávy prohlížely okolí, ploužice se obilím.

Již třetího dne vnikli Němci do klubu, rozházeli a podupali knihy a hospodáře Josefa Svorce potýrali. Ve strachu, kam s knihami, přenášel je Švorc v pytli na kopec za školou . . . Ráno jsem měl kupu knih vedle dveří. Aby tak šel kolem Němec!

Co s knihami?

Vynesl jsem je na půdu nad školou a ukryl je pečlivě. Snad se tu zachovají do návratu sovětské vlády, jak jsem pevně věřil. Na konci vesnice bylo několik sovětských vojáků. Začala přestřelka. Jeden sovětský voják padl. Když jsme jej za vesnicí na kopečku pohřbívali, schoval jsem jeho listiny, dopisy a podobenky rodičů. V r. 1945 jsem je předložil sovětským úřadům. Byl z Turkestánu.

Jiný případ se udál za vesnicí blízko Kovbaně. Sověští vojáci zabili dva Němce v autě, oblékli si jejich uniformy a klidně jeli s německou kolonou dále k východu. Když zabité dopravili do obce, báli jsme se perzekuce, neboť Němci byli mstiví a ohlašovali, že za každého padlého popraví sto občanů na místě, kde se případ stane. Bylo to však v poli za vesnicí.

Pak jsme již Němce viděli jen v okresním městě nebo náhodou, když časem zajeli do vsi.

Dlouho ještě táhly zpět rozprášené sovětské jednotky. Jeden z nich (asi 30 vojáků pod velením mladého poručíka) si počínal velmi směle. Šli kolem školy a ptali se mě, kdy a kde táhli Němci. „Dáme jim,“ řekl důstojník, „jen co je doženeme, svoloči!“

Také zajatci si počínali neohroženě. Jeden v obličejí raněný se nechtěl rozloučit s ručnicí: „Této pušky se mám zbavit? Stalin nedovolí.“ A slzy mu tekly po tváři smíšené s krví.

Ukrajinci ve velké většině vítali příchod Němců a pomáhali jim jako vojenská policie. Tato měla sídlo také v Ruských Novosilkách.

Brzy přišli i do školy, že prý musejí udělat prohlídku. Mezitím vešli na půdu a našli sovětskou knihovnu. Tyto knihy jsme museli odnést na zádech se Židem Valterem do Ruských Novosilek.

Cestou mi vyhrožovali: „Voní ti sovětské knihy? Přičichneš si k siré zemi. . .“ a podobně.

Když mě v úřadovně vyslechli, jak se ke mně knihy vlastně dostaly a odkud sám pocházím, přece jen mě pustili. Valtera však pomáchali v ledové vodě ve sklepě, což bylo jejich mučidlem.

Starostou byl za Němců František Rektor z Nových Novosilek, který aby uchránil osadu před možným nebezpečím, zdánlivě nadřžoval Němcům. Lekl jsem se, když mne poprvé zavolal do úřadovny u Janatků pod školou: „Tak pojd'te, vy komunisto, a ukažte, jak dovedete s námi spolupracovat.“

Přihlásil se ke mně do školy mladý ruský voják, který se tajně skrýval, aby nebyl vzat do zajetí, Petr Kornjakov, povoláním učitel. Zařídil jsem to s ním a zůstal se mnou vyučovat ve škole. Byl v civilu a naučil se dost dobře česky.

Po výmlatu na podzim dovezli Němci do školy obilí, a tak jsme musili omezit vyučování na jednu třídu. Také bylo nařízeno vyučovat německy již od první třídy. Později toto nařízení samo sebou odpadlo.

Všichni Židé musili do ghetta v Horochově. Majerovi Kyškovi se tuze nechtělo, simuloval blázna, nic však nepomohlo - musil do Horochova.

Ostatní Židé šli do Senkevičovky, kde ghetto nebylo odrátováno jako v Horochově.

V r. 1942 se Ukrajinci postavili nepřátelsky proti Němcům a z ukrajinské policie se částečně stali buď partyzáni, nebo banderovci. Němci se odvažovali na venkov jen tehdy, když byli v přesile a dobře ozbrojeni. Ale i tu je dovedli Ukrajinci zaskočit, buď v úvoze, blíže lesíku apod.

Na návrších byly v zimě v létě hlídky Ukrajinců a když se blížili Němci, vesničané prchali do lesů.

V únoru 1942 začala hromadná poprava Židů v Horochově. Podařilo se utéci mladému 20letému Berko Kiškovi z Novosilek. Zaklepal mi v noci na okno. Skrýval jsem jej a živil u sebe tři týdny. Pak si vyryl tajně jámu pod starým stohem slámy u Kozáka pod školou a v noci sháněl živobytí.

Všude byli Židé vyhubeni, jen v Senkevičovce ještě žili. I byla vyhlášena amnestie všem Židům - uprchlíkům za tím účelem, aby je dostali do pasti. Měli žít všichni v Senkevičovce. Berko Kiško tam také šel. Rozdělili je k různým pracím.

A tu náhle v noci obklíčili Senkevičovku. Kdo prchal, byl zastřelen. A Berko Kiška přece uprchl a přišel podruhé. Také Benjamín Valter se svou dcerou Žofíí přišel k nám. Ještě uprchl Perec Bronštejn, který se potuloval v okolí, a někteří jiní, jejichž jména neznám.

Všichni našli azyl a skývu chleba a dočkali se osvobození.

Partyzáni pracovali zpočátku společně, ať to byli Ukrajinci, Rusové nebo kdokoli. Brzy se však nepohodli a Rusové se oddělili, neboť banderovština - to byl tentýž fašismus v nacionální ukrajinské formě.

K naší škole zabloudil ruský partyzán Loňa. Spávali jsme tedy ve třech: já, Loňa a Korňakov nad kolnou na seně a děrou ve střeše jsme viděli daleko široko do kraje.

Banderovci pálili polské samoty a vesnice, vraždili jejich obyvatele. Několik dní hořela sousední ves Budky Kolodežské. V Kovbani pobili na smrt 50 osob na rozcestí u kříže. V Senkevičovce spálili kostel atd.

Čekali jsme, že se vrhnou také na nás a kopali jsme tajné kryty. Domlouvali jsme společnou obranu. Jednou v noci zahoukala hasičská siréna na poplach. Zazvonili na zvon (každá obec měla zvonici, kladiva bušila do kusů kolejnic, zaječely trubky hudebníků. Poplašení

lidé se chápali vidlí, seker. Ženy s dětmi spěchaly do krytu. Ukázalo se, že přes ves jelo několik povozů s banderovci - uklidnili nás - dlouho jsme však nevěřili.

V Ruských Novosilkách byl chudý Polák Jan Saletra. Měl ženu Ukrajinku z téže vsi a sedm dětí. Byl jsem těm dětem za kmotra a Saletra nás často navštěvoval. Nejstaršího syna a dceru mu poslali na práci do Německa. Chlapce tam zastřelili za to, že utrl jablko a dcera tam umřela z podvýživy.

Tohoto Saletru se ženou a čtyřmi malými dětmi banderovci v noci v bytě přepadli a zabili. Zachránila se 14ti letá dcera, která se schovala do sklepa a druhého dne přišla k nám.

Sovětská vojska se blížila ke Styru - občas zahučela daleko kdesi děla. Banderovci si chystali po lesích tajné kryty. Takové kryty byly i v Holetinském lese. Začátkem března 1944 přišli ke škole banderovci bez pušek. Jeden vešel přímo do třídy a zeptal se: „Vy budete Kornjakov?“ Věděl jsem, že Kornjakov je právě před školou u Kněžáčků, neboť za hodinu měl přijít do školy, ale posílal jsem je až na konec osady. Okouněli kolem Kněžáčkových až vešli. Petr se schoval. Opět chodili v blízkém sousedství a znovu vešli. Tentokrát se Petr, vzdor výstraze hospodářově, přihlásil. Nikomu prý nic zlého neučinil. Zapomněl, že se stýkal ještě před dvěma týdny s partyzány Kovpaka, kteří tu tábořili s vysílačkou. Prý se má dostavit na učitelskou konferenci. Vyžádal si ještě rozmluvu se mnou. Přivedli jej, vpustili do třídy a sami očekávali u domovních dveří.

Řekl jsem mu šeptem bez obalu, co si myslím, a radil jsem, aby jim hleděl utéci. A pak vedli Petra ke Kněžáčkům, že prý se přezuje. Vyšel pak jakoby za roh na stranu a vklouzl do krytu za stodolou Svobodovou.

To byla chyba jen o padesát kroků dále a byl by opět v našem lese, a čas k tomu byl.

Po pěti minutách se vyřítili banderovci. Petra našli a pak ho již bili a vlekli k Andrušenkovu mlýnu.

Petr Kornjakov zahynul kdesi za bažinami. Po delší době byla v bažinách nalezena mrtvola s ostnatým drátem na krku... Takových případů bylo mnoho.

V Janovce za Holetinem našli učitele Burdžionga ve stohu slámy a pilou mu zaživa odřízli hlavu.

Třetího dne po smrti Kornjakova se do vsi nahrnuli Němci i vlasovci. Fronta byla 5 km za vesnicí. Ve škole byl německý štáb praporu - to byla v našem úseku celá armáda.

Mladí lidé, ba i staří musili jít kopat zákopy za Holetinským lesem. Mládež lezla do tajných krytů. Ve svém krytu u školy jsem schovával tři mladíky.

Bojovalo se již u Kovbaně, ba těsně za novou vsí, jak jsme pozorovali od školy.

Trvalo celé tři týdny, až Rudá armáda uhodila od Berestečka k Horochovu z jedné a přes Kovbaň na Zviniače z druhé strany. Bylo 31. března, sněžilo. Spadla z nás hrozná tíha

Ráno 1. dubna 1944 bylo ticho jako po vymření. Každý žil okamžikem napjatého očekávání. Hleděli jsme z kopce směrem východním.

O deváté hodině za sněhovými závěsemi uprostřed druhé obce se cosi začernalo v dlouhá řadě. Zpočátku hlavy, pak celé postavy se po kolena brodily sněhem. V pravici automaty v levici lopaty mířili vojáci na kopec ke škole. „Zdrastvujtě, tovaryšči!“

Potrásli nám ruce, vesele se usmívali - my také. .. Jakoby se tatík vrátil z daleké pouti. Nu, slova nestačí. Ve vsi bylo jako o svátcích. Vylezli Židé.

Kterýsi z vojáků vylezl na půdu a sekerou prosekal v plechu otvor. Dalekohledem zkoumali západ a jih. Když se u nás čím se dalo pohostili, hnuli se k západu a zase přišli jiní. Do večera byly obě dědiny jako vojenský tábor ... Sníh roztával a těžké pancéřové zbraně rozrývaly cesty. V Horochově byl tuhý boj - město šlo z ruky do ruky. Němci se ještě jednou opřeli v Choleňově a u Zviniač - 9 km od naší vesnice. Tak trčela fronta celé tři měsíce.

U nás ve škole byl polní lazaret. Svázeli se ranění vojáci i civilisté z bojů v Choleňově a od Skobelku - i jedno děvče bylo raněné. Nárek . . . Jeden raněný zemřel - pochovali jej vedle školy. Najednou evakuace lazaretu zpět - to když fronta couvla ke Zviniači. Tehdy v nás trochu hrklo. Nedej Bože, Němce!

Ve škole byl nyní důstojnický klub, porady štábu. Přijela tiskárna - všechno ve škole.

Na dvoře zamaskována auta, vedle v lesíku dělostřelectvo, dál v lese hospodářské a řemeslné části. A každodenně zakrouží nad obcí německé letadlo - říkali jsme mu vrána.

Dole u spolkového domu nasadili na kůl kolo od vozu a na této otáčecí podpoře stříleli po vráně protiletadlovými náboji. Nesestřelili, ale plašili ji.

Jednou vrána shodila bomby asi sto metrů od školy. Jedna bomba padla v rohu lesa, druhá na pole, kde sázeli brambory. Byl zabit Josef Švorc. Jindy shodili bomby do staré osady na cestu před Šimonem. Byla zabita Šimonova dcera. Ještě několik pum dopadlo tu a onde ve vsi, obětí však více nebylo, ani ve vojsku ne.

Za Boremlem se chystalo velké vojenské letiště - připravoval se útok. Do vsi přibývalo nové a nové vojsko a zbraně a v noci se stěhovalo blíž k frontu.

Byla nařízena evakuace všech vesnic do 20 km od fronty, tj. za řeku Styr, pro případ pohybu fronty. Novosilští vyjeli, někteří se tajně v noci vraceli zpět. My jsme zůstali ve škole, ježto nebylo povozu. Evakuační důstojník se mračil, ale pak mávl rukou: „Nepustíme Germány!"

Rakety z fronty celou noc svítily, kulometry a děla hrály. Několikrát dopadly dělové náboje až blízko ke vsi.

Až po tříměsíční přípravě to začalo. Tisíce děl, kulometů a minometů zahovořilo najednou. Obloha se pokryla řada za řadou sovětskými letadly. Hluk, rachot, vzdušné boje.

Němci nevydrželi ani den - utíkali k Bugu. Boj ztichl, vojsko zmizelo. Byla provedena mobilizace mužů od 18 do 50 let.

V Rudé armádě byli i starší, až 55letí. Narukovali v tom věku i mladší 18 let - kupř. Horušický Frant., Lamač Josef.

Byl jsem již v dubnu potvrzen opět učitelem.

Pojednou vyšli odkudsi znovu banderovci a podráželi nohy těm, kdož bojovali za svobodu lidství. Před ústupem Němců podpálili Horochov a vyvraždili několik úředníků.

V obci Novosilky České byl opět vesnický sovět s předsedou Konstantinem a tajemníkem Pavlem Kostiukem. Brzy však byli oba zatčeni pro účast v banderovském hnutí. Novým předsedou byl Frant. Prajzler a tajemníkem Josef Haken. František Prajzler byl velice energický, vytýkal na schůzi všechny úchyvky a zlořády, přímo ukazoval na fašisty a banderovce z řad Ukrajinců. Tím popudil proti sobě lid. Byl jmenován okresním velitelem milice pro stíhání banderovských a jiných záškodníků. Měl se již stěhovat do města Horochova, když v noci pro něj neznámí banderovci přišli, vyvedli na pole u Kumovišť a zastřelili.

Byla to škoda. Tento malý, nepatrný človíček, pln odvahy a energie se nebál nikomu říci pravdu do očí. A to se mu stalo osudným. Zanechal vdovu se dvěma malými dětmi.

Hned po pohřbu se proneslo, že stejný osud čeká ještě několik lidí. Počítal jsem se mezi ně, a proto jsem spával každou noc jinde, často i ve stohu.

Jednou, když jsem spal doma a manželka hlídala, kdosi klepal na stěnu. Opatrně jsem vyskočil zadním oknem a les mě pohltil. Ráno jsem našel u dveří plakát, rozsudek smrti. Jak jsem mohl v takových poměrech vyučovat?

Naštěstí odpoledne zajelo do vsi sovětské auto. Sedl jsem s vojáky a odejel do Horochova.

Vesnice žila dál tím rušným životem, kdy ve dne sloužíš pravé vládě, plníš dodávky a povinnosti, v noci však chtěj nechtěj posloucháš bandity.

Tak přišli do vsi jedenkrát dva zástupci sovětských úřadů: mladý poručík jménem Sáša, druhý starší milicionér menší postavy. Aby se vyhnuli nepříjemnostem s banderovci, šli tajně na nocleh k Frant. Vrbovi mladšímu v nové osadě na kopečku. Banderovci je hledali v noci dům od domu. Když přišli k Vrbovi, tento zapřel. Šli však, prohledali stavení a zamířili ke světnici, kde spali Sověti. Sotva otevřeli dveře, tito spustili střelbu. Bandité couvli a oblehli stavení. Sověti hodili oknem dva ruční granáty a tím průlomem začali prchat.

Podařilo se to jen staršímu - Sáša padl nedaleko stavení. Druhý se ukryl v hluboké závěži, odkud se v noční temnotě prodral k Horochovu.

Vrbu za trest na dvoře zastřelili a stavení zapálili. Bandité si brali u Čechů, co se jim líbilo - prasata, obleky, zásoby živobytí.

Nebylo to vinou sovětské vlády - ta se na frontách propracovávala k vítězství.

Kárné brigády na potření band nestačily. Byli v nich i naši Češi.

Z Novosilek Ladislav Kozák, 16letý, byl nejednou v tuhém boji. Za Horochovem se dostal do zajetí, ale zachránil se útekem.

Frant. Valeš jel na návštěvu k příbuzným kamsi k Dubnu. Vracel se se svým tchánem směrem na Boremel. Za Boremelem v lesích byli přepadeni banderovci, zmučeni a zabiti. Valeš měl na těle vyřezanou kůži v podobě kříže. Oba byli pohřbeni v Novosilkách.

Vrátili se domů z Československa vojáci, nemohouce se dočkat svých rodin, do staré vlasti. Jen málo jich tam zůstalo: Josef Šťastný - jediný ze starších, a pak mladší hoši: Novák František, Rudolf Josef, Dostál Břetislav, Andrušenko Teodor.

Probíhaly dny v očekávání, že se přece jen všichni budou stěhovat do Čech - jedni byli plni radostného očekávání, jiní s obavou hleděli vstříc příštím věcem - neradi by opustili místo, kde otcové a dědové se tolik nalopotili, aby založili nový domov.

A tak z nejistoty se rozvázaly poněkud mravy - vařila se vodka, pilo se a zpívalo ...

Podomácku se vyrábělo mýdlo, syrub, mouka v malých důmyslných mlýncích, kroupy, olej, slovem vše dovedli lidé svým důmyslem sestrojít, neboť zásobování úplně vážlo.

Padlí ve druhé světové válce:

1. Martinek Ladislav
2. Lamač Ludvík
3. Horušický František
4. Liška Antonín
5. Martinec Josef
6. Kněžáček František
7. Kozák Josef
8. Kozák František

9. Vrba František
10. Rymarčuk (Ukrajinec v čs. sboru)
11. Čmuchaček Ladislav

Padli na Volyni: 1. Tylichter (zabit Němci jako partyzán). Zabiti banderovci: 2. Prajzler Josef, 3. Vrba Josef, 4. Valeš František, 5. Petr Kornjakov, 6. Loňa.

Od letecké pumy zahynuli: Josef Švorc a Antonie Simonová. V Osvětimi byl umučen Slavomír Pulpytel.

Dne 5. prosince 1946 přijela československá přesídlovací komise pod vedením majora Černého a dr. Faisnera. Měla své sídlo v Senkevičovce. Spolupracovali s komisí místní a okolní Volyňáci: Josef Volejník ze Sklíně, Karel Pulpytel z Novosilek, Emilie Tomšová z Hubina, Emilie Poláková z Nivy Hubinské.

Skupina Čechů z Novosilek před odjezdem do ČSR...1947

Jezdilo se po českých osadách spisoval a oceňoval se veškerý majetek, stavby, osevy. K jaru 1947 bylo již vše připraveno k odjezdu.

Novosilští vyjeli z Volyně v dubnu o velikonocích 1947. Dlouhý vlak vyjel ze Senkevičovky k západu a dlouho ještě se krajané ohlíželi k místu, kde v údolí byla skryta vesnička.

Ten kopec se školou daleko do kraje mával ještě na rozloučenou všem, kdož nejednou jej přecházeli.

Krajané si představovali, že budou ve vlasti opět všichni pohromadě, a že i zde založí vzorné obce. Stalo se jinak ... Všichni jsou roztroušeni po celé republice. Novosilští jsou osídleni většími skupinami v obcích:

1. Hrušovany nad Jevišovkou asi 15 rodin.
2. V Malešovicích, Cvrčovicích, Vlasaticích, Pohořelicích, Ondrovicích - asi 15 rodin.
3. Fulštejn a okolí - asi 10 rodin.
4. Dále jednotlivě v Žatci, Podbořansku, v Praze, Podkrkonoší, Chebu, Aši a jižních Čechách.

Přejdou věky a vstanou nová pokolení... Necht' je tato kronika svědkem nevýslovné lásky k rodné půdě a jako příklad neúnavné práce těch, kteří putovali za novým domovem a skývou chleba, až se vrátili v lůno své staré vlasti...

RAČÍN

Když byla roku 1861 v carském Rusku zrušena roboty a majitelé velkostatku ztratili své nevolníky, hospodářství mnohých šlechticů špelo k úpadku. Takovým hospodářem byl i majitel velkostatku v Račíně Leon Komárnický, který nabízel svoje pozemky k prodeji poměrně lacino a za výhodných podmínek. A tak asi v r. 1885 došlo k založení nové české obce českými přistěhovalci, kteří sem přišli ze starších, nyní již přelidněných českých vesnic. Česká obec napojovala na Račín Ukrajinský, s nímž měla stejné jméno. Byla však obcí samostatnou a patřila rovněž do horochovského újezdu.

Nebyli by to čeští zemědělci, aby řádným obděláváním a hnojením nedovedli přinutit zanedbanou půdu k dobré úrodě. Pomalu zmizela i nedůvěra domorodých obyvatel, kteří se dívali na české kolonisty zpočátku dosti nevraživě.

Český Račín se prostíral v délce asi jednoho kilometru z východu na západ a před druhou světovou válkou tu žilo 47 rodin českých, 6 ukrajinských a jedna židovská. Ti Ukrajinci se sem přistěhovali z Haliče, a proto se jim místně říkalo „Haličané“. S Čechy žili v dobré shodě a poměrně brzo se naučili české řeči. V té době katastr obce měřil 505 ha orné půdy.

Ráčín byl obcí zemědělskou, ale v české vesnici byli 2 koláři (Josef Bartoníček a Václav Dlouhý), 4 kováři (Vladimír Ječný, Václav Ječný, Antonín Krob a V. Kučera), 2 truhláři (Josef Havelka a Štěpán Hlaváček). Prodavačem ve Spuldzielni byl zpočátku Dostál a po něm další Čech Plíšek. Zemědělské produkty od osadníků vykupovali Židé.

Ráčín byl od jiných českých vesnic značně vzdálen ... Do České Sklíně bylo 16 km na východ, do Ivanič a Dolínky 25 km na západ a do jedné z největších českých vesnic, Kupučova, asi 50 km na sever.

Divadelní kroužek v Novém (českém) Račíně

Okresním (újezdním) městem byl Horochov vzdálený asi 9 km. Český Račín byl obklopen ukrajinskými vesnicemi, ale svůj český ráz si dovedl zachovat, a to jak výstavností budov, ovocnými sady a chmelnicemi, tak národními zvyklostmi a kulturou.

Významným činitelem v obci byla škola, ve které učitel Hanyš vyučoval češtině čtyři hodiny týdně. Na Volyň se přistěhoval z Jičína. Když roku 1927 byl přeložen do Kupičova, přišel na jeho místo učitel Svoboda a po něm další Čech Nevečeřal - oba ze Zelová, a potom Karel Pulpytel.

Učitel Hanyš založil ve vsi divadelní kroužek, který pod jeho režírováním sehrál řadu pěkných divadelních představení. Když se později odstěhoval do Kupičova, byli režiséry divadelního kroužku jeho nástupcové.

Ráčinská dechovka

První světová válka postihla Račín velmi krutě. Fronta byla nedaleko a za německé okupace stíhala rekvizice rekvizici... Za

těžkých bojů byly četné budovy velmi poškozeny anebo úplně spáleny. V roce 1918 připadla Volyň k Polsku, ale boje tu probíhaly ještě celé dva roky. Teprve po roce 1920 mohli se občané věnovat obnově zpusťošenyř domovů, a to za velmi těžkých podmínek. Nebylo nejnutfnějších řivotných potřeb, nebylo léků, nebylo ani osiva. Jen pomalu se dařilo odstraňovat následky války, opravovat nebo stavět poničené domy a hospodářské budovy. Velkou pomocí bylo zařízení cihelny, kterou vybudoval občan Pich a Huňka.

Vyučování v místní škole bylo zahájeno hned po ukončení války. Znovu začal působit divadelní kroužek, pořádaný zábavy a veselice, slaveno tradiční posvícení, zalořena dechová kapela. Záslohou českých učitelů byla zřícena bohatá knihovna, občané odebírali český týdeník Hlas Volyně, Krajanské Listy i časopisy z Československa. Bohužel, tato úspěšná doba neměla dlouhého trvání...

Když bylo slyšet hřmění blížící se fronty, Račínští věděli, co to znamená, a strachovali se, co jim nejbližší doba přinese. Volyň obsadila Rudá armáda a tím byla ještě uchráněna řádění fašistů. Všechno nasvědčovalo ale to nu, že válka se nevyhne ani tomuto kraji. Na hranicích s Německem se budovalo urychleně opevnění.

K prezenční službě v Rudé armádě byli povoláni: Václav Kučera a Václav Fof. O rok později, v r. 1941, nastoupili na vojenské cvičení Václav Horáček narozený r. 1915 a Josef Novotný nar. roku 1907. Všichni čtyři se stali nezvěstnými.

Dne 22. června 1941 přepadli fašisté Sovětský svaz a již druhý den pronikli k Horochovu. Hned prvý den zastřelili tam několik desítek civilistů.

Podle rozkazu okupantů musel odejít do horochovského ghetta místní řidovský obchodník Kleiner. Později honili Němci na práci do lesa skupinu řidovských dělníků a Kleinerovi se podařilo dostat k občanu Horáčkovi. Vyprávěl mu s pláčem, že z hladu mu již zemřelo jedno děcko a nedonese-li domů aspoň kus chleba, čeká stejnou smrt i jeho druhé dítě. Horáček jej pohostil a na cestu vybavil potravinami. Nedlouho potom se ve vsi nějaký banderovec chlubil kteřak obral cestujícího Žida o řivobytí. . . Brzo potom bylo horochovské ghetto fašisty vyvražděno.

Obětí banderovců se stal i syn učitele Hanyše, Václav. Vracel se od jednoho souseda v den svých dvacátých narozenin a domů se vůbec nevrátil. Když jej rodiče usilovně hledali, dostali výstrahu, jestli s pátráním nepřestanou, stihne je stejný osud.

Jedno nedělní odpoledne v roce 1943 projelo Račínem několik aut s Němci směrem k ukrajinské vsi Lemišov. Sotva přejeli, vtrhl do vesnice silný útvar banderovců a chystal se přepadnout Němce, až se budou vracet do Horochova. Němci se však vrátili do města jinou cestou a v obci k boji nedošlo.

O svátku Petra a Pavla 29. června 1943 prošla obcí skupina neznámých lidí se sekerami. Na druhý den se rozšířila zpráva, že v noci přepadli polskou kolonii Zagaje a všechny její obyvatele bestiálně zamordovali.

V červenci 1943 se Volyní rozšířila zpráva o vypálení a vyvraždění Českého Malina a na podzim o zkáze Michny Sergijevky. Nebylo divu, že račínští Češi se denně dívali k východu, odkud se blížila Rudá armáda.

V únoru byl osvobozen Luck a v březnu probíhaly tvrdé boje u Horochova a Stojanová. Račínští byli evakuováni na západ a když se po čtrnácti dnech vrátili, našli své domovy zpusťované . . . Fronta se ustálila nedaleko na východ a Račín byl v rukou Němců až do července 1944.

Válka si vyžádala oběti i potom. Při polní práci byl zabit minou svobodný Vláda Dostál a matka malé dcerušky Marie Novotná.

Račínští muži se hlásili na vojenské správě v Horochově 25. července a byli odesláni k odvodní komisi do Lucka. Ještě z cesty tam byli vráceni domů, aby sklidili obilí. Byla jim na to dána lhůta dvou týdnů. Práce na poli, kde bylo ještě dost pozůstatků zbraní a střeliva, byla velmi nebezpečná - jak na to vzpomíná krajan Antonín Hanyš.

„U německých zákopů byly vraky 14 německých tanků. Jel jsem tam pro snopy. Vedle mého měl pole kamarád Vlád'a Dostál, který tam jel rovněž pro obilí spolu se strýcem Horáčkem. Slezli z vozu a hledali vhodnou cestu mezi zákopy. Asi 30 metrů ode mne explodovala mina a když se rozplynul dým, uviděli jsme nebohého Vlád'u s rozervaným hrudníkem. Naložili jsme jej na vůz, odvezli domů a pohřbili na našem hřbitově..."

Druhý den po pohřbu Vladimíra Dostála, 12. srpna 1944, odejeli všichni račínští muži do Rožíšť u Lucka, odkud byli asi za týden do Sadagury odesláni bez jakéhokoliv doprovodu. Cesta jim trvala asi deset dní a do Sadagury přijeli 1. září 1944. Byli to:

1. Kozák Rostislav
2. Hanyš Antonín
3. Krob Václav
4. Urban Václav
5. Dlouhý Václav
6. Mikolášek Vladimír
7. Liška Antonín
8. Fof Jaroslav
9. Miler Václav
10. David Michal
11. Šesták Jaroslav
12. Kovalský Vladislav
13. Fof Josef
14. Bartoníček Václav
15. Kalčuk Josef
16. Šabaka Josef

Později přijeli do Humenného, kde byl náhradní pluk, ještě tito vesměs starší občané Račina:

17. Ječný Vladimír
18. Ječný Václav
19. Hanuš Vladimír
20. Krob Antonín
21. Fof Antonín
22. Kučera Vladimír
23. Horáček Josef

Fof Antonín, Hanuš Vladimír a Horáček Josef byli lékařskou komisí zproštěni vojenské povinnosti a odesláni z Humenného domů.

Z těch, kteří byli na frontě, padli: Miler Václav a Michal David.

Zranění byli: Bartoníček Václav, Krob Václav, Kozák Rostislav a Kovalský Václav.

Michal David byl polské národnosti a pocházel z kolonie Zagaje, vyvražděné a vypálené banderovci 29. června 1943. Michalovi se tehdy podařilo uprchnout a útočiště našel v Račíně u Antonína Lišky. Přihlásil se spolu s račínskými muži do jednotky gen. Svobody a padl v prvních dnech bojů na Dukle.

Ve vesnici zůstali po odchodu mužů jen ženy s dětmi a několik starých a neduživých občanů. Bylo těžké stačit na všechnu práci v polích rozrytých zákopy i na opravu poničených budov.

V roce 1946 zemřel v Račíně učitel Hanyš. Narodil se v obci Libuň u Jičina v Čechách, odtud odejel do Ruska a vyučoval v Račíně do roku 1927, kdy byl přeložen do Kupučova. Po dvou letech byl přeložen do Teremna a pak do Ivanič. V roce 1939 přišel opět do Račina, kde učil do konce svého života. Zemřel ve stáří 80 let. Celý svůj život zasvětil výchově mladé generace, které vštěpoval lásku k vlasti, do které vrátit se spolu s volyňskými krajany mu nebylo dopřáno.

V rámci reemigrace přesídlili do Československa i občané Račina. Při odjezdu z rodné obce přišli se s nimi rozloučit sousedé z ukrajinské vesnice a předseda místního kolchozu prohlásil:

„Vy Češi jste nás naučili hospodařit, naučili jste nás lépe žít. Nedá se srovnat, jak žili naši předkové a jak žijeme dnes my... A za to patří vám, Češi, náš upřímný dík!“

Transport s račínskými občany odejel ze Senkevičovky 10. března 1947. Po trmácivé cestě dojeli do Šumperku a byli ubytováni v tamním středisku, pokud se jim nepodařilo najít možnost osídlení na severní a jižní Moravě.

(Podle vyprávění Antonína Hanyše z Krnova)

HUBINSKÁ NIVA

Hubinská Niva je nesporně jednou z nejtypičtějších českých osad na Volyni. Vznikla emigrací sedmdesátých let minulého století, kdy

na výzvu carské vlády a za souhlasu vlády rakousko-uherské přesídlilo mnoho Čechů z poměrně přelidněných zemědělských krajů Čech a Moravy do řídké zalidněných oblastí Ruska. Ruská vláda jevila velký zájem o pracovitě a civilizačně vyspělé zemědělské dělnictvo, umožňovala přesídlencům levné zakoupení pozemků, promíjela jim po dobu 5 let placení daní a po stejnou dobu je osvobozovala od vojenské služby. V mnohých krajích uvítali pochopitelně tuto možnost získat vlastní půdu ve slovanském Rusku s nadšením.

Hubinskou Nivu kolonizovali zemědělci a řemeslníci z okresu Jičín a některých okresů sousedních. Bývalá volyňská gubernie jim vyhovovala tím, že ležela při rakousko-uherské hranici, neboť na delší cestu do nitra ruské země neměli dost prostředků. Byli také ujištěni, že na Volyni naleznou dostatek úrodné ornice.

Kolonisty Hubinské Nivy byli: Cimbál, Janus, Javůrek, bratři Šantrochové, Mazánek, Bareš, Blažek, Kozák, Škopán, Polák, Kůtek, Charouzek, Kovář, Šimon a Hloušek.

Vyjeli na jaře r. 1870 a po železnici se dostali až do pohraniční stanice Brodu, která je vzdálena od Jičina asi 900 km. Na severovýchod od Brodu, v místě vzdáleném asi 40 km, zakoupili od velkostatkáře Konstantina Fabiánoviče Duksa z velkostatku Hubin (luckého újezdu volyňské gubernie) 230 desjatin lesní půdy. Platili za desjatinu (přibližně 1,09 ha) 13 rublů, což byla tehdy přibližně cena jedné dojně krávy.

Češi ihned poznali, že jde o půdu úrodnou, která však byla porostlá lesem a křovím. Uprostřed zakoupených pozemků byla nevelká, avšak rovná mýtina (niva) o ploše asi 5 ha, kde kolonisté založili předchůdkyni pozdější osady. Podle této mýtiny a názvu velkostatku Hubin byla obec pojmenována na Hubinskou Nivu. Na celé zakoupené ploše bylo jen několik málo desjatin orné půdy, a to ve východní a severovýchodní části (asi 100 desjatin). Ostatní plocha byl vysoký les a nízký křovitý porost, tzv. „křáky“.

Skupina nivských přesídlenců vyhledala po příjezdu do Brodu židovského povozníka, jehož vozy představovaly jediný druh dopravního prostředku na delfí vzdálenost v tehdejší Rusku. Několik rodin naložilo děti a svršky na vůz tažený třemi koňmi a nastoupilo tak pouť do vzdáleného místa osídlení. Jízda jarními dešti rozmoklou

cestou byla velmi obtížná. Normálně se tato trať dlouhá 40 km jela jeden den. Naši přesídlenci však byli na cestě plné tři dny, protože u přetíženého vozu se zlámala náprava a jeho majitel po dva dny sháněl náhradní povoz. Kolonisté zatím trpělivě čekali v polích bez dostatečného jídla dětem i sobě a v nepříznivém počasí.

Po příjezdu na místo bylo první starostí samozřejmě ubytování. Nejbližší ukrajinská obec byla vzdálená plných 5 km, a proto nebylo jiné možnosti, než aby se pořídily nouzové zemljanky... V několika dnech pak postavili asi sedm zemljanek, ve kterých se prozatím společně všichni ubytovali. Zemljanky byly 5 m dlouhé, 3 m široké a 2 a půl m vysoké. Stěny a strop zemljanek obložili kulatými kládami, na střechu nakladli listí a pak vše, co vyčnívalo nad úroveň, pokryli žlutou hlínou. Z jedné strany zemljanky (v průčelí) byly dveře a z druhé strany (tedy naproti dveřím) okno.

První kolonisté Hubinské Nivy neměli žádný živý inventář, toliko jediný osídlenec (Cimbál) si přivedl slepého koně, a proto také nebylo potřebí stavět chlévy a stáje. Po stavění zemljanek bylo nejnaléhavějším úkolem vyhloubení studny, pro niž bylo zvoleno vhodné místo uprostřed obce. Byla to práce namáhavá a nebezpečná, ježto voda byla až v hloubce 40 metrů. Kopalo se nejdříve asi 2 až 3 m v černé zemi, potom asi 6 až 8 m ve žluté hlíně a dále asi 30 m ve tvrdé bílé křídě. Asi 10 až 12 m studny se muselo roubit dřevěnými brusy (dubovým pažením), aby se předešlo sesouvání stěn.

Když takto zajistili nejzákladnější předpoklady života, nastoupili k vlastnímu boji s přírodou, která se tak snadno nevzdávala. Úrodnou černozem zarostlou lesem a křovím, propletenou nesčetnými houževnatými kořeny museli vyorat, půdu vyčistit a osít, aby alespoň na kousku pozemku pro každou rodinu byla zajištěna výživa pro nejbližší období. Velké kmeny dubové, březové, habrové a jiné se zpravidla pálily, neboť nebylo ani dopravních prostředků, ani nářadí, aby se mohly zpeněžit. Jen tenší a rovné kmeny zpracovávali na plánované stavby. Pracovalo se od časného rána do temné noci. V roce 1872 došlo k měření a parcelaci zakoupených pozemků. Tehdy vymýtili naši osídlenci již asi polovinu zakoupené plochy, většinou ovšem porostlé lesem nízkým, případně řídkým a začalo se také se stavbami. Tehdy se stavělo pod jednou střechou, obytné stavení i

budovy hospodářské. Stavělo se z klád o průměru 20 až 25 cm přitesaných ze dvou stran a kladených na sebe (na způsob srubu). Stejně jako u zemljanky, tak i zde se osídlenci řídili místními vzory.

Okolní ukrajinský lid byl poměrně zaostalý, a to jak hospodářsky, tak i kulturně. Přijímal nové osídlence s nedůvěrou, a protože se s nimi nemohl domluvit, nazýval je Austrijáky nebo Turky. Energie, houževnatost a pracovitost našich krajanů byla současně obdivována, kritizována i vysmívána. Avšak již po roce se tyto poměry zlepšily a Ukrajinci jednali s našimi lidmi stále přátelštěji a posléze jim prací i radou vypomáhali. Nakonec sledovali s obdivem, že poměrně během krátké doby vyrostla v divokém lese, kde se potulovalo mnoho vlků, divokých vepřů i jiné zvěře, sice malá, ale vývojově slibná vesnice. Češi to docílili při poměrně malém počtu pracovních sil a hlavně s nedostatečným počtem řemeslníků a náradí.

Obec měla jednoho kováře (Kozák), jedinou velkou ruční pilu (bratři Polákové) a několik tesařů (Holý, Mazánek a jiní).

Také na Volyni se stávalo, že se někteří osídlenci vzdali. V popisované obci to byl jeden z prvních osídlenců Janus, který po zhlédnutí divočiny a očekávaných těžkostí se vrátil do Čech. Naproti tomu přicházeli také z vlasti posily. Tak v letech 1872—1873 přijelo do Hubinské Nivy několik dalších rodin.

První chalupu postavil Jiří Cimbál. Měla jednu větší a jednu menší místnost a Jiří Cimbál v nich vyučoval děti plných šest let, neboť teprve roku 1876 mohlo dojít k vystavění zvláštní školní budovy. Byla ovšem dřevěná a krytá slaměnými došky jako všechny ostatní domy obce. Téhož roku přijel z Čech vyžádaný učitel Václav Peš, který v Hubinské Nivě vyučoval až do roku 1903, tedy plných 27 let. Na udržování školy se přidělilo škole šest hektarů obecních pozemků.

Za učitele Peše vyvinulo se také divadelnictví a obyvatelstvo s velkou oblibou navštěvovalo představení v prostorném sále Dufkova hostince. Obyvatelé Hubinské Nivy přispěli také k proslulé tradici českých muzikantů v cizině. Krajan Smrtka jako výtečný hudebník utvořil se svými třemi syny a dcerou učitele Peše kapelu a jezdil s ní po Rusku. Vrátil se poprvé až po dvou letech a podle jejich výpovědi dařilo se jim dobře a vydělali mnoho peněz. Hráli v hostincích, na

veselkách a všude byli srdečně vítáni. Takových kapel bylo v českých obcích na Volyni hodně, zvláště v obcích větších.

Jedním z nejvyspělejších hudebníků a učitelů hudby byl Jan Janovský, jehož žáci a soubory účinkovali na Volyni a na Nivě Hubinské řadu let.

Nivská dechovka kapelníka Josefa Sobka

Po zestárlém učiteli Pešovi nastoupil roku 1903 Jan Hoc, který však již nebyl českého původu. Byl to Ukrajinec a vyučoval rusky. Češtině se vyučovalo jen dvě hodiny týdně. Kulturní práce (zvláště divadelnictví) v té době upadala, avšak tím podivuhodnější je ryzost mateřského jazyka krajanů z Hubinské Nivy. Nezapomínali nikdy na starou vlast, slovanství a rodový původ. Toto národní vědomí vštěpovali také svým dětem, které hovořily ukrajinsky, polsky a případně rusky stejně dobře jako česky. Slovanské cítění a vlastenectví bylo silné zvláště za rusko-japonské války, avšak z obce se nikdo na dalekou frontu nedostal, ačkoliv mnozí v ruské armádě sloužili.

Na počátku tohoto století byla Hubinská Niva již hospodářsky dosti silnou osadou. Všichni osídlenci měli vlastní domy, nářadí i dobytek. Staré dřevěné (srubové) domy postupně mizely a na jejich místa přicházely budovy zděné, kryté zpravidla plechem (černým nebo

pozinkovaným), případně taškami (křidlicí). Jen hospodářským budovám byly většinou ponechány střechy doškové. Studně se kopaly na každém dvoře a před obytnými domy vznikaly květinové zahrádky a za stavením zahrady zelinářské s ovocnými sady. Jeden z krajanů otevřel v obci obchod se smíšeným zbožím. Nivští vysazovali také chmelnice a především vyhubili vlky, kteří v prvních letech přepadávali na pastviskách dobytek.

Záhy nestačilo území Hubinské Nivy ukojit touhu jejího obyvatelstva po půdě a tak docházelo k zakoupení nových pozemků. V roce 1903 bylo přikoupeno od velkostatku Uhrynov 27 desjatin orné půdy, roku 1905 od velkostatku Kolodež 81 desjatin lesa a orné půdy (trať záпуст), v roce 1910 od velkostatku Uhrynov dalších 18 desjatin orné půdy (Vertepa) a dále ještě od zemědělců sousedních obcí: Hubina, Žabce, Kolodeže a jiných celkem 30 desjatin, takže počáteční výměra obce 230 desjatin (251 ha) se do roku 1939 zvětšila na 445 desjatin (485 hektarů), tedy téměř dvojnásobek.

Vypuknutí světové války pocítili Nivští bezprostředně, neboť obec ležela jen 30 km od bývalé rakousko-uherské hranice. Ve dne i v noci slyšeli dělostřelbu, která pak slábla, když se ruská ofenzíva dala do chodu, avšak bylo ji ještě dlouho slyšet, když vál vítr směrem od pevnosti Přemyšlské. Všichni muži ve vojenském věku sloužili od počátku v ruské armádě, později většinou v České družině.

Po čase se opět hluk dělostřelby zesiloval. Bylo to v době ústupu ruské armády, který se zastavil asi 35 km východně od obce. Obyvatelstvo tehdy vesnici neopustilo, třeba byla částečně zničena. Později v r. 1916 nepřítel opět ustoupil, avšak odvedl obyvatelstvo s sebou a usadil je v obcích Ivaničích a Dolínce, vzdálených od Nivy asi 50 km. Jen odvážní jednotlivci navštěvovali občas Nivu, která ležela blízko bojového pásma. V Nivě zůstali jen dva lidé, k nimž přibýlo několik vojáků, propuštěných z vojenské služby pro invaliditu. Za bojů rozebraly vojenské oddíly několik dřevěných budov na stavbu zákopů a několik budov bylo zničeno ohněm nebo dělostřeleckou palbou. Tak přišla Niva asi

0 jednu čtvrtinu domů, o všechnen zbývající živý inventář (s sebou mohli Nivští vzít jen asi čtvrtinu zvířectva) a více než polovinu zemědělských strojů. To vše zjistili obyvatelé Nivy Hubinské, když se

vrátili na jaře roku 1918. Zjistili také, že dva muži padli na frontě a několik bylo zraněno.

V ruské armádě sloužili: Polák Josef, Polák Vladimír, Šimon František.

V československých legiích sloužili: Cimbál Josef, Blažek Vladimír, Dufek Alexandr, Dufek Jan, Jonáš Vladimír, Polák Antonín, Kůtek Josef.

V neklidných letech 1918-1920 procházely často Nivou vojenské útvary, ještě častěji útvary polovojenské. Obyvatelé museli být na stráž a včas odvést koně i dobytek do lesů. V té neklidné době se poprvé šířila touha po návratu do vlasti.

V roce 1924 byla již Niva opět zcela konsolidovanou obcí. Jen chmelnice nebyly obnoveny v dřívějším rozsahu, neboť cena chmele příliš poklesla.

Již v roce 1921 Nivští založili obecní knihovnu, k níž položilo základ 120 nových vázaných knih z Československa. Později byla knihovna doplněna dalšími knihami a dosáhla počtu 400 svazků.

V roce 1929 vystavěli si v Nivě novou zděnou školu a získali současně českého učitele. V této škole působili postupně učitelé: Pulpytel, Nosek a Vladimír Dufek. Školní budovu si krajané vystavěli zcela sami, neboť od polských státních úřadů nezískali žádné podpory. Přibližně v téže době založili odbočku České matice školské a od května 1926 odebírali kromě různých časopisů z vlasti menšinový týdeník Hlas Volyně, který navázal na kyjevského Čechoslovana. Vysokoškolské vzdělání měl v té době jen jeden obyvatel Nivy, rovněž jeden měl úplné středoškolské vzdělání a dva absolventi měli odbornou školu. Z 240 obyvatel obce bylo negramotných sedm osob.

Ožilo také divadelnictví a hudba. Žáci krajana Janovského vytvořili na Nivě samostatnou jedenáctičlennou kapelu, kterou řídil rolník Josef Sobek. Také zájem o myslivost vzrostl, neboť les Zápust hostil mnoho vysoké zvěře, lišek a zajíců a občas se v něm objevil i divoký vepř.

Po hospodářské stránce bylo velkým pokrokem postavení železnice. Je to trať Luck-Lvov, s jejíž stavbou bylo započato v r. 1922. Nivští dosud vzpomínají na výmluvnost tehdejšího kantora, který za dva kg másla dosáhl toho, že původní projekt vedoucí přes školní parcelu byl tak pozměněn, aby pozemek obešel. Lepší styk s

tržišti podnítil obchodní podnikavost, a tak mnozí krajané se věnovali obchodu s dobyt看 (hlavně vepřovým) ve velkém, který odváželi nejen do průmyslových oblastí Polska, ale i do Československa.

Občanská škola v Nivě Hubinské

Životní úroveň dostoupila opět předválečné výše, a tak se konaly svatby - jak bylo dříve zvykem - alespoň se sto i více hosty.

Z tradičního zvykosloví se udrželo jen málo, ne více než v jiných českých vesnicích. Různým obyčejům a pověrám pěstovaným Ukrajinci se Češi smáli. Naproti tomu přejali však od nich některé společenské hry, jako „stínání kohouta" (o posvícení), vybírání žehlí (horodky), jarní hru mládeže „koulení kolečka" atd.

Sledujeme-li vývoj Hubinské Nivy jako typu kolonizačního venkovského sídla, zdá se, jako by v krátké době prožila vývoj, který normálně prožívají původní venkovská sídla celá staletí...

Z původního přírodního typu s neurčitým tvarem usedlosti i plužiny vytváří se v několika letech „normový" typ. Nepravidelný půdorys vesnice mění se zásahem zeměměřičů v sídelní typ sídlištní s

domy seřazenými volně vedle sebe a se záhumenicovou polohou polí. Les zůstal ve větším rozsahu jen v jižní části katastru a role představují moderně upravenou a značně scelenou plužinu s upravenými cestami i katastrálními hranicemi.

Měnila se i velikost obecního katastru, a tak připojené plánky dokazují pionýrství a hospodářskou zdatnost této typické české vsi na Volyni.

Neblahé události roku 1938 dolehly těžce na krajany v Hubinské Nivě, stejně jako na všechny Čechy a Slováky v zahraničí. Opět oživila myšlenka na návrat do vlasti a osídlení v ohrožených krajích republiky.

Při částečné mobilizaci byli do polské armády povoláni:

1. Dufek Josef
2. Kovář Josef
3. Charouzek Jaroslav (padl).

Po porážce Polska r. 1939 obsadili Volyň Rusové a tím i Niva Hubinská byla ještě na čas uchráněna od německé okupace. Do Rudé armády byl povolán nivský rodák Várlav Blažek.

Po napadení Sovětského svazu Německem prošly Nivou četné německé vojenské jednotky a po nich přišla německá administrativa, která postupně krajanům zabavovala zásoby, koně, dobytek, povozy i nářadí. Hospodářský úpadek Nivy se nepřetržitě stupňoval až do porážky Němců. Stavby v obci sice za druhé světové války přímým válečným zásahem neutrpěly, avšak počet živého inventáře se snížil více než o polovinu.

Již za války se několik mužů zapojilo do boje proti okupantům v řadách Polské i Sovětské armády. K hromadnému dobrovolnému vstupu do vojska dochází po příchodu Rudé armády, a to do čs. brigády generála Ludvíka Svobody.

Byli to:

1. Polák Vladimír
2. Kovář Václav
3. Holý Vladimír
4. Mazánek Václav
5. Blažek Josef

6. Polák Josef - padl
7. Šantroch Josef - raněný
8. Šantroch Antonín
9. Polák Antonín - raněný
10. Kendik Vladimír
11. Skramuský Vladimír
12. Skramuský Josef
13. Škopán Josef
14. Bareš Josef
15. Šantroch František
16. Blažek Vladimír
17. Sobek Vladimír
18. Sobek Josef
19. Bareš Jaroslav
20. Bareš Josef
21. Bareš Josef
22. Charouzek Vladimír
23. Charouzek Josef
24. Charouzek Vladimír
25. Cimbál Vladimír
26. Cimbál Rostislav- zabit bleskem u radiostanice
27. Kůtek Josef - raněný
28. Kůtek Václav - padl
29. Dufek Alexandr - padl
30. Dufek Vladimír
31. Cimbál Václav
32. Kůtek Antonín
33. Kůtek Vladimír
34. Kůtek Jaroslav
35. Kozák Alexandr
36. Dufek Vladimír
37. Kozák Václav

38. Dufek Josef
39. Cimbál Josef
40. Charouzek Alois - padl
41. Dufek Alexandr
42. Dufek Vladimír
43. Kovalčuk
44. Charouzek Vladimír
45. Charouzek Josef
46. Charouzek Stanislav
47. Rektor Václav
48. Polák Vladimír
49. Kovář Alexandr
50. Kendik Emil
51. Kendik Sláva
52. Vlček Alexandr
53. Levčuk Maxim
54. Bareš Václav

Po krátkém výcviku v prvním čs. armádním sboru, ve který se zapojením volyňských Čechů (tvořících 70 % mužstva) brigáda přetvořila, nastoupily jednotky do boje, a to nejdříve u Krosna západně od Přemyslu. Ve stálém styku s úporně bránícím se nepřitelem byli až do konce války 8. května 1945.

Ještě za bojů o Slovensko se dozvěděli o slibu, že spolu s rodinami a ostatními volyňskými Čechy budou přesídleni do vlasti. Došlo k tomu až na jaře 1947.

Hubinská Niva se stěhovala v dubnu a krajané s radostným dojetím nakládali na Senkevičovce do železničních vagónů část svých zemědělských strojů, dále pak asi 40 koní, 60 krav a 50 vepřů.

Cesta jim trvala 12 dní.

Krajanům z Hubinské Nivy se nepodařilo usídlit pohromadě . . . Největší skupina osídlila na jižní Moravě a ostatní jsou rozptýleni na Podbořansku, Litoměřicku, Žatecku, Horšovskotýnsku, Plzeňsku i na severní Moravě.

Tak se skončila téměř osmdesátiletá historie jedné z menších českých osad na Volyni, jejíž občany čekal nyní odpovědný a čestný úkol - budování nového domova ve staré vlasti.

Jedním z nejúspěšnějších rodáků Hubinské Nivy je profesor Vladimír Dufek. Narodil se 13. 11. 1919 v rolnické rodině Alexandra Dufka a po absolvování gymnázia s maturitou v Lucku r. 1939 byl učitelem ve své rodné obci. Po osvobození Volyně Rudou armádou v roce 1944 se přihlásil spolu s ostatními krajany do 1. čs. brigády a byl zařazen k sanitní službě. S touto jednotkou prošel všemi boji a u zdravotnictví zůstal i po válce. Roku 1948 promoval na doktora lékařství a kandidátskou disertační práci obhájil r. 1957. Diplom kandidáta lékařských věd obdržel roku 1958 a v tom samém roce byl jmenován docentem na fakultě.

Professor plukovník Vladimír Dufek při projevu na lékařské konferenci ve Zlíně

V roce 1958 byl ustanoven náčelníkem (primářem) I. interního oddělení Ústřední vojenské nemocnice v Praze. V roce 1975 byl jmenován profesorem interního lékařství Karlovy univerzity, kde přednáší dosud.

V roce 1982 byl zvolen do vysoké celostátní zdravotnické funkce - předsedy České kardiologické společnosti. Tuto funkci vykonává dosud. Od roku 1983 je rovněž členem ústředního federálního výboru Svazu protifašistických bojovníků.

Schůze, přednášky, konference... prof. Dufek věnuje zasloužený odpočinek práci na záchranu života a zdraví spoluobčanů a za to mu patří náš upřímný dík.

(Dle Článku Jar. Kozáka ve Věrné Stráži r. 1950)

HUBINSKÉ BUDKY

Obec Hubinské Budky se rozkládala v délce asi 2,5 km od východu k jihu, severně od městečka Senkevičovy. Na sever je vesnice Hubin a východněji Mrcálov. Do roku 1939 spadala vesnice pod okres (powiat) Luck a středisko (gmina) Čarukov.

Čeští osídlenci se sem přistěhovali ze severních Čech po roce 1870. Byli to: Dufek Josef, Hejral Josef, Baťa Antonín, Baťa Vincenc, Vaněk Jan, Sýkora Antonín, Švagr Jakub, Hruška Josef, Vedral IVadimír, Kelner Tomáš a Nejedlý.

Již předtím zde žilo několik rodin polské národnosti. Byly to rodiny: Kozuro-wa, Holatowska a tři rodiny Budowičových. Všichni pracovali v lesích, které patřily majiteli hubinského panství Konstantinu Fabiánoviču Duksovi. Pozemky, které byly převážně lesem, kupovali Češi v ceně 13 rublů za jednu desjatinu placených z části hotově a z části na výplatu rolnické banky v Poltavě.

Zakladatelé obce bydlili v počátku v zemljankách a v provizorních boudách čili „budkách“ - a od toho vzniklo pojmenování vesnice. Budky Hubinské patřily zpočátku pod správu ukrajinského Hubina.

Osada se postupně zvětšovala dalšími přistěhovalci, osamostatnila se a měla svého starostu. Před druhou světovou válkou zde žilo v 57 domech 195 občanů (včetně dětí). Z toho byly 3 rodiny polské, 6 smíšených a 1 ukrajinská.

Pěstovaly se všechny druhy obilovin (pšenice, žito, ječmen, oves, proso i pohanka) a okopaniny. Usedlosti vystavěné na prostorných

parcelách byly od sebe odděleny, obklopeny ovocnými sady, ve kterých se pěstovaly jabloně, hrušky, třešně, višně, švestky i ořechy.

Prvním starostou Budek Hubinských byl Baťa Vincenc, po něm Martinek Josef, Michal Vincenc, Sobek Václav a posledním starostou byl Dufek Josef.

Zpočátku se vyučovalo v pronajmuté místnosti, ale od roku 1928 byla postavena ze sbírky školní budova, kterou občané koupili až v Haliči. Škola měla čtyři třídy a před školou byl postaven zvonek pořízený rovněž ze sbírky mezi občany vesnice.

Prvním učitelem na Budkách Hubinských byl Josef Čurda, který vyučoval v pronajmuté místnosti ještě před první světovou válkou. Pak následovali polští učitelé: Goříševský, Dvořiňský, Šatovská a od roku 1933 učitelka Perkynová, která byla českého původu. Její zásluhou se vyučovalo češtině dvě hodiny týdně.

Mimo školy nebylo v obci žádné jiné veřejné budovy. Sedmitřídní polská škola byla v Hubině (asi 2,5 km), kde byl pravoslavný kostel. Katolický kostel, postavený ze sbírek roku 1935, byl na Senkevičovce.

Za první světové války byli do ruské armády povoláni z Budek tito občané:

1. Vedral Vladimír
2. Dufek Julius
3. Švajgr Vladimír
4. Švajgr Josef
5. Hejral Vladimír
6. Klementovič Vasil
7. Baťa Josef
8. Budan Alexandr
9. Vedral Kamil
10. Veselák Vladimír
11. Šimůnek Vladimír.

Z těchto jmenovaných se z války nevrátil Šimůnek Vladimír.

V roce 1916 ustupující rakouská armáda odsunula rodiny z Budek Hubinských až do Polska, odkud se vrátily domů až po dvou letech. Válkou zpustošené domovy museli pracně opravovat nebo také

budovat od základu, což v tehdejších nestálých poměrech nebylo nikterak lehké.

V roce 1929 byl na Budkách založen sbor dobrovolných hasičů, kterému český kněz jménem Kříž přivezl z Československa a daroval prapor sv. Václava. Prvním velitelem hasičského sboru byl Antonín Švajgr a od roku 1932 až do druhé světové války Jaroslav Hálek.

S pomocí Josefa Hyblera z Vilhelmovky byl na Budkách založen roku 1930 Svaz katolické mládeže, jehož předsedou byl Josef Nejedlý. Mládež vedená varhaníkem Židlickým ze Senkevičovky a Jindřichem Duškem z ČSR byla velmi aktivní. Nacvičovala národní tance, hrála divadla, zúčastnila se sjezdu mládeže v Kupičově i v Lucku. Někteří občané odebírali týdeník Hlas Volyně, někteří předpláceli noviny z Československa. V roce 1936 založil varhaník Židlický na Senkevičovce mládežnickou dechovou hudbu, ve které účinkovalo i několik hochů z Budek Hubinských.

*Kněz Dobraňský předává hasičům z Hubinských Budek prapor sv. Václava
dovezený z ČSR*

Hospodářský rozvoj celého kraje byl povzbuzen vybudováním železnice Luck - Stojanov a založením městečka Senkevičovky. V Hubinských Budkách žádný obchod nebyl, neboť občané nakupovali

vše potřebné v blízkém městečku. Většina obchodníků na Senkevičovce byli Židé, ale později tu bylo zřízeno družstvo, které se slibně rozvíjelo.

Katolický kostel na Senkevičovce

V obci byla dvě krejčovství - Pustosmiechovo a Jarošovo, kolářství - Dufkovo a kovářství Josefa Jaroše. Byly tu také dvě cihelny: Josefa Robla a další postavená v r. 1936 občany Josefem Švajgrem, Jaroslavem Švajgrem a Josefem Roblem.

Za druhé světové války byli v roce 1941 povoláni do Rudé armády: Martinek Vladimír, Slavíček Vladimír a Budan Josef. Vrátil se domů jenom Budan, Martinek a Slavíček se stali nezvěstnými.

V roce 1943 byla ukrajinskými nacionalisty zavražděna polská občanka Holatowska. V tom samém roce byl Němci zastřelen občan Kelner Tomáš. V roce 1944 padli při střetu s hitlerovci dva synové učitelky Perkynové, kteří byli polskými partyzány.

V březnu 1944 byla obec osvobozena Rudou armádou a do čs. vojenské jednotky se přihlásili:

1. Klapště Josef
2. Švec Josef

3. Koňák Josef
4. Šimek Josef
5. Hejral Josef
6. Hejral Vladimír
7. Pustosmiech Alexandr
8. Vedral Vladimír
9. Drozd Josef
10. Serafin Stefan
11. Charouzek Josef
12. Charouzek Josef ml.
13. Veselák Josef
14. Martinek Antonín
15. Pirožek Josef
16. Pirožek Václav
17. Sobek Václav
18. Sobek Josef
19. Sobek Antonín
20. Kelner Václav
21. Jaroš Antonín
22. Klementovič Alexandr
23. Klementovič Josef
24. Vavroch Josef
25. Vedral Josef
26. Švajgr Václav
27. Hole Vladimír
28. Nejedlý Josef
29. Řebeňák Josef
30. Švajgr Josef
31. Švejda Vladimír
32. Dufek Jaroslav
33. Dufek Josef
34. Dufek Jaroslav

35. Kelbasovský Antonín
36. Kelbasovský Jaroslav
37. Kelbasovský Stanislav
38. Klementovič Antonín >
39. Vaněk Josef
40. Vaněk František
41. Vaněk Václav
42. Koňák František

Po odchodu mužů do armády byli ostatní občané Budek Hubinských odstěhováni dále na východ, neboť Rudá armáda připravovala velkou letní ofenzívu. Pro osamělé ženy s malými dětmi to nebylo nikterak snadné.

V září 1944 začala na Volyň přicházet oznámení o padlých v karpatsko-dukelské operaci. Z budeckých občanů to byli:

1. Hejral Vladimír
2. Vedral Vladimír
3. Pustosmiech Jaroslav
4. Drozda Josef
5. Serafín Štefan
6. Kelner Václav
7. Švajgr Josef 9. Dufek Josef
10. Dufek Jaroslav
11. Kelbasovský Jaroslav
12. Vaněk Václav
13. Koňák František

Památce těchto padlých občanů Budek Hubinských byl v r. 1952 v Branišovicích na jižní Moravě postaven ze sbírky mezi reemigranty z Volyně důstojný pomník.

V rámci reemigrace české menšiny z volyňské oblasti USSR vyjeli občané Hubinských Budek z nádraží Senkevičovka v únoru 1947.

Do Československa se odstěhovalo celkem 42 českých rodin, které osídlili:

v Branišovicích 18 rodin

Damnicích 2 rodiny
Hrušovanech n. Jeviš. 1 rodina
Miroslavi 1 rodina
Němčičkách 1 rodina
Pohořelicích 2 rodiny
V Čechách:
Český Krumlov 3 rodiny
Trutnov 11 rodin
Chomutov 3 rodiny

(Dle vyprávění krajana Josefa Hejrala z Branišovic)

HÁJENKA

Jak napovídá toto jméno, byla kdysi v lesích Konstantina Fabiánoviče Duksa hájovna, od níž dostala jméno osada, která tu v osmdesátých letech minulého století vznikla. Zakladateli Hájenky byly rodiny: Maryikova, Steklých, Roblova, Dachova, Šaldova, Brabcova, Bryndova, Hlaváčková a Hálkova - všechny původem ze severních Čech.

V roce 1871 zakoupili od hubinského velkostatku les v ceně 13 rublů za jednu desjatinu. Zálohu, tři ruble za desjatinu, platili hotově a zbytek na splátky zemědělské bance po dobu 40 let.

V počátku bydlili všichni společně v budově staré hájovny, která stála v místech usedlosti Jaroslava Hlaváčka, ihned však započali se stavbou chalup na zakoupených parcelách kolem křivolaké lesní cesty.

H á j e n k a nebyla obcí samostatnou . . . Zpočátku patřila pod správu Hubina ukrajinského, ale když se sousední Hubinské Budky osamostatnily, připojila se k této vesnici. Tam docházely do školy i děti školou povinné.

Začátky Hájenských se podobaly začátkům přistěhovalců v jiných českých volyňských obcích - těžká pionýrská práce a boj s divokou přírodou . . . Češi se však nezalekli žádných překážek, mýtili věkovité stromy, vzdělávali panenskou půdu a rok od roku měnil se vzhled jimi osídleného kraje.

Před druhou světovou válkou žilo na Hájence celkem 28 rodin: tři rodiny byly smíšené, tři ukrajinské a ostatní byli Češi. Tak jako Hubinské Budky, patřila i Hájenska do gminy Čarukov luckého powiatu.

Skupina svatebčanů z Hájensky z r. 1937

V první světové válce byli do ruské armády odvedeni: Robi Josef, Hlaváček František, Kasík a Dach Antonín. Robi, Hlaváček a Kasík byli příslušníky čs. legií a válku přežili. Antonín Dach, který sloužil v armádě ruské, zahynul (stal se nezvěstným).

Při ústupu rakouské armády v roce 1916 byly také rodiny z Hájensky evakuovány na západ do okolí města Porycka, odkud se vrátily až po dvou letech. Osada byla zpusťována a obnova rozstřelených a spálených domovů probíhala za velmi těžkých podmínek. Teprve po roce 1921 mohli se v klidu věnovat hospodaření, obnovit zaniklé chmelnice, vysázet zpusťované ovocné sady. Úrodná půda je odměnila bohatou úrodou a vesnička, obklopená zelení zahrad, se zaskvěla v nové kráse.

K Hubinským Budkám patřila Hájenka i za polské vlády; tam chodily děti do školy, o jejíž stavbu se zasloužili i hájenští občané, kteří se zapojili do všech budovatelských akcí a podíleli se na kulturním a společenském životě obce.

Druhá světová válka zasáhla hluboko do života všech obyvatelů Volyně. Zoufalý odpor polské, nedostatečně vyzbrojené armády se zhroutil během dvou týdnů. Volyň, připojená k Sovětskému svazu, byla prozatím ušetřena válečných hrůz - ne však na dlouho.

Dne 22. června 1941 bombardovalo fašistické letectvo Luck i sousední Senkevičovku. V této fázi války bojovali proti vetřelcům také občané Hájenky: Traban Petr, Dach Ivan a Dach Antonín. Oba Dachové padli.

Za sovětské vlády byl Senkevičovce přiznán statut městečka se správním orgánem a takový orgán tu byl i za fašistické okupace, kdy postrachem celého obvodu byl sudetský Němec Hampl.

Na jaře 1942 začali Němci s vyvražďováním Židů. Na Senkevičovce došlo k jejich likvidaci až v létě. Některým se podařilo uprchnout. Na Hájence se schovávaly dvě židovské rodiny, které byly nakonec přece jen dopadeny a zastřeleny.

V roce 1942 začali banderovci vraždit polské obyvatelstvo Volyně. Na Hájence se nějakou dobu schovávaly polské rodiny Malinowských, Jankowských a Kozurowa. Později odešly s polskými rodinami ze Senkevičovky do Lucka.

V únoru 1944 pronikli do kraje sovětští partyzáni a brzo potom vojska prvního ukrajinského frontu osvobodila také Hájenku. Za osvobozovacích bojů byl zabit Vladimír Robi a Jaroslav Hlaváček.

Do samostatné československé brigády se přihlásili:

1. Hálek Antonín
2. Robl Josef
3. Robl Antonín
4. Traban Antonín
5. Traban Alexandr
6. Traban Vladimír
7. Traban Josef
8. Šalda František

9. Šalda Jaroslav
10. Šalda Ladislav
11. Dach Alexandr
12. Robl Josef
13. Urban Stanislav
14. Kasík Václav
15. Kasík Jaroslav
16. Kasík Antonín
17. Hlaváček Jaroslav
18. Hlaváček Josef
19. Maryška Josef
20. Maryška Alexandr
21. Smaha Vladimír
22. Hlaváček Antonín
23. Končava Vladimír
24. Robi Josef
25. Robi Vladimír
26. Egert Josef
27. Kališ Josef
28. Postrach Jan
29. Brynda Václav
30. Haken Vladimír
31. Egert Stanislav
32. Brabec Josef
33. Sodomek Antonín

Příslušníky Rudé armády byli Kasík Josef, Traban Petr, Dach Ivan a Dach Antonín. Oba Dachové padli.

Jako příslušníci čs. armádního sboru padli:

1. Robi Vladimír
2. Traban Alexandr
3. Traban Josef

4. Šalda Jaroslav
5. Šalda Vladimír
6. Kasík Jaroslav
7. Maryška Alexandr
8. Smaha Vladimír
9. Hlaváček Antonín

V dubnu 1944 byly také rodiny z Hájek odsunuty na východ k Lucku. Vrátily se domů až v srpnu a bylo velmi těžké upravit domovy tak, aby se v nich dalo bydlet. Byly to převážně jenom ženy s malými dětmi a několik přestárých občanů, kteří se museli starat o výživu, plnit dodávky a hospodařit za neuvěřitelně těžkých podmínek.

Jednání o reemigraci se prodlužovalo a situace rodin byla velmi těžká. Dohoda o reemigraci byla podepsána v Moskvě a na Senkevičovce zahájila činnost smíšené přesídlovací komise.

V únoru 1947 odejelo z Hájek 23 českých rodin spolu s občany Hubinských Budek.

V Československu usídlili v těchto místech:

- v Branišovicích 8 rodin
- v Malešovicích 1 rodina
- v Ondrovicích 1 rodina
- v Miroslavi 1 rodina
- v Jiřicích 1 rodina
- v Trutnově 6 rodin
- v Pohořelicích 1 rodina
- v Olbramovicích 1 rodina
- v Holodeči 1 rodina
- v Tachově 2 rodiny

(Podle vyprávění krajanky Anny Vaňkové z Branišovic)

OSTROV

V severním konci rozsáhlého údolí na pomezí horochovského a luckého okresu bývalo kdysi nevelké jezero s malým ostrůvkem uprostřed. V době, kdy se kolem rozkládaly věkovité lesy, chodily sem pít vodu jeleni i laně, osvěžovali se divocí vepři a na tom ostrůvku hledali útočiště před dravými vlky.

V roce 1872 zakoupili tuto dolinu i s okolními lesy přistěhovanci ze severních Čech a podle onoho ostrůvku na jezeře pojmenovali obec, která tu později vznikla. Tento majetek koupili od majitele hubinského panství Konstantina Fabiánoviče Duksa a platili za půdu porostlou lesem a křovím 12 rublů za jednu desjatinu, placených z části hotově a z části na úvěr u rolnické banky v Poltavě.

Začátky českých kolonistů byly stejné jako v ostatních českých obcích na Volyni - úmorná práce, boj s divokou přírodou, neznalost poměrů, řeči. . . Češi však statečně překonávali všechny potíže a budovali svou malou vesničku tak, aby se podobala jejich rodišti v daleké vlasti.

Nejbližší českou vesnicí Ostrova byla Česká Sklíně asi 3 km na západ a Budky Hubinské, kam bylo asi 4 km na jihovýchod.

Škola v osadě nebyla a děti docházely do školy v Hubině, vzdáleném od Ostrova asi 3 km. Češtině se tam učilo pouze jednu hodinu týdně. V Hubině byl také pravoslavný kostel, katolický kostel byl v Necvičích anebo v Horochově, a to bylo dobrých 18 km.

Ostrov byl obcí zemědělskou, pěstovaly se všechny druhy obilí, okopaniny, ale chmel jen v malé výměře. Kromě meruněk se tu dařilo všem druhům ovoce. Zemědělské produkty vykupovali od Čechů židovští obchodníci z Horochova nebo ze Senkevičovky.

Před druhou světovou válkou bylo v obci 30 zemědělců, kteří vlastnili 260 morgů půdy (1 morg - 0,60 ha], a čtyři živnostníci: kovář Holec, stolař Bílek, švec Bílek František a krejčí Vedral Teodor.

Za první světové války sloužili v čs. legiích tito občané: Vedral Teodor, Egert Vincenc, Brabec Vladimír a Jakub Václav, který padl v bitvě u Zborova.

Za brusilovské ofenzívy r. 1916 rakouská armáda zavlékla občany Ostrova do okolí města Porycka, kde zažili mnoho strádání i epidemické nemoci, kterým někteří podlehli. Vrátili se až roku 1918 a

zpuštěné domy museli budovat od základu. Na Volyni však ještě válka neskončila: do kraje vtrhli Němci, po nich petljurovci a pak Sověti. Po Sovětech přišli Poláci a pak znovu Rudá armáda. Teprve po roce 1920 ovládli celý kraj Poláci. Nastal vytoužený mír a lidé se mohli v klidu věnovat obnově válkou zpuštěných domovů.

Jen pomalu mizely stopy, které tu zanechala válka. Příčiněním Františka Kvapila a pod jeho vedením vznikla v obci dechovka, která vyhrávala krajanům doma i v okolí o posvíceních, tanečních zábavách i veselicích. Na Ostrově se tančilo v sále, který tam vystavěl František Kvapil.

Kolo České matice školské v obci nevzniklo, ale o zábavách i rodinných oslavách se vybíraly příspěvky na české školství. Učitel Jansa z České Sklíně založil v obci divadelní kroužek, který sehrál občas divadelní představení.

Někteří občané odebírali týdeník Hlas Volyně, později Krajské Listy; čtenáři se dlužili knihy z matiční knihovny ve Sklíně, nebo si je objednávali z Československa.

Ještě před vypuknutím druhé světové války byli do polské armády povoláni Iránek Antonín a Mindiuk Filip. Oba padli.

Do Rudé armády byli odvedeni: Blažek František, Maryška Jaroslav, Kvapil Josef, Milčarek Vladimír a Vedral Josef. Oba poslední padli.

Za fašistické okupace byl postrachem celého kraje sudetský Němec náčelník Hampl, který mluvil dobře česky. Měl na svědomí stovky životů. Před příchodem Rudé armády odešel ze Senkevičovky kamsi do Polska a tak ušel trestu, který by ho na Ukrajině neminul.

Když byli na Senkevičovce vražděni Židé, podařilo se některým uprchnout. Na Ostrově se ukrývala tříčlenná rodina Bekerova. Nakonec je fašisté dopadli a na útěku zastřelili.

Příslušníci I. čs. armádního sboru z Ostrova na Volyni osídlili Damnice na jižní Moravě

Po osvobození Volyně Rudou armádou se přihlásili u čs. odvodní komise tito ostrovští občané:

1. Vedral Alexandr
2. Vedral Josef
3. Smaha Teodor
4. Milčarek Alexandr

5. Nejedlý Antonín
6. Jakubov Teofil
7. Brabec Josef
8. Jakubov Josef
9. Jakubov Václav
10. Kvapil Bohuslav
11. Bílek Josef
12. Iránek Josef
13. Iránek František
14. Iránek Alexandr
15. Nováček Jaroslav
16. Nováček Vladimír
17. Iránek Vladimír
18. Bílek František
19. Kvapil František
20. Kiričuk Václav
21. Kvapil Jaroslav
22. Hole Václav
23. Kvapil František
24. Vedral Jaroslav
25. Vedral Václav
26. Blažek František
27. Solar František

Z těchto jmenovaných padli:

1. Smaha Teodor
2. Jakubov Teofil
3. Jakubov Václav
4. Solar František
5. Iránek Alexandr
6. Kvapil Jaroslav
7. Vedral Václav

Těžce zraněni byli:

1. Vedral Alexandr
2. Holc Václav
3. Nováček Vladimír
4. Bílek František
5. Brabec Josef

Po ukončení války byli ostrovští příslušníci prvního armádního čs. sboru soustředěni spolu s ostatními volyňskými Čechy do zvláštní vojenské skupiny Žatec. Odtud odejeli v říjnu 1945 na jižní Moravu a po delším hledání a vyjednávání dostali souhlas k osídlení v obci Damnice v okrese Moravský Krumlov. V roce 1947 přijeli za nimi ostatní občané z Ostrova na Volyni a až na jednotlivce našli svůj nový domov v Damnicích — nový domov ve staré vlasti...

(Podle vzpomínek Josefa Vedrala a Josefa Dufka)

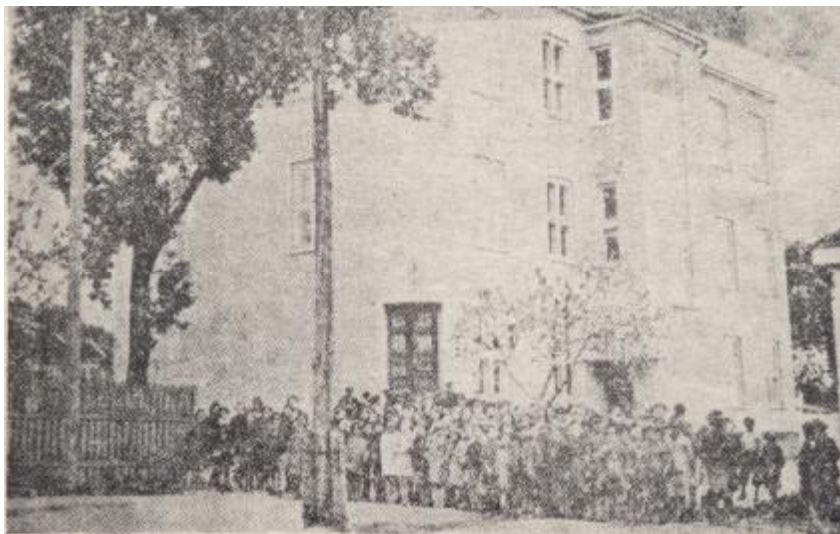
HUB IN

Konstantin Fabiánovič Duks prodával postupně od roku 1870 svoje pozemky českým přistěhovalcům a nakonec prodal i zbytkový statek v sousedství ukrajinského Hubina. Zakladateli české osady, která zde vznikla, byly rodiny: Bat'ova, Klapš'ova, Schovánkova, Tomšova, Blažkova, Koňákova, Roblova a Kostlánova. Kromě Bati, který pocházel z Pardubic, byli všichni ze severních Čech.

Cena koupených pozemků není známa, ale v roce 1870 prodal ten samý Fabiánovič Duks zakladatelům Hubinské Nivy jiné pozemky v ceně 13 rublů za jednu desjatinu. Také zde se platilo z části hotově a z části peněžnímu ústavu po dobu 40 let.

Později dělili hospodáři svoje pozemky dětem, přistěhovaly se ještě další rodiny, takže před druhou světovou válkou měl český Hubin spolu s Mrcálovem 40 usedlostí, z čehož jedna byla ruská, jedna židovská a dvě smíšené. Katastr obce měřil v roce 1939 čtyři sta ha půdy.

Zpočátku byla obdělávána jen část pozemků. Ostatní pole byla lesem, který bylo nutno napřed vykácet, aby získali dostatek půdy. Zůstal jen malý ostrůvek a v polích jednotlivé stromy jako svědci dávných dob...

Česká sedmitřídní škola České matice školské v Lucku

Česká osada patřila zpočátku pod správu Hubina ukrajinského, ale později, po roce 1905, se osamostatnila — podobně jako Budky Hubinské. Od té doby se jmenovala úředně Český Hubin.

Vesnice patřila pod správu úřadu Čarukov, kde ji zastupovali volení starostové. Od roku 1922 to byli: Klapště Emanuel, Bařa Alexandr a Schovánek Antonín, který byl starostou do září 1939. Po připojení Volyně k SSSR náležel Hubin český pod správu Hubina ukrajinského.

V české osadě škola nebyla a děti chodily do školy v Hubině ukrajinském. Za rusifikační éry do roku 1905 se česky neučilo vůbec a potom až do první světové války jednu hodinu týdně. Po světové válce zde krátkou dobu vyučoval Karel Pulpytel.

Za polské vlády nesla škola název polského básníka a spisovatele Kraševského. Byla to škola sedmitřídní. Po první světové válce se počet českých žáků v hubinské škole značně zvýšil, neb sem

docházely také děti z okolních českých vesnic. Čeština se tehdy vyučovala dvě hodiny týdně, ale po vyučování.

V rusko-japonské válce roku 1905 zahynul na Dálném východě jako příslušník ruské carské armády Alexandr Tomáš. Jeho rodina postavila v obci k uctění jeho památky pomník, který tam byl až do roku 1947.

V první světové válce byli do ruské armády povoláni tito občané:

1. Sochor Josef
2. Tomeš Josef
3. Schovánek Vladimír
4. Schovánek Antonín
5. Tomeš Josef
6. Baťa Alexandr
7. Lichoved Antonín
8. Klapště Emanuel

Kromě posledního sloužili všichni v čs. legiích.

Klapště Emanuel nastoupil prezenční službu v roce 1913. V carské armádě sloužil až do revoluce, kdy se přihlásil do Rudé armády. Demobilizoval koncem roku 1918 a vrátil se potom ke své rodině na Volyň.

V červnu 1916 byly rakouskou armádou odsunuty do Polska také české rodiny z Hubina. Vrátily se až po dvou letech. Obec byla zničena tak jako celé okolí. Nebylo však jiného východiska, než zatnout zuby a pracovat od rána do noci, budovat v těžkých poměrech zničené domovy téměř od základu.

Postupně mizely škody napáchané válečnými událostmi. Zakládaly se zpustlé chmelnice, vysazovaly ovocné sady - české vesnice se znovu zaskvěly čistotou, pořádkem a byly dávány za vzor - i když polské vztahy k Čechům byly velmi korektní... Sousedské vztahy mezi Čechy a Ukrajinci byly dobré - i když čeští kolonisté si zachovávali určitý odstup a hrdost na svůj původ, na vzdálenou československou vlast.

Se sousední Hubinskou Nivou udržovali hubinští Češi vždy dobré styky, spolupracovali s divadelním kroužkem i s kapelou kapelníka Sobka i s mládežnickým souborem, který na Senkevičovce založil a

vedl varhaník Jaroslav Židlický. Ve prospěch České matice školské se pořádaly sbírky o zábavách i rodinných oslavách - svatbách, krtních, pohřbech apod. Četba českých novin a knih byla ve velké oblibě.

Polsko, zavlčené pochybnou politikou ministra Beka na scesti, štválo proti Československu - a tehdy i Češi na Volyni prožili nejednu trpkou chvíli.

Do polské armády byl za částečné mobilizace povolán: Vedral Josef a Klapště Antonín. Oba válku přežili, ale prožili těžký úděl válečných zajatců.

Po 15. březnu 1939 našla v Hubině útočiště skupina uprchlíků z Československa. S nimi odešli na západ do čs. zahraniční armády Tomeš Ladislav a Sochor Ladislav. Oba bojovali od samého počátku jako letci v Anglii a po válce přijeli do Československa.

Ve prospěch československého zahraničního odboje byly pořádány ve všech českých osadách na Volyni sbírky a stejně tomu bylo i v českém Hubině... Písemné záznamy o této akci se však nezachovaly a s odstupem času se na to zpravidla zapomnělo.

Po připojení Volyně k Sovětskému svazu byl tu zdánlivý klid - zdánlivý, neboť vše se připravovalo k rozhodnému boji, k nejtěžší fázi druhé světové války.

Německá armáda náhle zaútočila a bleskovým úderem pronikla hluboko do kraje. Nastala hrůzná doba okupace, ve které nebyl ušetřen ani Hubin. Byla to nelítostná vyhlazovací válka dle Hitlerova plánu na porobení slovanských národů.

Všichni Židé se museli odstěhovat do ohrazených táborů a když je nacisté obrali o všechno, začali s jejich vražděním. Jen málokomu se podařilo zachránit útekem - podařilo se to i hubinskému Kašperovi a Kleinerovi, kteří se pak schovávali v Hubině mezi Čechy až do příchodu Rudé armády.

Již od jara 1942 docházelo k vraždám polských rodin na samotách, později vzplanula krutá vyhlazovací válka mezi ukrajinskými nacionalisty a polským obyvatelstvem Volyně. Poláci utíkali do měst nebo zakládali ozbrojené tábory, kde odráželi útoky banderovců a někdy přepadali ukrajinské vesnice. Tak zahynuly na Volyni tisíce žen a dětí, zahynuly nejhroznější smrtí, jakou si dnes nelze ani představit...

Dne 29. června časně ráno se vydal do Lucka se svojí dcerkou hubinský občan Alexandr Baťa. Toho dne provedli Němci rozsáhlou razii na ukrajinské vesnice luckého rajónu, při které použili letadel, tanků i plamenometů. Baťa byl zabit leteckou pumou i s dcerkou Ženou.

Další hubinský občan, Josef Klapště, jel toho dne ráno na pole rovněž koňmi a když uviděl, co se děje, vracel se tryskem domů. Byl ale zpozorován Němci a přímým zásahem z tanku zabit. Dělový náboj mu urval hlavu.

Nato vpadli fašisté do vesnice. Opilý fašista vypálil na krajanu Baťovou dávku ze svého automatu. Nezasáhl ji, neboť žena duchapřítomně padla do křoví a ten opilý Němec ji považoval za mrtvou. Šel dále kolem domu a oknem uviděl na posteli nemocného Alexandra Baťu. Fašista na něho vypálil dávku a stavení potom zapálil. Chalupa shořela do základu a s ní shořel i nešťastný nechodící hospodář. Další obětí se stal občan Tomeš.

V létě 1943 přepadli banderovci Senkevičovku. Spálili katolický kostel, lékáunu i další domy a potom se stáhli kamsi do lesů.

Ke konci roku odešly na západ německé správní orgány a krajem vládli neomezeně banderovci.

V lednu bylo stále zřetelněji slyšet dělostřelbu, což nasvědčovalo tomu, že fronta se nezadržitelně přibližuje.

Jednoho dne se ve vsi objevil německý průzkum, ale nezdržel se, protože od Dubové Krčmy se blížily jednotky Rudé armády.

Konečně byla obec osvobozena a do čs. brigády nastoupili:

1. Sochor Jaroslav
2. Schovánek Josef - padl
3. Schovánek J. - padl
4. Krupka Alexandr - padl
5. Koňák Miloš
6. Koňák Jaroslav
7. Bradáč Josef
8. Bradáč Bohumil
9. Tomeš Josef

10. Tomeš Česlav - padl
11. Jakub Josef
12. Tomeš Jaroslav
13. Baťa Jaroslav
14. Koňák Josef
15. Klapště Jaroslav
16. Tomeš Josef
17. Sereda Vladislav
18. Lichoved Antonín
19. Malý Josef (Klainer)
20. Kašpar František
21. Rubl František
22. Prajzler Vladimír
23. Vedral Vladislav
24. Kvapil Bohuslav
25. Nosek Josef
26. Klapště Josef
27. Klapště Arnošt
28. Blažek Josef
29. Blažek Josef
30. Blažek Jaroslav
31. Schovánek Vladimír
32. Koňák Josef
33. Bradáč Vladimír
- U letců na západě sloužili:
34. Tomeš Ladislav
35. Sochor Ladislav
- V polské armádě sloužili:
36. Klapště Antonín
37. Vedral Josef
- V Rudé armádě:
38. Nosek František - padl.

Rudá armáda připravovala letní Lvovsko-sandomierskou ofenzívu a v dubnu bylo všechno civilní obyvatelstvo z přífrontového pásma do hloubky 20 až 25 km odsunuto na východ k Lucku. Domů se vrátili až

43. pěší Ochotský pluk RA v Lucku. Označený tečkou na čepici je Emanuel Klapště z Hubina

v srpnu a dalo jim hodně práce upravit své domovy do takového stavu, aby se v nich dalo žít.

V září začala karpatsko-dukelská operace a také do Hubina přicházely smutné zvěsti o padlých a raněných.

Po všem tom utrpení a těžkých ztrátách na životech bylo přirozené, že naši krajané se chtěli vrátit do vlasti. Jejich přání se splnilo až v roce 1947.

Původně měli být osídleni společně na Žatecku pro svoje zkušenosti v pěstování „zeleného zlata“ - chmele. Z rozhodnutí nadřízených orgánů byl tento plán pozměněn a volynští Češi hledali svůj nový domov v pohraničních okresech v Čechách a na Moravě.

A tak i rodáci z Českého Hubina jsou rozptýleni po území celého Československa a dnes již splynuli s prostředím, do kterého přišli.

(Podle vyprávění Jaroslava Bati a Arnošta Klapště)

ČERNÝ LES

Přesné datum založení této vesnice je nezjistitelné, ale asi roku 1875 zakoupil Jan Valeš, rodem z Jičína, spolu se svým krajanem Jakubem od pana Filipenského, majitele panství ve Vojetině, 200 desjatin lesa. Byl to vysoký čili černý les - a tak byla pojmenována později vesnice, která tu vznikla. Jejými zakladateli byli přistěhovalci ze severních Čech: Vorlíček, Nejedlý, Egert, Liška, Cimbál, Kupec, Rychlecký, Novák a Jakub. Později se sem přistěhoval František Kroupa z obce Miluše, který pocházel od Mělníka.

Začátky přistěhovalců byly těžké, neboť museli napřed vykácet staleté stromy a pracně obdělat panenskou půdu, aby jim dala skromné živobytí. Zpočátku bydleli v zemljankách nebo v provizorních srubech, ale později stavěli obytné i hospodářské budovy z tesaných klad nebo z cihel. Cena půdy v té době byla 12-15 rublů za desjatinu.

Původní jméno obce bylo Český Vojetin, a to podle Vojetina ukrajinského. Česká obec patřila zpočátku do újezdu v Českém Kupičově (do zrušení tohoto újezdu). Bylo tam dobrých 40 km.

O něco později se do vesnice přistěhoval Antonín Holec, který předtím pracoval jako zámečnický mistr v dílně na panském statku ve Skurči. Holec koupil od majitele skurečského panství Krasického 12 desjatin půdy a v obci zřídil strojně zámečnickou dílnu, která se brzo proslavila daleko široko. Od téhož majetku ve Skurči přikoupili pozemky i jiní občané, takže před druhou světovou válkou obec vlastnila 298 ha půdy.

Zpočátku vyučoval děti přistěhovalců sečtělý občan Jaroslav Cimbál česky. Když pak byly české školy zakázány, docházely děti do sedmitřídní polské školy v Marusi nebo do Skurče, kam bylo dva kilometry. V těchto školách se čeština nikdy nevyučovala.

Nejbližší českou obcí bylo Selísko, založené ale mnohem později - asi 5 km na západ; do České Sklíně a Vilhelmovky na straně jižní bylo 5 km. Pravoslavná církev byla v ukrajinském Vojetině (ukr. Vojutynj) a katolický kostel ve Skurči.

V roce 1914 byli do ruské armády povoláni tito občané: Valeš, Jakub, Vorlíček, Nejedlý, Egert, Jakub, Cimbál, Kupec, Novák, Jakub, Holec.

Všechny rodiny byly v roce 1916 odsunuty ustupující rakouskou armádou až do Polska. Vrátily se až po válce a našly svoji vesnici v troskách. Mnohé usedlosti bylo nutno budovat od základu a v tehdejších nejistých poměrech to bylo velmi těžké.

Rižským ujednáním připadla Volyň Polsku a obec příslušela pod úřad v Torčině luckého okresu. Nyní bylo jméno obce Černý Les.

Klid a jistota se pomalu vracely do kraje, kde celých šest let zuřila válka. Holec obnovil zpustlou zámečnickou dílnu a Jakub s Valšem dali do provozu mlýn. V obci byly dva obchody - Zavadského a Bati, kovárna Nejedlého, sedlářství Pštělovského a obuvnictví Zavadského. Byl založen hasičský sbor, jediná společenská organizace ve vsi, jehož velitelem byl Václav Kroupa.

„Co Čech, to muzikant“, praví jedno staré přísloví a hudba a zpěv nebyly pro volyňské Čechy jenom zábavou. V těch prostých lidových a národních písních byla vůně daleké vlasti, pozdrav otčiny i dávných dob . . . Téměř v každé větší vesnici na Volyni byla kapela, která našim krajanům vyhrávala o posvíceních, svatbách i pohřbech: v dobách dobrých i zlých doprovázela je doslova a do písmene „od kolébky až do hrobu“.

I v Černém Lese byla kapela s vedoucím Jaroslavem Cimbálem a kromě dvou hudebníků ze Selíska byli všichni ostatní muzikanti místní. Taneční zábavy i svatby se odbyvaly v soukromých místnostech u Jaroslava Holce, Václava Kroupy, u Lišků i Jakubů.

Škola v obci postavena nebyla a děti docházely do polské školy v Marusi nebo do Skurče.

Někteří občané odebírali menšinový časopis nebo noviny z Československa. Spolková knihovna v obci nebyla a milovníci četby si dlužili knihy jinde.

V srpnu 1939 provedlo Polsko částečnou mobilizaci a z Černého Lesa narukovali Václav Kroupa, Jaroslav Holec a Zavadský. Po rozpadnutí polské armády vrátil se Kroupa s Holcem domů, ale Zavadský se dostal s polskou divizí až na Střední východ. Zúčastnil se bojů v Africe i v Itálii, kde skončila pro něho válka. Demobilizoval v Anglii a odtud se vrátil domů, na Volyň. Manželka se synem odejela spolu s ostatními občany do Československa a považovala manžela za mrtvého. Uběhly ještě dva roky, než na její žádost dostal od sovětských orgánů souhlas k odcestování za rodinou do Československa. A tak se všichni shledali - po dlouhých dvanácti letech v Našiměřicích u Moravského Krumlova.

V roce 1940 byl do Rudé armády povolán Jaroslav Cimbál a Mikuláš Vlček.

Dne 22. června 1941 přepadla zákeřně fašistická armáda Sovětský svaz a v krátké době byla Volyň obsazena okupanty. Nastala doba násilí, teroru a vražd... Tři kilometry od Černého Lesa zřídili Poláci ozbrojený tábor, na který co chvíle napadaly banderovské tlupy. V okolí docházelo velmi často k přestřelkám. Ve vesnici nepřišel o život nikdo.

Z jara 1943 fašisté vypálili a vyvraždili blízký Krásný Sad, odkud bylo zřetelně slyšet třesk zbraní, křik, pláč a nářek. V tomto období schovávali se ve vesnici Židé, i když to bylo velmi nebezpečné.

To už se blížila Rudá armáda a s ní první brigáda generála Svobody.

Počátkem března byla obec osvobozena a do čs. vojenské jednotky se přihlásili:

1. Novotný Vladislav
2. Kašpar Antonín
3. Novák Václav
4. Kroupa Václav , t
5. Kroupa Josef
6. Liška Alois
7. Nejedlý Vladislav
8. Dolenský Jaroslav
9. Valeš Josef

10. Valeš Josef
11. Valeš Jaroslav
12. Valeš Antonín
13. Vorlíček Josef
14. Baťa Konstantin
15. Baťa Vladimír
16. Zavacký Antonín
17. Zavacký Vladimír
18. Pštělovský Josef
19. Kroupa Jaroslav
20. Rektorova Anastázie (od Buzuluku r. 1942)
21. Vlček Vladimír
22. Vlček Mikuláš
23. Liška Antonín

Padli: Valeš Jaroslav a Baťa Konstantin.

Těžce zraněni byli: Kroupa Josef, Liška Alois, Valeš Josef, Valeš Antonín a Pštělovský Josef.

Spolu s občany Černého Lesa se přihlásili do čs. vojenské jednotky Češi ze samoty Marusa:

1. Kočí Josef
2. Blecha Václav
3. Mach Antonín
4. Cimbál Jaroslav

Další Češi z Marusi: Blecha Jaroslav a Mach Alexandr bojovali s fašisty jako příslušníci polské armády.

Druhá světová válka skončila a v rámci reemigrace české menšiny z Volyně přesídlili do Československa i Češi z Černého Lesa. Vyjeli ze Senkevičovy 1. března 1947 a po desíti dnech trmácivé cesty dojeli do Našiměřic u Moravského Krumlova, kde jejich rodinní příslušníci - vojáci - měli pro ně zajištěny usedlosti.

Některé rodiny se odtud později odstěhovaly do jiných míst v Čechách, na severní Moravu i na Slovensko.

Mladá generace již splynula s prostředím, do kterého přišla, avšak pamětníci minulých časů vzpomínají dosud rádi na svoji malou vesničku na Volyni.

(Podle vzpomínek a vyprávění Josefa Valše z Našiměřic)

SELÍSKO

Přesné datum podepsání kupní smlouvy mezi paní Sedleckou a českými kolonisty není známo - ví se jen, že Češi se sem stěhovali ze starších českých vesnic od města Lucka po roce 1880. Svoje usedlosti budovali na zakoupených parcelách souběžně s širokou vozovou cestou vedoucí k městečku Torčin. Nepodařilo se ani zjistit cenu zakoupených pozemků, avšak nedlouho potom prodal hrabě Rau přibližně stejný majetek 200 desjatin půdy ve Sklíni Dvoru za 50 tisíc rublů.

Tato nová vesnice dostala jméno podle přání majitelky Sedlecké - Selísko. Jejými zakladateli byli: Jung Josef, Chudoba Michal, Nosek Alois, Kotlář Václav, Ryzák Josef, Nosek Johan a Tylichtr Josef.

K nim se připojil i místní domorodec Krevský Anastazij.

Les v tomto katastru nebyl a dřevo na stavby bylo nutno dovážet z lesů v Sadově nebo z Korytnice. Budovy byly ze dřeva a kryty slámou nebo plechem.

Na úrodné černozemi se dařilo všem druhům obilovin i okopaninám. Češi s úspěchem pěstovali chmel a vysazovali ovocné sady.

Zemědělské produkty vykupovali od nich hlavně židovští obchodníci z Torčina nebo z Horochova.

Selísko bylo obcí samostatnou, mělo svého starostu, který obec zastupoval u úřadů gminy v Torčině i poviatu Luck.

Pro malý počet žáků nepodařilo se zřídit školu v obci a děti chodily do školy ve Skurči, kam bylo asi dva kilometry.

Nejbližší českou vesnicí byl Černý Les - 5 km na východ, Česká Sklín a Vil-helmovka 10 km na jih.

Před druhou světovou válkou žilo v obci 29 rodin: 22 rodiny byly české, 4 ukrajinské a 3 polské. Katastr obce v té době měřil 220 ha půdy.

Za první světové války byl do ruské armády povolán Kotlář Josef a dva bratři Ryzákové. V České družině sloužili: Jung Josef a Rektor Antonín, který v bitvě u Zborova padl.

Za těžkých bojů mezi ruskou a rakouskou armádou byla celá obec zpustošena, domy vypáleny nebo rozstříleny. Na Volyni probíhaly boje až do podepsání Řižské dohody, kterou západní část Volyně připadla Polsku.

Teprve potom se mohli lidé věnovat obnově válkou poničených domovů. Brzo po válce uskutečnili v Selísku dílo, které přesáhlo hranice obce. Založili družstevní mlékárnu, která před druhou světovou válkou měla deset odboček v českých i ukrajinských vesnicích. Máslo ze selíské mlékárny bylo nejlepší jakosti a bylo dodáváno až do Varšavy a Poznaně. Vedoucím provozu byl Polák Josef Cop, pokladníkem Josef Kotlář a jednatelem Jaroslav Chudoba - oba místní Češi.

Vedení družstevní české mlékárny v Selísku na Volyni r. 1934 při zkoušce vzorků mléka. Druhý zleva ředitel Cop, třetí Josef Kotlář

Dalším družstevním podnikem v obci byla prodejna smíšeného zboží s prodavačkou Libuší Kotlářovou.

Selíska byla obcí zemědělskou, ale byla tu i truhlářská dílna Josefa Chudoby, kovárna Gremelova a obuvnictví Ukrajince Vitiuka.

Sbor dobrovolných hasičů byl společný s občany Černého Lesa a taktéž divadelní kroužek, který občas sehrál divadlo za režirování Josefa Chudoby ze Selíska. Občané zachovali tradici posvícení, pořádali taneční zábavy a plesy, při kterých vyhrávala kapela, jejíž členové byli ze Selíska a Černého Lesa, nebo hudba kapelníka Sobka z Hubinské Nivy.

Selíští občané hojně odebírali český týdeník Hlas Volyně, Krajské Listy i noviny z Československa. Spolková knihovna ve vsi nebyla, ale celá řada občanů měla menší knihovničky.

Druhá světová válka postihla Selíska zvláště krutě ...

Do Rudé armády byl povolán Ryzák Josef a Ukrajinec Krevsky Michal. Oba padli.

Přes hrdinný odpor pohraničních útvarů Rudé armády pronikli Němci do kraje v několika dnech a nastala hrůzná doba fašistické okupace. Ve vsi se ukrýval Duvid, židovský obchodník ze Skurče.

Obec zažila hrůznou noc, když banderovci pálili polské vesnice: Marusiu, Vidumku, Marianovku a část Skurče. K ránu vpadli do Selíska, zpusťovali mlékárnu a zapálili hospodářství Poláka Kilijána. Tento se s rodinou schovával u Čechů a tak si zachránil prozatím život. Manželku s dětmi pak dopravil do Lucka, sám se ještě ve vesnici zdržel, byl dopaden banderovci a zabit.

O několik dnů později banderovci vypálili stavení Poláka Krupinského, jehož při útěku zastřelili.

Vojska prvního ukrajinského frontu zahájila v lednu 1944 velkou zimní ofenzívu na pravobřežní Ukrajině a v březnu pronikly jednotky Rudé armády až za město Horochov. Protože jim hrozilo obklíčení, byly nuceny ustoupit a při tomto ústupu evakuovaly většinu rodin ze Selíska na východ k Lucku. Ve vsi zůstaly jen rodiny Josefa a Václava Kotláře, Ryzáka a Juny — zůstaly proto, že od Skurče pronikli do vesnice již Němci.

O této události vyprávěla krajanka Libuše Chudobová, rozená Kotlářova, takto:

„Schovali jsme se do sklepa, neboť přímo ve vesnici probíhal zuřivý boj mezi Němci a sovětskými vojáky. Rudoarmějci ustoupili k Černému Lesu, odkud nepřetržitě ostřelovali naši vesnici... Mnoho budov bylo již v plamenech a my se v duchu loučili již se svými životy.

Pojednou se otevřely dveře a nějaký Němec na nás mířil automatem. Byl by nás asi postřílel, ale krajanka Nosková, která znala dobře německy, jej prosila, aby nám daroval život, že jsme Češi. Ten voják byl asi přece jen slušný člověk, nechal nás být a sebral jen košík s vejci, který tam kdosi donesl.”

Fronta se potom ustálila několik kilometrů na východ od vesnice a rodiny, které v obci zůstaly, žily ve sklepích za velmi těžkých poměrů. Po šesti týdnech sebraly nějaké živobytí, šatstvo s peřinami a vydaly se na cestu do Vladimíru Volyňského, kterým vládli dosud Němci. Odtud byly pak odtransportovány do Sendišova v krakovském vojvodství, kde čekali na odsun do Německa. Podařilo se jim ale uprchnout a v Sendišově zůstali až do konce války.

Tyto čtyři rodiny odjely do Československa a v listopadu 1945 se přistěhovaly za svými krajany — vojáky — do Našiměřic u Mor. Krumlova.

Ty rodiny, které byly Rudou armádou odsunuty na východ, vrátily se v srpnu 1944 domů, do Selíska. Obec byla zpustošena, většina domů vypálených a pole rozryta zákopy. Nebylo však jiné možnosti, než tady žít - i když to bylo velmi těžké... V první řadě bylo nutno sklidit zbytky ozimin - jařiny nebyly vůbec zasety. Při práci na poli byli zabiti minou manželé Noskovi. Zůstaly po nich tři malé děti... Ujala se jich jejich babička a s ní přijely roku 1947 do Československa.

Do čs. brigády se přihlásili:

1. Tylichtr František
2. Jung František ,
3. Havelka Václav

4. Havelka Václav mladší — raněný
5. Gremela Ladislav
6. Chudoba Jaroslav
7. Machač Václav
8. Nosek Antonín
9. Ryzák Jaroslav — raněný
10. Ryzák Josef — padl
11. Ryzák Jaroslav — raněný.

(Ryzák Josef a Krevský Mikolaj padli Jako rudoarmejsi r. 1941.)

Ještě po osvobození zažili občané Selíska hrůznou událost...

V obci vypukl tyfus a z rozkazu okresního úřadu byla svolána schůze, na které sovětská lékařka měla přednášku o preventivních opatřeních proti této nakažlivé chorobě. Schůze se konala za asistence sedmi ozbrojených milicionářů z Torčina.

Dvůr, kde se schůze konala, byl pojednou obklíčen banderovci, kteří zahájili po milicionářích palbu. Ty, kteří zůstali naživu, zajali, zavlékli spolu s mladičkou doktorkou k řece, tam je zastřelili a naházeli do řeky.

V rámci reemigrace přesídlili do Československa také Češi ze Selíska. Osídlili na Moravskokrumlovsku v obcích Našiměřice a Dolenice, v Hrušovanech nad Jevišovkou a v Medlově u Uničova. Později se někteří odstěhovali i do jiných míst v ČSSR.

Jako na zlé časy vzpomínají pamětníci těchto událostí a jejich přáním je, aby už nikdy nebyla válka; aby matky vychovávaly svoje děti v míru a přátelství mezi všemi národy!

(Podle vyprávění Libuše Chudobové a Václava Havelky)

MICHNA SERGIJEVKA

Michna Sergijevka byla českou vesnicí, kterou v sedmdesátých letech minulého století založili na Volyni přistěhovalci ze severních Čech. Kupní smlouvu s majitelem panství Sergejem Četvertinským

podepsal zástupce emigrantů Michna a od toho bylo odvozeno jméno vesnice „Michna Sergijevka“.

Mezi prvními zakladateli obce byli Jan Beneš, Josef Morávek a Novák. Josefu Morávkovi, který se vyučil tesařem, bylo při odjezdu na Volyň sedm let. Dožil se ještě návratu do vlasti v r. 1947 a zemřel v Cvrčovicích u Pohořelic. K době vzniku vesnice se také váže vzpomínka starého pana Hrušky, který si zapamatoval, jak jeho rodiče dlouho vzpomínali na velký strom, pod kterým měli přístřeší, než si postavili svoje obydlí.

Obec leží v rájóně Senkevičovka v oblasti Luck a nejbližší české vesnice byly Hubinská Niva vzdálená od Michny asi 5 km na západ, dále ve vzdálenosti 4 km severním směrem byla Zlučovská Niva a z ní do Ozeran bylo ještě asi 2 km. Poněkud dále, jižním směrem, ležely Novosilky České, do kterých bylo 16 km.

V době stěhování Čechů na Volyň byl katastr obce většinou pokryt lesem, který bylo nutno vykácet a panenskou půdu těžce obdělávat. Byla to však dobrá, úrodná černozem, která se odměnila svým majitelům poměrně bohatou úrodou a zajistila jim slušné živobytí.

Michna sestávala ze dvou částí, ze dvou kolonií, tvořených vždy jednou ulicí a podél ní po obou stranách se nacházely jednotlivé zemědělské usedlosti. Ulice se blížily k sobě téměř rovnoběžně a byly navzájem spojeny cestou dlouhou asi 300 až 500 m. U této spojovací cesty se nacházela škola a evangelická modlitebna. Pole byla hned poblíž usedlosti a jedné části se říkalo „U lesa“, druhé „U cihelny“. Ulice, tak jako většiny obcí na Volyni, byly v té době prašné.

V obci Boremlí, vzdálené od Michny asi 5 km, protéká řeka Styr. V Boremlí byl také katolický kostel, do kterého jezdívali i katolíci z Michny, kdežto pravoslavní navštěvovali kostel v Žabči, vzdálené od Michny asi 3 km. Železniční spojení měla Michna buďto u Dubové Krčmy, nebo ze Senkevičovy.

V obci se pěstovalo převážně obilí, které od hospodářů vykupovali Židé, nebo se prodávalo na jarmarku v Lucku. Kováři byli ve vsi tři - Nosek Jaroslav, Nosek Vladimír a Jelínek Josef. Z dalších řemeslníků tam byl švec Hruška Josef, stolař Morávek Josef a krejčí Kendík Josef. Místní obchod vlastnil žid Lejbko.

Za první světové války byla vesnice obsazena rakouskou armádou. V červnu 1916 ustupující Rakušané odsunuli obyvatelstvo do Polska. Tam tito běženci prožili různé strasti, bídu, hlad i epidemické nemoci. Vrátili se do částečně vyhořelé a značně zpustošené vesnice až po dvou letech. Ke konci války obec trpěla petljurovci, kteří nosili modré uniformy. Ze Sergijevky byli v legiích: Kendik, Bělohlávek Jan a Kubovy. Vladimír, který padl.

V období mezi světovými válkami se v místní škole učilo polsky a češtině se jako předmětu učilo dvakrát týdně po dvou hodinách. Na škole učila češtinu učitelka Milena Pospíšilová. V sousedních Hubinských Nivách učil češtinu učitel Nosek a v Novošulkách Pulpytel. V obci měli vlastní kapelu s kapelníkem Janem Dufkem. Hrávalo se v sále u Bělohlávků.

Poklidný život obce však přerušila nová válka. Dne 1. září 1939 fašistické Německo přepadlo polský stát. Německá letadla bombardovala nedaleký Luck i všechny železniční spoje. Volyň tehdy obsadila Rudá armáda a její obyvatelstvo bylo na necelé dva roky ušetřeno válečného běsnění. Po 22. červnu 1941 vtrhla však válka na Volyň znovu, ale Michna Sergijevka poznala její pravou tvář až 11. listopadu 1943. To již v lucké oblasti bylo vypáleno a vyvražděno fašisty 107 vesnic a v rovenské oblasti 13. července 1943 Český Malin

Toho nešťastného listopadového rána, po rozplynutí mlhy, se ozval hukot letadel kroužících nad vesnicí. Pak se rozlehly výbuchy pum a střelba z kulometů po utíkajících občanech. Současně od Necvič přijížděla kolona aut s hitlerovci. Josef Hruška, který v té době pásal u lesa krávy, viděl ta přijíždějící nákladní auta. Povšiml si dvou fašistických vojáků, jak se na svoji práci posilnili alkoholem a jak dopité prázdné láhve odhodili. Po ukončení střelby z letadel nastoupila do akce pěchota. S vražděním začali ti dva opilci, ostatní pěšáci zaháněli všechno obyvatelstvo do domků a loupili. Když vnikli k Hruškům, tam již hořela stodola. Pan Hruška se jich ptal, co zdejší lidé provedli, vždyť přece dodávky splnili. Nato se Němec zarazil a zeptal se: „Vy jste Češi? - Tak běžte hasit!“ Protože Hruškovi měli chlév zděný a krytý plechem, tak chlév i s domkem nevyhořely. Němci postoupili o číslo dále, k Hylkům, a zavraždili tam 5 osob - 4 dospělé a jednoho chlapečka. Vyhnali pak Dmitrovy a Soltykovy a u

justinů zastřelili 3 osoby. Potom vrazili k Běhavým a pana Běhavého zastřelili hned v předsíni. Paní Běhavá utekla s dcerkou do pokoje. Němec myslel, že je ve skříní a tak vystřílel celou dávku ze samopalu do skříně. Ona však ležela za skříní na zemi, a tak zůstala naživu. Domek byl z cementových kvádrů s taškovou krytinou - tak rovněž nevyhořel. Syn Běhavých byl na poli, a proto také zůstal naživu. Nevlastního otce Běhavého, pana Ježka, zastřelili doma a matku, která byla na návštěvě u dcery Noskových, našli druhého dne na spáleništi u Filimonových. Poznali ohořelou mrtvolu podle punčoch. Běžela zřejmě domů - přesvědčit se, co se stalo. Dále bydlel Nosek Jaroslav. Měli dvě dcery, Aničku a Marii. Protože Marie byla nemocná, tak ji narychlo odnesli do sklepa. Z celé rodiny zůstala naživu jen ona. Rodiče, sestru a Vladislava Noska, který byl u Jaroslava na návštěvě, postříleli. U Palaskevičů zastřelili 6 osob. U Filimonů zastřelili jen Filimona. U Nováků zavraždili Antonína Nováka hned na prahu v předsíni. Byli u nich právě na návštěvě Jendřejovských. Pan Jendřejovský, když Němci přicházeli, zalezl v kuchyni pod sporák pod oknem. Němec střílel dovnitř oknem, ale jeho nezahlédl. Zastřelil však jeho manželku, dvouletou dcerušku a Jendřejovského matku. Paní Nováková nesla na rukou dvouletou dcerušku a když začala střelba, tak byla zraněna do levé ruky, omdlela přitom a byla zavalena mrtvolami ostatních povražděných. Dceruška Františka Nováková se dostala ven a začala plakat a volat maminku. Němec se vrátil a tu dvouletou holčičku zastřelil. Dále pak vraždící komando dorazilo ke Kendikům, kteří zrovna mlátili obilí. Byl tam u nich Jaroslav Bělohlávek, který chtěl pravděpodobně utéci na dvůr. Zastřelili ho však ještě na prahu. Kromě Jaroslava tam byl Josef Bělohlávek, který bydlel v první kolonii. Zranili jej do kolena a na následky zranění potom zemřel. Josefa Kendika a jejich dvě malé děti zastřelili. U Kendiků byl Palaskevič Slavomír. Při příchodu Němců si lehl na lavici za stůl a tak zůstal naživu. Z dalších přítomných u Kendiků byl Alois Dresler, který to odnesl zraněním. Rovněž manželka Josefa Kendika, Alžběta, byla zraněna do hlavy a vyléčila se potom v Lucku v nemocnici.

Během tohoto německého řádění rozhodl se Josef Pižl a Vladimír Hendl k riskantnímu činu. Opatřili si bílou plachtu a vydali se jako

parlamentáři Němcům naproti. Ulicí zrovna projíždělo osobní auto, ve kterém seděl německý důstojník - snad ten, co byl u Hrušků.

Tito dva občané mu začali vysvětlovat, že obec má dodávky splněny a že nevědí, čím by se tedy provinili. Nato Němec vystřelil bílou raketu a tím vraždění přestalo.

Ti z občanů Sergijevky, co přežili, vyrobili narychlo z obyčejných desek rakve a započalo se s pohřbíváním. Z vyvražděných rodin byli pohřbíváni i tři do jedné rakve.

Celkem bylo povražděno 32 osob:

u Hylku to bylo	5 lidí
u Justinů	3 osoby
u Vladislava Noska	1 člověk
u Běhavých	1 člověk
u Ježkových	2 osoby
u Jaroslava Noska	3 osoby
u Palaskevičů	6 osob
u Filomonů	1 člověk
u Antonína Nováka	2 osoby
u Jendřejovských	3 osoby
u Bělohlávka Jar.	1 osoba
u Bělohlávka Josefa	1 osoba
u Kendiků	3 osoby

Tři vojáci z Michny Sergijevky, prostřední Miroslav Pízl

Kromě hitlerovského řádění sužovali obec i banderovci, kteří loupili vše, na co přišli.

Ti, co přežili zkázu své rodné obce (toho 11. listopadu 1943 byla postižena druhá kolonie), se konečně na jaře 1944 dočkali osvobození.

A potom do československé jednotky generála Svobody nastoupilo z Michny Sergijevky 29 mužů a 1 žena.

1. Kendik Vladimír
2. Bělohávek Eminuel
3. Morávek Václav
4. Morávek Antonín
5. Novák Jaroslav
6. Morávková Anna
7. Čurda Antonín
8. Morávek Vladimír
9. Beneš František
10. Lieneš Josef
11. Beneš Alois
12. Holický Miroslav
13. Holický Jaroslav
14. Král Josef
15. Mika Vladimír
16. Soltyk Josef
17. Jelínek František
18. Pundík Ivan
19. Pižl Miroslav
20. Pižl Alexandr — raněný
21. Pižl Josef — padl
22. Pižl Vítězslav — padl
23. Mareš Alois
24. Bydlovský Josef
25. Palaskievič Alexandr
26. Palaskievič Vladimír
27. Soltyk Karel
28. Hruška František - padl
29. Andrušenko Teodor

30. Běhavý Vladimír

Kromě uvedených v tomto seznamu byli již na počátku války mobilizováni polskou armádou: Jelínek Antonín, Bělohlávek Jaroslav.

V Rudé armádě bojovali od r. 1941: Kendík Jaroslav, Kuba Josef a Král Jaroslav. Kuba a Král zahynuli.

Emigrací v r. 1947 se uzavřel osud české Michny Sergijevky. Její obyvatelé a bývalí občané žijí na různých místech v Čechách a na Moravě.

(Podle článku ing. Václava Petříčka)

SENKEVIČOVKA

Tato osada byla založena až po první světové válce a českých rodin zde žilo jen 26. Ostatní byli Poláci, Ukrajinci a Židé. Současně se stavbou železnice a nádraží od roku 1922 vznikla tu celá řada obchodů, dílen a hostinců. Osada se stala živým městečkem a jeho jméno připomínalo známého polského spisovatele Senkeviče. Před vypuknutím druhé světové války tu působili dva lékaři, lékárna, velký parní mlýn, velkoobchod stavebnin a Čech Kostlán tu vystavěl prostorný taneční sál.

Nedaleko nádraží byl vystavěn ze sbírek pořádaných také mezi českými katolíky kostel otevřený v roce 1935. Varhaníkem tohoto kostela byl kupičovský rodák Jaroslav Židlický.

Židlický pocházel z muzikantské rodiny, jeho otec byl vojenským kapelníkem již před první světovou válkou a hudebníky byli všichni Jaroslavovi bratři. Na Senkevičovce založil a v poměrně velmi krátké době vyučil celou řadu mladých chlapců z okolních českých vesnic, s kterými vystupoval o různých příležitostech v místě i širokém okolí. Bylo rovněž jeho zásluhou, že smíšený pěvecký sbor zpíval v kostele o bohoslužbách také české písně a české vánoční koledy. Jaroslav Židlický absolvoval varhanní školu v Československu. Napsal a zharmonizoval celou řadu tanečních i poslechových skladeb — především pro svůj mládežnický soubor, ale i pro jiné okolní hudby dechové nebo smyčcové. Bylo již řečeno, že napsal také hudbu k divadelní hře

Karla Pulpytle „V poutech lásky a utrpení“, která byla provedena na Senkevičovce a měla celou řadu repríz v českých vesnicích. V době, kdy politické poměry mezi Polskem a Československem byly velmi napjaté, konaly se roku 1937 na Senkevičovce dožínky s veřejným vystoupením mládeže s cvičením, zpěvy a národními tanci.

Mládežnická dechovka kapelníka Židlického na Senkevičovce

Slibně se rozvíjející život našich krajanů byl na dlouhou dobu přerušen. Za okupace Volyně fašisty byla veškerá spolková a kulturní činnost zakázána a znemožněna.

Již v první polovině roku 1942 byly ve všech městech Židé vyhlazeni, jen na Senkevičovce dosud ne. Náčelník Hampl (sudetský Němec ze severních Čech) nechal rozhlásit, že všichni Židé, jimž se podařilo uprchnout, budou amnestováni, když se dobrovolně přihlásí a budou pracovat pro vítězství Německa. Někteří uprchlíci se skutečně přihlásili.

V létě 1942 Němci sehnali z okolních vesnic dělníky, kteří pod dozorem milicionářů museli vykopat hned za městečkem velkou jámu. K ní přiváděli pak Židy, skupinu za skupinou a tam vyslečení

do naha museli ulehat v jámě těsně vedle sebe. Zahřměly výstřely, na zkrvavená, zmítající se v křečích těla ulehali další a výjev se opakoval, až byla jáma plná . . .

Přes všechna opatření podařilo se některým Židům uprchnout, zachránilo se však jen několik jednotlivců a ostatní byli zastřeleni na útěku nebo i později.

„Rozděl a panuj!“ - bylo heslem již starých Římanů a také němečtí fašisté využili dávný spor mezi Poláky a Ukrajinci. Podporovali zlobu a nenávisť jedněch proti druhým, aby snadněji zvládli situaci, která i tak byla pro ně bezvýchodná . . . Krví a ohněm byla zaplavena Volyň - v noci přepadali banderovci polské vesnice a ve dne Němci pálili a vraždili obyvatele Ukrajiny ... Na Senkevičovce spálili banderovci kostel, nádraží, lékárnu, mlýn a celou řadu dalších budov. Polské rodiny uprchly do Necvič nebo do Lucka. Někteří byli dopadeni a zamordováni - mezi nimi i senkevičovský kněz Dobřaňský.

Senkevičovka zpustla . . . Později se sem začaly vracet rodiny, mezi nimi také Češi.

Na jaře 1944 přišla Rudá armáda.

Spolu s Rudou armádou přišla na Volyň i první československá brigáda, do které se přihlásili ze Senkevičovky tito občané:

1. Švajgr Antonín
2. Holc Ladislav
3. Sitař Antonín
4. Sitař Josef
5. Baťa Vladimír
6. Šimůnek Vladimír - padl
7. Mervinský Vladimír - padl
8. Jarolímek Jan
9. Koňák Josef
10. Koňák Vladimír
11. Fořt Miroslav
12. Gabriel Bohuslav - padl

13. Loubek Ladislav - padl
14. Jarolímek Václav

Mimo výše jmenovaných sloužil v Rudé armádě Blažek Václav.

Na podzim r. 1946 zahájila v Senkevičovce svoji činnost smíšená československo-sovětská přesídlovací komise. Za ČSR dr. Faisner, za SSSR soudruh Grinčišin a za volyňské Čechy sklíňský občan Josef Volejník. Tato komise přijímala od volyňských Čechů opční prohlášení, pořizovala soupisy a ocenění majetků a připravovala transporty reemigrantů k odeslání do Československa.

U přesídlovací komise na Senkevičovce se z okolních českých vesnic přihlásilo: 1 022 rodin s 3 226 osobami. Souhlas dostalo: 1 021 rodin s 3 220 osobami.

Smíšená přesídlovací komise na Senkevičovce

Přesídlilo z Volyně: 1 010 rodin s 3 181 osobami. Podle národnosti to bylo 3 140 Čechů a 41 ostatních.

Zvířectva bylo vyvezeno: krav 806, koní 887, telat 261, ovcí 11, drůbeže 78. Dále bylo vyvezeno: 452 kusů náradí k obdělávání půdy, 367 vozů, 3 sáně, 3 228 q obilí.

K přepravě bylo použito celkem 436 vagónů, z toho pro lidi 210 vagónů a pro zvířectvo 226 vagónů.

Reemigranti odevzdali na kvitance vzor 12 celkem 2 841 890 rublů a na kvitance vzor 13 celkem 31 000 rublů.

Cena zanechaného majetku v rublech (bez půdy):

Obytné stavby 1 895 977

Hospodářské stavby 1191 420

Celkem 3 087 397

Reemigranti z Volyně nastupovali do těch samých vagónů, s kterými se přistěhovali na Volyň Ukrajinci z východního Slovenska.

Pres všechny těžkosti, které za války prožili, těžce se loučili se svým dosavadním domovem a nejedna slza skropila tehdy rodnou volyňskou zemi...

Na svůj rodný kraj, slunečnou ukrajinskou Volyň, vzpomínají volyňští Češi dosud s láskou: se svými bývalými sousedy udržují písemné styky, navštěvují se vzájemně a pořádají výpravy vlakem družby či autobusy Inturistu.

Přátelství zrozené ve společném životě a společném boji je pevné a věčné.

(Dle vyprávění krajanek Anny Vaňkové z Branišovic)

ČESKÉ RODINY NA SAMOTÁCH

HOROCHOV:

1. Vorel Václav - úředník
2. Matouš Josef - řezník, hostinský
3. Matouš Josef ml. - řeznictví
4. Petříček - pekařství
5. Bryksa Vlad. - hostinec
6. Klaban - strojní zámečnictví

SKOBELKA:

1. Karban - kovář, zámečnick
2. Holas - kovář
3. Nechuta - hostinec
4. Martinec - zemědělec
5. Valčuk - zemědělec
6. Bařa - zemědělec

BOROČICE:

1. Kroupa Antonín - hostinec
2. Hnízda Václav - zemědělec (za okupace vyvezen s celou rodinou na nucené práce. Repatrioval po válce do ČSR).

OŠCOV:

1. Vorel Vladimír - majitel mlýna tamtéž
2. Vysocký - zabit banderovci

JADVINOVKA:

1. Burianek Petr - zemědělec
2. Piroh - zemědělec

SOFIEVKA:

1. Sochor Josef - zemědělec (zahynul v Rudé armádě r. 1941)
2. Dvořák - padl u Dukly

KOVBAŇ:

1. Kořvanec - zemědělec
2. Egert - zemědělec

KRÁSOV:

1. Novotný - zemědělec
2. Čepek - zemědělec

ZAHAJE:

1. Dufek - zemědělec
2. Šantrochova rodina

DOSLOV

Základní organizace Českého svazu protifašistických bojovníků v Olbramovicích u Mor. Krumlova uspořádala k 40. výročí osvobození Volyně tematický zájezd s návštěvou obcí: Sklíň, Vilhelmovka a Český Malín. Zájezd uspořádala Československá dopravní kancelář ve dnech 10.—15. července 1984 lůžkovým vozem ČSD do města Lvova a odtud až do místa určení autobusem Inturistu. Výprava třiceti rodáků jmenovaných obcí dojela navečer 10. 7. 1984 do oblastního města Lucka, kde byla ubytována v moderním hotelu Ukrajina.

Druhý den, tj. 11. července, se volyňští Češi seznámili s pamětihodnostmi města a v areálu Věčné slávy položili u pomníku Matky vlasti kytici živých květů, jimiž uctili památku 165 899 Volyňanů zamordovaných fašisty za okupace, 47960 sovětských vojáků a zajatců zahynulých ve zdejších tábore a památku 107 vesnic vyhlazených fašisty v lucké oblasti.

Výprava volyňských Čechů z Olbramovic pokládá věnec padlým z Ukrajinské Sklíně -12. 7. 1984

Odpoledne navštívila výprava pionýrský tábor zemědělské mládeže v Brišči, kde byla srdečně přijata a pohoštěna.

Následující den 12. 7. dopravil autobus Inturistu naše krajany do jejich rodných obcí. Ve Sklíně byli uvítáni po staroslovansku - chlebem a solí. Pak následoval program pionýrů s hudbou, recitací a zpěvem a uvítací proslovy představitelů obce i kolchozu. Po prohlídce kulturního zařízení a hospodářství družstva volyňští Češi položili věnec u pomníku padlých sklíňských občanů a odejeli na hřbitov ve Vilhelmovce, kde u pomníku ruských vojáků padlých za první světové války položili rovněž věnec.

Po tomto aktu následoval slavnostní a bohatý oběd v ukrajinské Sklíně, který pro hosty připravilo vedení družstva. Setkání s bývalými sousedy a rodáky se neobešlo bez dojetí...

Po obědě a krátké chvíli určené k návštěvě známých se konalo v kulturním domě slavnostní vystoupení Olchoveckého pěveckého smíšeného sboru „Chlibodar“, který překvapil bohatým programem, svou úrovní i krásou ukrajinských národních krojů.

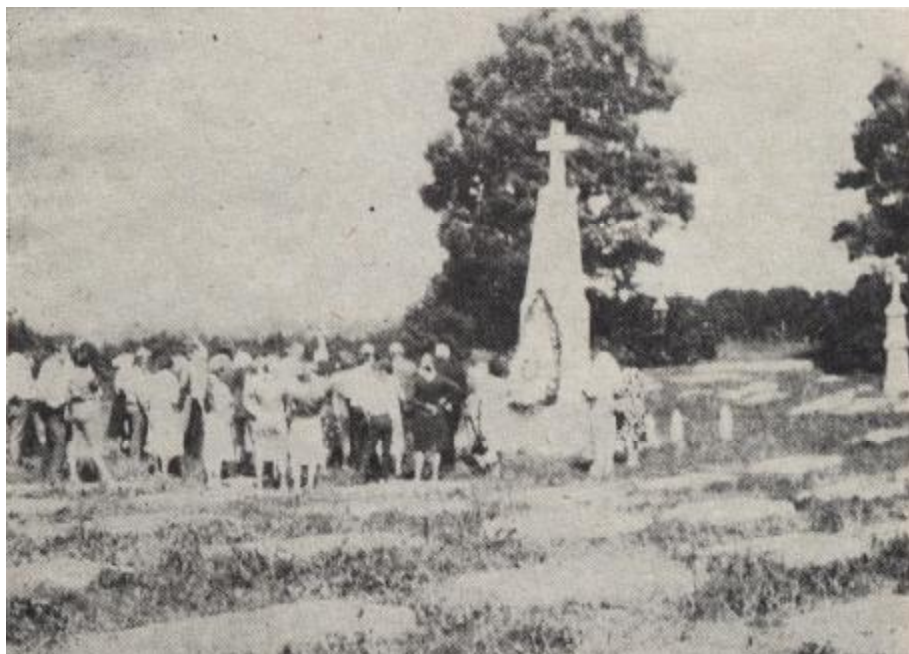
Plni hlubokých dojmů se vraceli volyňští Češi večer do Lucka autobusem Inturistu, který jim po celou dobu návštěvy byl k dispozici.

V den 41. výročí vyhlazení Českého Malina, tj. 13. července, výprava uctila památku zamordovaných krajanů položením věnce u malínské mohyly... I tady byli hosté uvítáni zástupci obce, okresu i oblasti. Návštěvy volyňských Čechů v Malině jsou pravidelné a podle slov vedoucího Inturistu v roce 1983 čítala výprava 180 osob.

Dny prožité v rodném kraji mezi ukrajinskými přáteli uběhly jako voda - jako krásný sen a u všech zúčastněných zanechaly hluboký dojem a nezapomenutelné vzpomínky ...

O to těžší bylo 14. července 1984 rozloučení.

Ředitel Inturistu soudruh Sahajdak mezi jiným řekl: „Vyřídíte vašim krajanům a všem lidem v Československu naše pozvání, rádi každého uvítáme i pohostíme ... Poznání, to je cesta k družbě, k opravdovému přátelství, kterého je třeba k zachování míru na této naší krásné planetě!

Výprava volyňských Čechů na hřbitově ve Vilhelmovce — 12. 7. 1984

PRAMENY

Dr. J. Folprecht: Dějiny české Volyně, Věrná Stráž 1950

A. M. Jakubjuk: Luck, 1983

Istoria mist I sil volyňské oblasti USSR, r. 1970

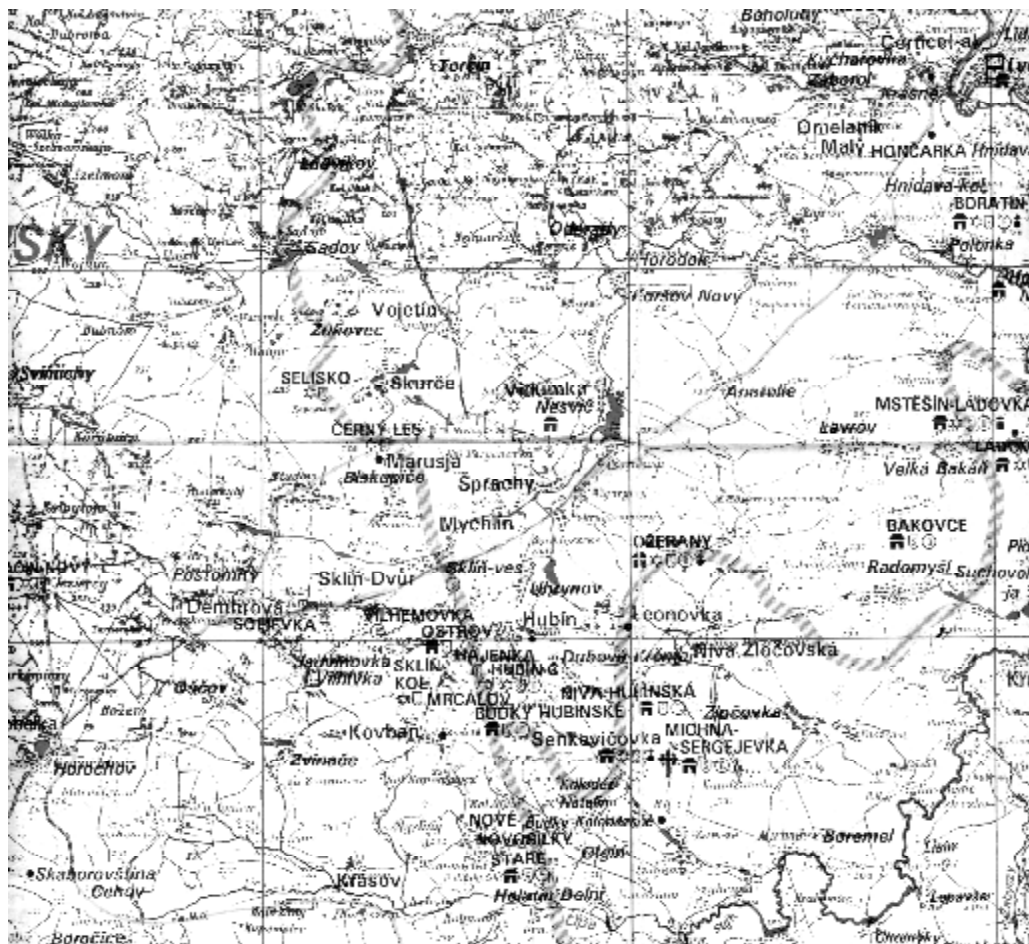
J. Vaculík: Reemigrace a osídlování volyňských Čechů, r. 1984

Popisy českých osad na Volyni, Věrná Stráž r. 1950

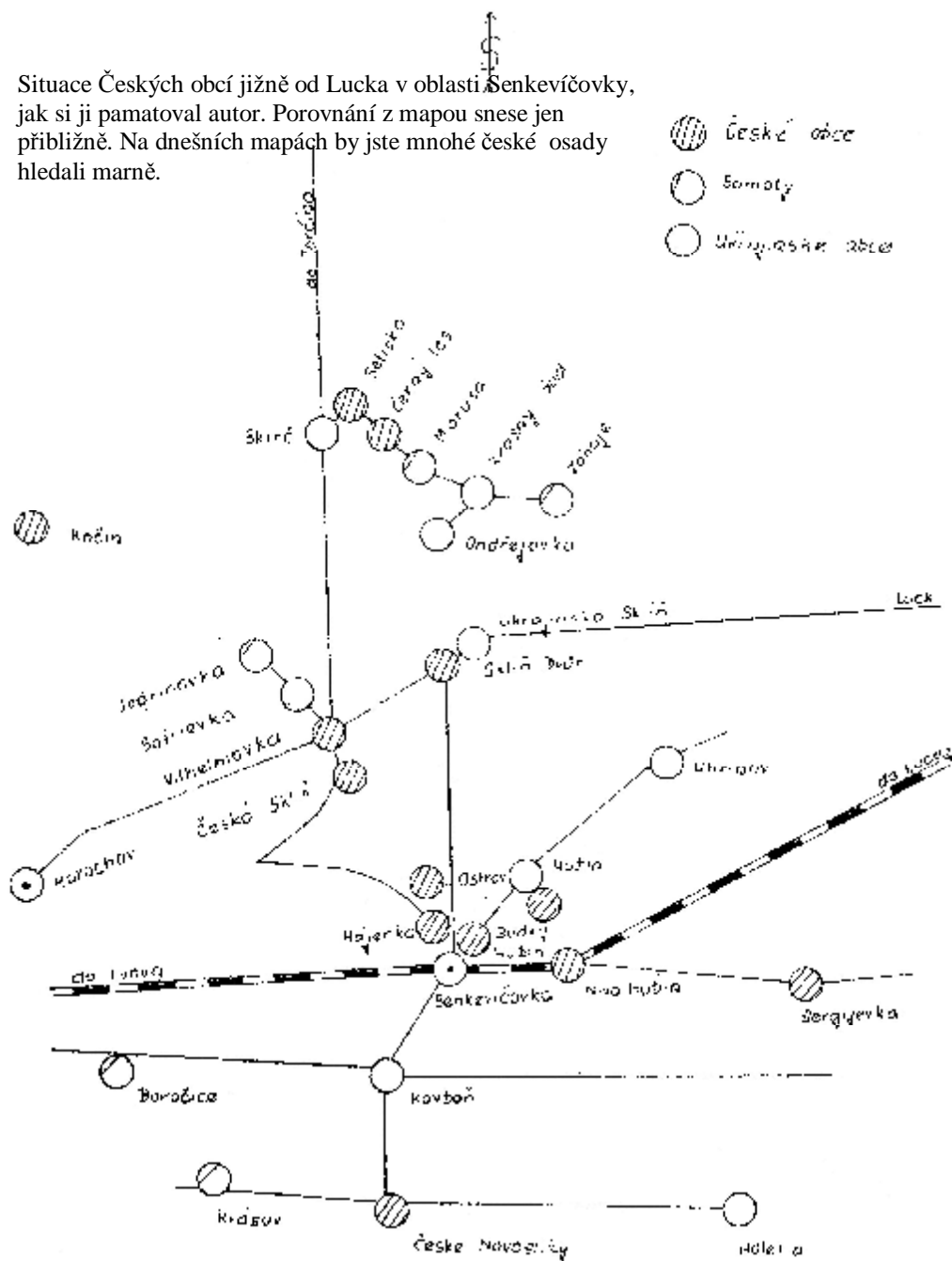
Vzpomínky pamětníků

PRÍLOHY – orientační plánky obcí

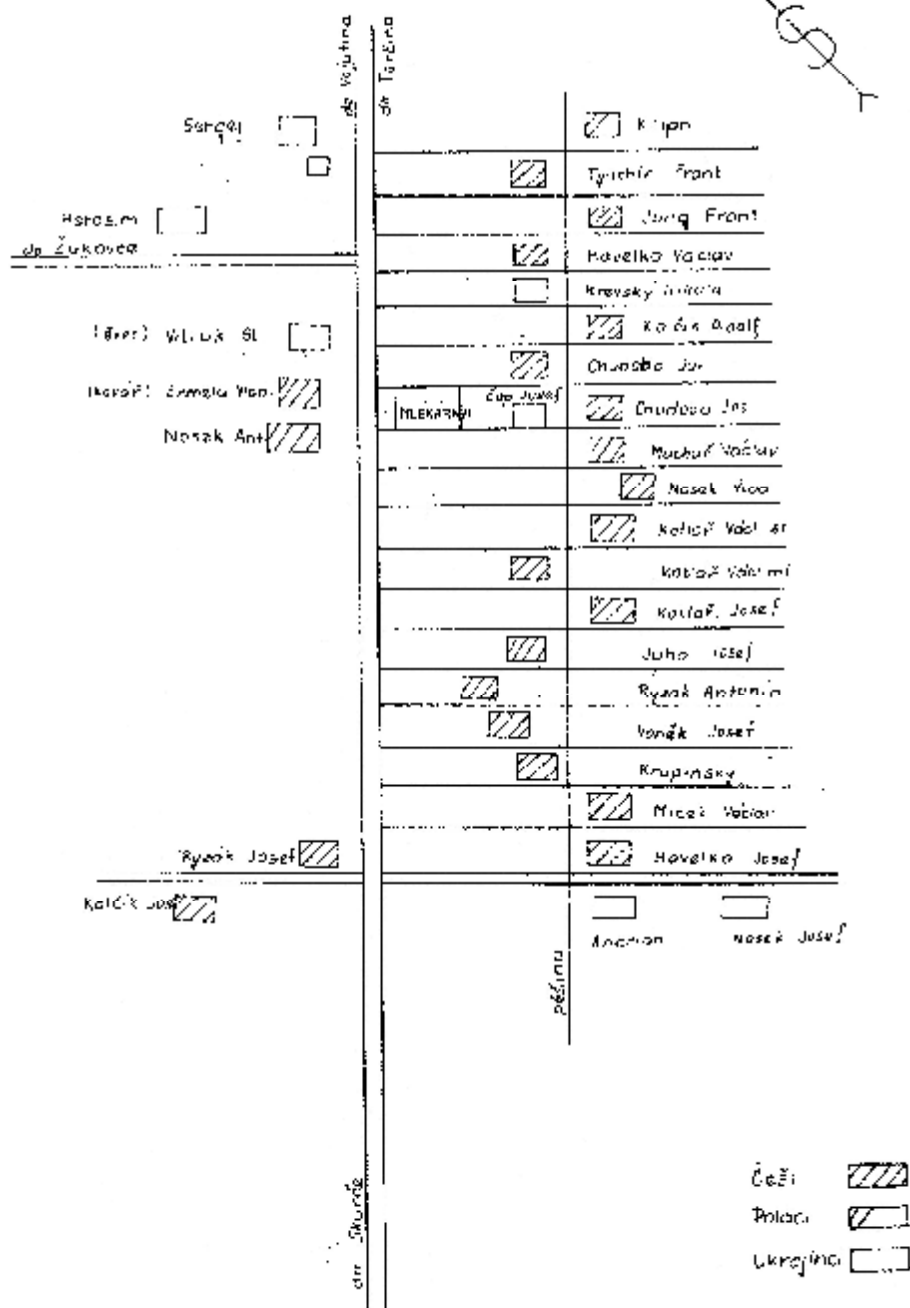
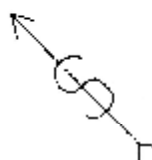
Výřez mapy oblasti o které se píše.....

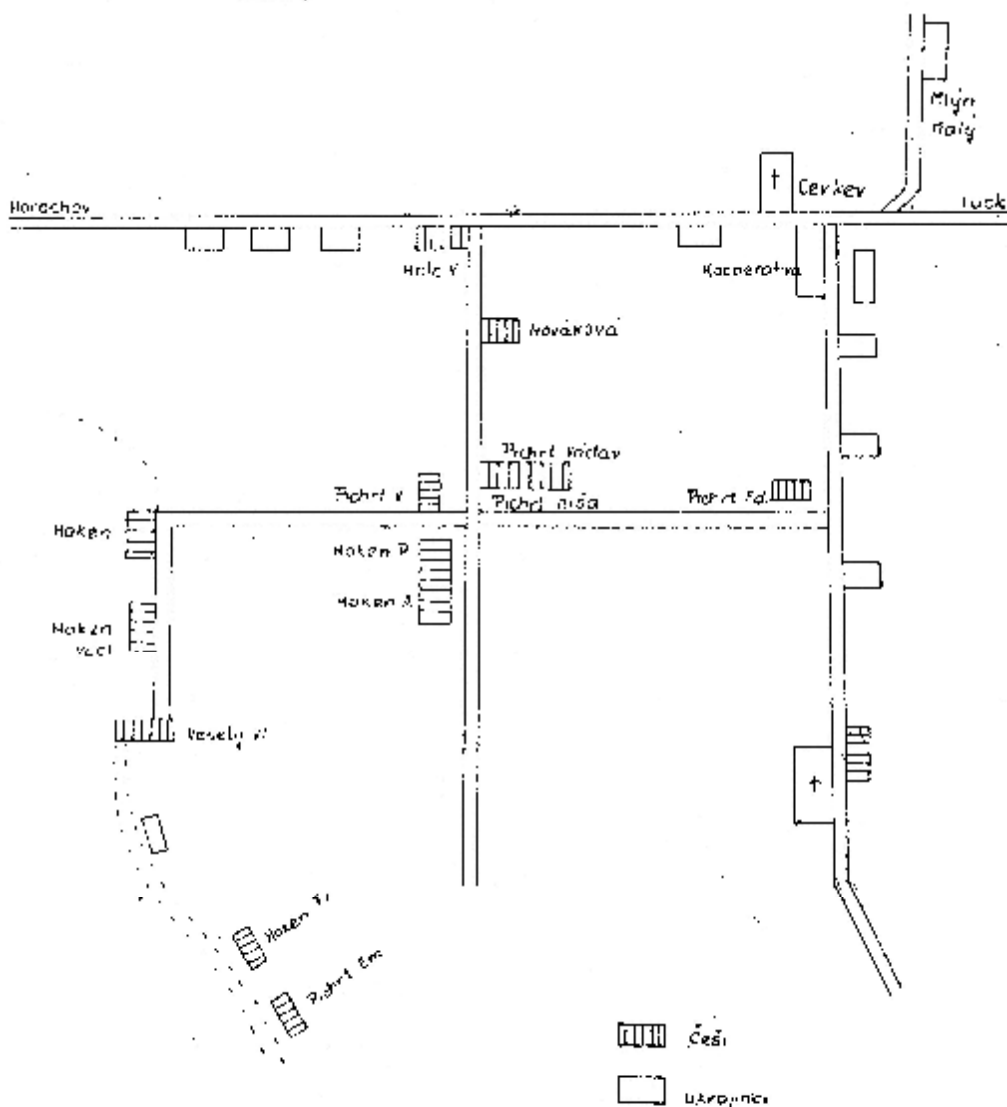
Situace Českých obcí jižně od Lucka v oblasti Senkevičovky, jak si ji pamatoval autor. Porovnání z mapou snese jen přibližně. Na dnešních mapách by jste mnohé české osady hledali marně.

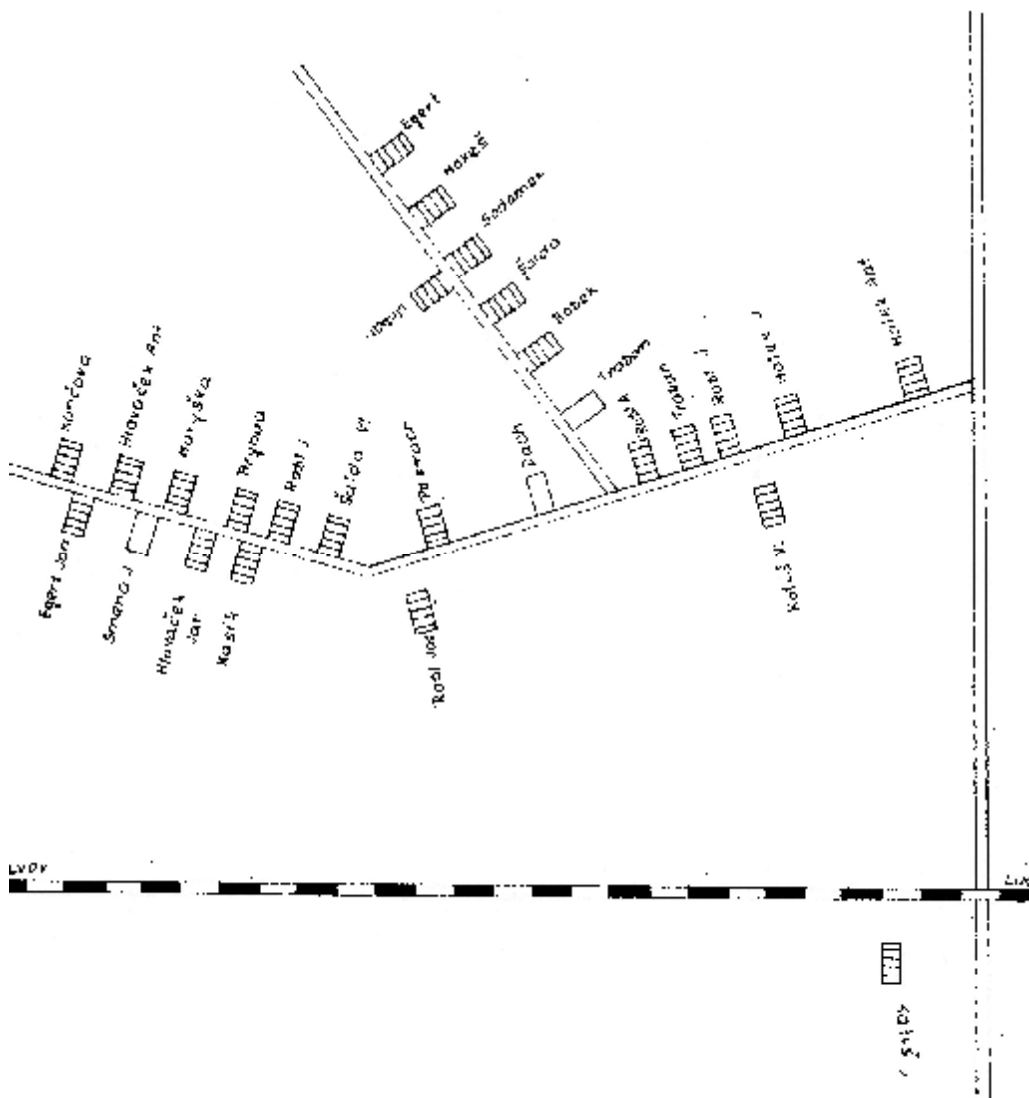
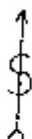
SELÍSKO

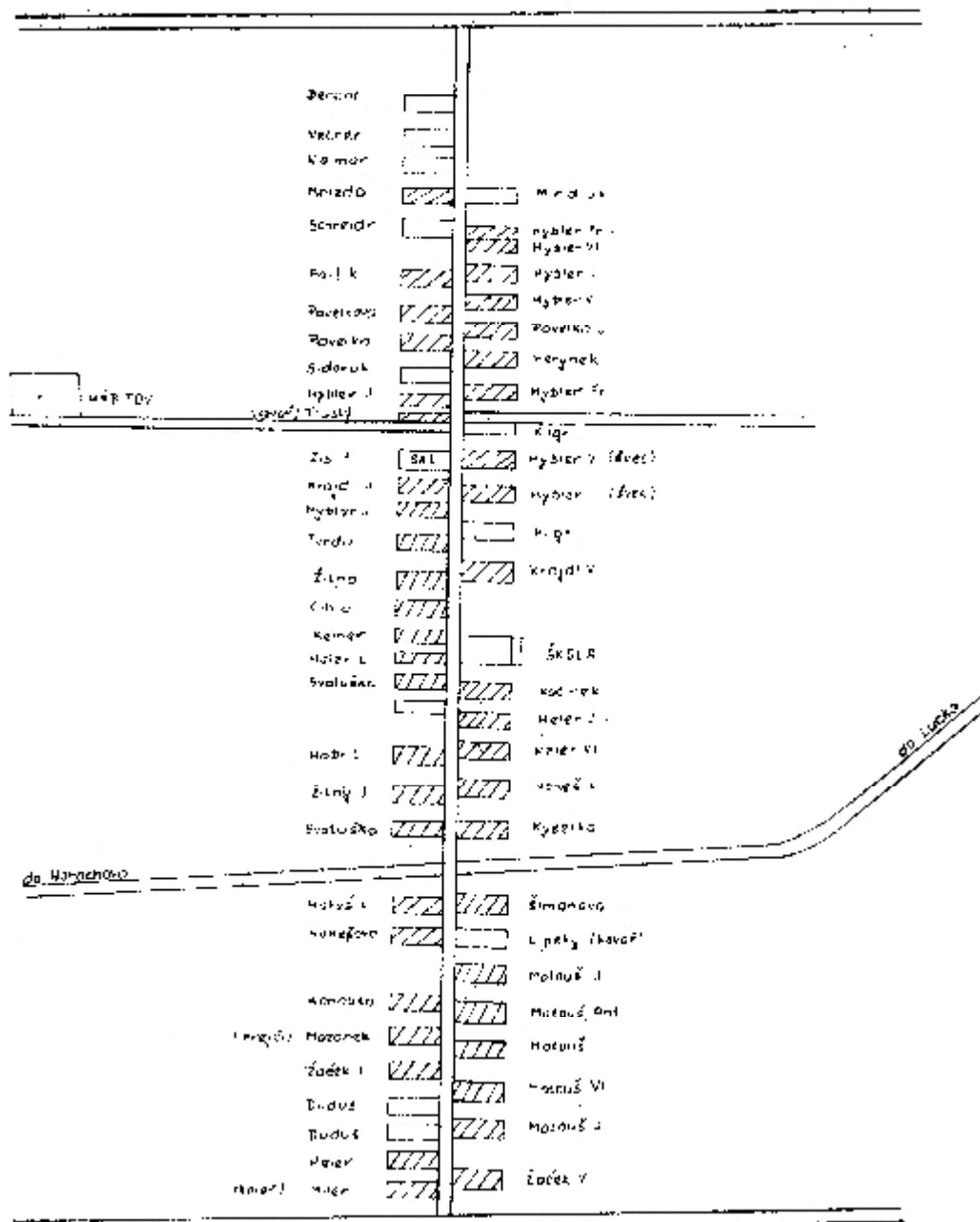
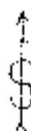
Skiz: Dvůr

Hajenka

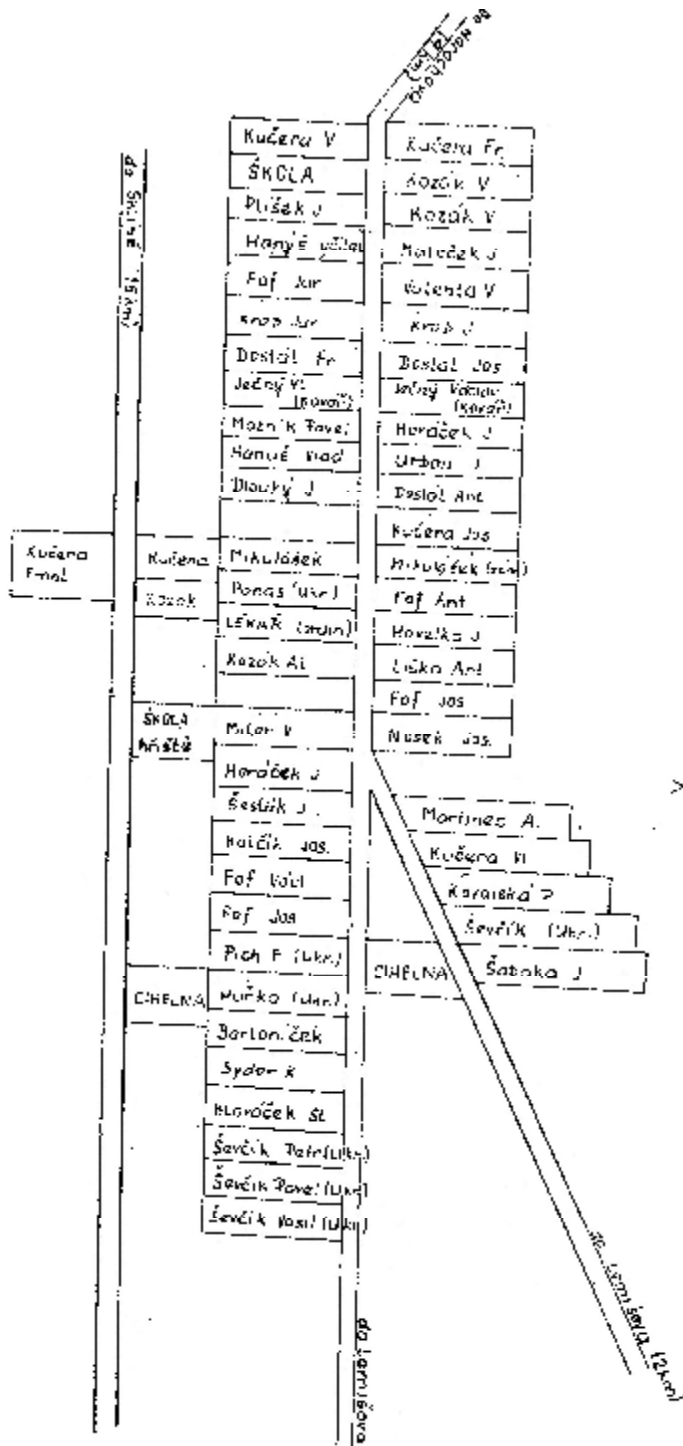

VILHELMOVKA

Schemo **RACIN** český

ústrojenství RACIN

HUBINSKÉ BUDKY

324 813

Hubina
 pání Aneta
 Hlavsky []
 Hernal []
 Hernal M. []
 Turisomáček []

pani Edita ml. Hubina

Hernalmet []

Hernal Jan []

Šouřek []

Števec []

Jandá []

Klemensová []

Šinger []

Šinger []

Holavsky []

Mulaštrnová []

Hýedý []

Hýedý []

Hřebek []

Mchur ml. []

[] Šouřek Jan
 [] Hlavsky
 [] H. D. A.

na Hubin

Košice na Sankovčovicke

[] Šouřek
 [] Hýedý Jan
 [] Šouřek
 [] vedral
 [] Hýedý
 [] Šouřek

[] Hýedý Jan Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan Hýedý Jan

[] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan

[] Hýedý Jan

[] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan

[] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan

[] Hýedý Jan

[] Hýedý Jan

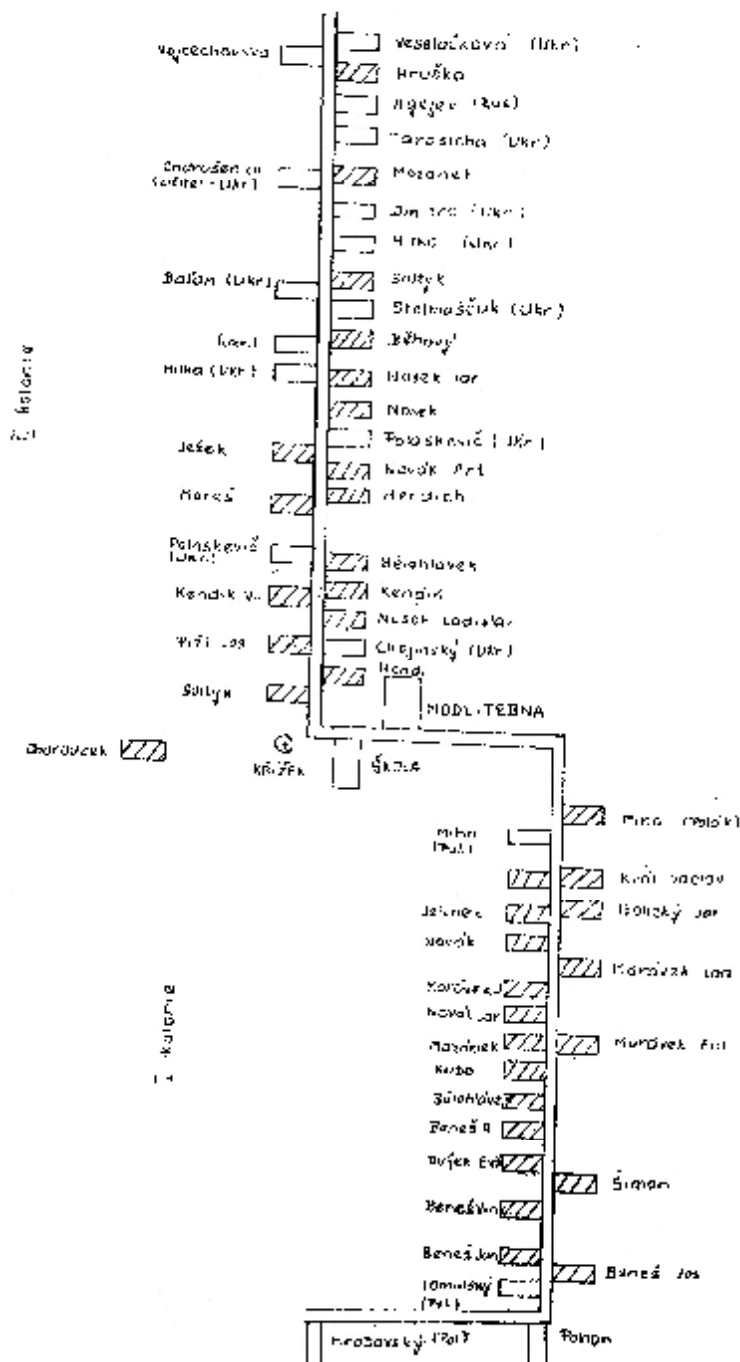
[] Hýedý Jan

[] Hýedý Jan

na Sankovčovicke

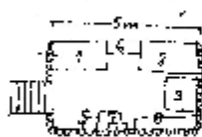
[] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan
 [] Hýedý Jan

MICHNA - SERGIJEVKA

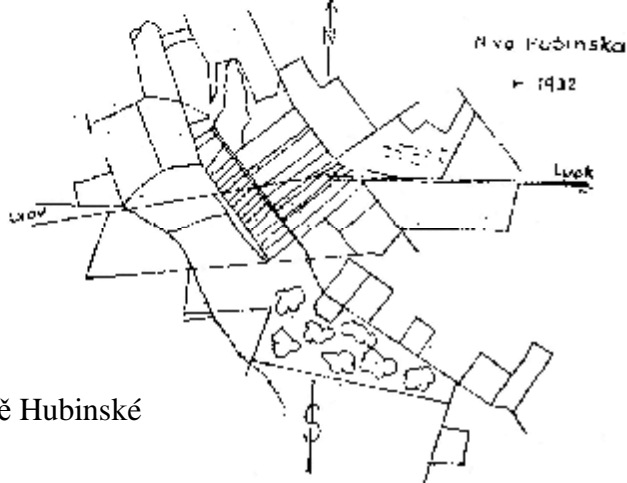
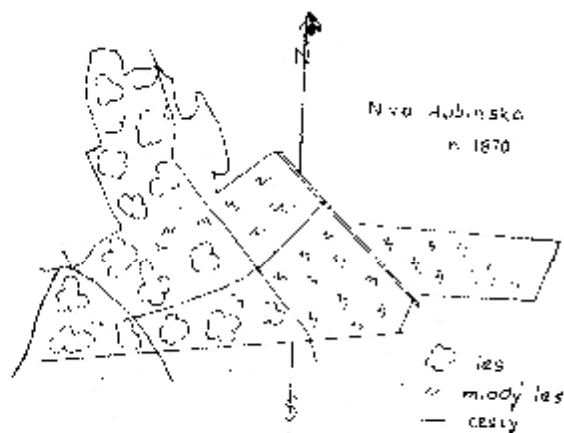

Průřez podélný

Přídělky

- 12 lážka
- 3 stůl
- 3. kama
- 670 police

První nouzové obydlí v Nivě Hubinské

Vydává: MNV Olbramovice v nákladu 1 000 výtisků

Zpracoval: Vladimír Hybler

Odpovědný redaktor: ing. Frant. Růžička, CSc.

Povoleno: odborem kultury Jihomoravského KNV v Brně pod č.

370046 **189** Tisk: Novina, provoz 33 Třebíč - 410/90 *ISBN 80-900066-0-4*

Úvaha po čtyřiceti letech: (2011)

Od doby, kdy skončila odysea Čechů na Volyni (1947) a byla napsána a vydána tato kniha o lidech, jejich životě a obcích na Volyni (1984) uběhlo téměř 40 let. Lidé ale nezapomněli, kde s nadějí hledali svoje místo k žití, místo kde by mohli žít a vychovávat svoje děti. Tvrdě a bez únavy pracovali, budovali a zajišťovali všechno, aby po nich zůstalo to, co považovali za potřebné pro jejich české potomky. Chtěli tady vybudovat kousek české země v naději, že tu budou moci snad jako menšina žít napořád.

Takový příklad ale dějiny neznají. Ti, kteří odešli do ciziny, zůstali vždycky cizinci a již další generace se rozplynula mezi domácími.

Na to volyňští Češi nechtěli přistoupit a chtěli svoji těžce vydobytou a krutě zaplacenou zem zachovat pro sebe pro své příští generace. Nepodařilo se..... Museli ustoupit kruté násilné přesile. Opustit své dílo. Vrátili se zpět do své původní vlasti do Čech.

Na Volyň, tuto kdysi jejich zem, na kdysi jejich naději, ale většina nezanevřela, rádi se stále spolu scházejí a vzpomínají. Vzpomínají na své blízké, které tam ve volyňské zemi zůstali a sní tam svůj věčný sen i nadále.

Po dalších téměř 40 létech (2011) kdy se mi tato kniha dostala do ruk, znovu se mohu zamyslet nad dílem které oni vykonali za nás za všechny.

Kdyby nic jiného tak už jenom to, jakým příkladem museli být pro své okolí v zemi, kam přišli a žili.

Je to už více jak 120 let, kdy první Češi přišli na Volyň a už více než 60 let (2011), kdy museli tuto zem opustit. Žijí už jenom poslední pamětníci války a jejich návratu do Čech. Brzo už nebude nikdo, kdo tuto dobu pamatuje.

Vše odejde do historie a bylo by třeba vědomí o této době, o Volyni i o lidech, který tento čas prožívali zachovat. Zachovat když už ne pro všechny, tak alespoň pro ty, kteří o to budou mít zájem a pro následovníky našich rodin.

Na vydání takových pamětí nemáme prostředky a ani nikoho kdo by je poskytl, proto jsme se rozhodli zachovat alespoň par kousků této knihy. Celou jsme ji opsali na elektronická média a znovu několik kousku vytiskli.

Antonín Holec, srpen 2011